

WATER FOR ALL TIMES
VODA ZA SVA VREMENA

REFOTO

ČASOPIS ZA
 KULTURU
 FOTOGRAFIJE

N° 04 / april 2001.

DIN. 180 KM 10 DEN. 300

ISSN 1450-6394

Fotografi

Vojislav Marinković
 Nebojša Babić

Foto škola

Snimanje predmeta
 od stakla
 Laboratorija
 Novinska fotografija

Aktuelnosti

Kupovina bez garancija
 Digitalna fotografija

Tehnika

Filmovi

Canon EOS 30

Coolpix 880

Fuji S1

Ekskluzivni distributer i serviser
Nikon foto opreme za Jugoslaviju
 Vas poziva da postanete jedan od
 ovlašćenih dilera **Nikon** foto opreme

Nikon F65

REFOTB

Pćinska 17, 11000 Beograd, YUGOSLAVIA
 tel: 011 456 151, fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

Expect More. **Nikon**

E6 razvijanje dijapozitiva
 R3 fotografije sa slajda
 Crno-bele fotografije
 Fotografije do formata 100x100
 Brza izrada naknadnih porudžbina
 Izrada duplikata slajdova
 Negativi, dijapozitivi, baterije, albumi
 APS i standardni foto-aparati

Tržni centar "Trg Republike"
 Tel. 011/33 43 403, 33 43 053
 bgelitefoto@sezampro.yu

Digitalne fotografije do 30x45
 Restauracija starih fotografija
 Kompiuterska obrada fotografija
 Skeniranje fotografija i negativa
 Skeniranje slajdova i APS filmova
 Slajdovi sa diskete, ZIP-a, CD-a
 Snimanje fajlova na CD
 Pozivnice, čestitke, kalendari...

Fotografije za 30 minuta
 Kompletna APS usluga
 Index print
 Dokument fotografija
 Razvijanje crno belih filmova
 Snimanje u ateljeu
 Reprodukcije fotografija
 Poklon album uz razvijanje

Tržni centar "City Passage"
 Tel. 011/ 32 82 215, 32 81 673
 bgelitefoto@sezampro.yu

UPOZNAJTE SA NAMA NOVE DIMENZIJE SVETA FOTOGRAFIJE

RAZMIŠLJATE O KUPOVINI MAŠINE?

Razlika između nove i polovne mašine je ogromna - u ceni!
 Razlika između firmi koje trguju mašinama je presudna!

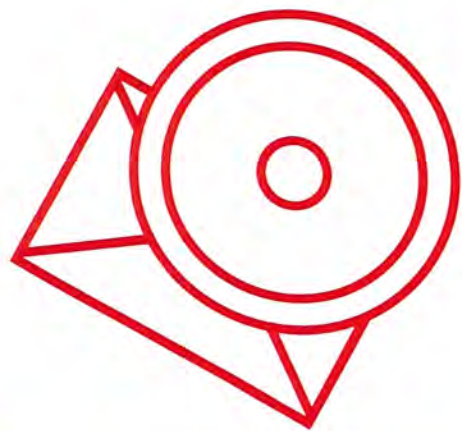
Mi prodajemo GENERALNO SERVISIRANE Noritsu i Fuji mašine

- sa standardnom opremom
- sa dodatnom opremom
- mogućnost testiranja mašine
- potpuna tehnička podrška
- saveti i servis
- najveći lager original rezervnih delova
- potrošni materijal i pribor
- instalacija mašine u vašem lokalu
- obuka operatera
- garancija

ZA 10-20% OD VREDNOSTI DIGITALNE LABORATORIJE
 MI ĆEMO VAS UVESTI U SVET DIGITALNE FOTOGRAFIJE

VAŠ POUZDAN PARTNER ZA SAVETE, KUPOVINU I SERVIS
 RAZMISLITE DOBRO! Tel: 011 32 20 692, 32 48 715 Fax: 32 48 961

PISMA ČITALACA

ZAISTA DOBRA VEST

Već sam bio izgubio svaku nadu da će časopis REFOTO, čija tri broja i danas čuvam, ponovo početi da izlazi - kad od vas dobih obavještenje da će se to zaista dogoditi! Za mene je to bila izuzetno dobra vest, uzbuđujuća čak, jer je fotografija moj život, kao i sve ono što je na bilo koji način vezano za fotografiju. Dakle, to je i ovaj časopis, u kojem fotografija dobija svoje pravo mesto, a svi mi koji se njome bavimo, dobijamo neku vrstu svog domaćeg kutka.

S nestrpljenjem čekam četvrti broj našeg časopisa, uveren da, kao ni prethodna tri, neće izneveriti očekivanja ljubitelja fotografije. To se vidi već i iz najave sadržaja ovog broja, gde prepoznajem stalne rubrike, kao i neke nove, koje časopis još više približavaju običnim ljudima, kako onima kojima je fotografija profesija, tako i onima koji se tek interesuju za nju. Uopšte ne sumnjam u to da će ovaj naš časopis, iz broja u broj biti sve bolji, da će izlaziti redovno, u čemu ćemo mi i mi čitaoci pomoći.

Sve vas srdačno pozdravljam,
Foto Lika - Kućevo

NEDOSTAJAO NAM JE

Časopis REFOTO je bio po mom ukusu, jer je fotografiji dao i značaj i sjaj! Nisam razumeo zašto je naglo prestao da izlazi, pogotovo što se o njemu vrlo povoljno govorilo od prvog broja. Iz vašeg dopisa, kojim nas obavestavate o ponovnom izlaženju ovog časopisa, zaključujem da su četvorogodišnju pauzu prouzrokovali finansijski problemi, što mogu da razumem, jer sam u minulom perio-

du, i sam bio u tim problemima. Znam sigurno da se, u krugovima u kojima se ja krećem, ovaj časopis itekako bio "primio", i da je svima nedostajao kad je prestao da izlazi.

Zašto nam je nedostajao? Pre svega zato što je, kao što sam već napomenuo, davao fotografiji onaj značaj koji ona zaslužuje, i što je to činio na nama blizak način. Uz to, mnogi od nas slabo stoje sa stranim jezicima pa su nam, samim tim, strani časopisi ove vrste bili neprikladni. U jedinom časopisu ove vrste u nas mogli smo da se informišemo o svemu onome šta se zbiva u svetu u ovoj oblasti, da saznamo o najnovijim dostignućima u foto tehnici, ali i da se podsetimo na ona vremena kada su mnogi od nas počinjali da se zanimaju za fotografiju, i kada se sve radilo u mnogo skromnijim uslovima nego danas. Ukratko, časopis nam je nedostajao jer smo ga počeli doživljavati kao nekadašnje foto klubove, u kojima smo se družili i živeli s fotografijom i za fotografiju.

Zbog svih navedenih razloga izražavam veliko zadovoljstvo što će uskoro izći četvrti broj časopisa "Refoto". Vaš stalni čitalac,
Miloš Antić, Kosovska Mitrovica

SREĆAN POVRATAK

Zahvaljujem redakciji časopisa "Refoto" što me je obavestila da je u pripremi njegov četvrti broj, koji smo čekali prilično dugo. Stoga časopisu želim srećan povratak među ljubitelje fotografije, koji su ga, sudim po sebi, nestrpljivo očekivali. Iz vašeg dopisa, u kojem ste nam pokazali i naslovnu stranu časopisa, vidim da nastavljate tamo gde ste stali, i da zadržavate većinu rubrika koje smo imali i u prethodna tri broja. Ja se sa takvom koncepcijom slažem jer je ona u funkciji afirmacije fotografije i njene kulturne misije.

Sudeći po sadržaju četvrtog broja ovog časopisa, o kojem ste nas takođe obavestili u vašem dopisu, naziru se i neke novine o kojima će se, naravno, moći dati sud kad časopis bude odštampan. Kod mnogih čitalaca je bilo malo nedoumica oko toga nije li časopis luksuzniji nego što bi trebalo da bude, i da li je to možda namera da se on pravi za elitne krugove. Ako novi "Refoto" tu nedoumicu odstranjuje i ako nudi sadržaj prikladan svim ljubiteljima fotografije, i ne samo njima, onda će se, ubeden sam, krug njegovih čitalaca stalno širiti.

Želim vam puno uspeha,
Nenad Stamenić, Novi Beograd

ČASOPIS NARUČUJEM
POUZEĆEM

Poštovani prijatelji,

Dobio sam obavještenje o ponovnom izlasku vašeg časopisa "Refoto", što me jako raduje. Kao što rekoste, ja sam jedan od onih koji još čuva prvih nekoliko brojeva koji su izašli. Nadam se da ćete ovog puta imati mnogo manje problema i da će časopis uspjeti da zaživi i opstane. U toj nadi vas pozdravljam i želim puno uspeha u radu, što će valjda rezultirati činjenicom da smo svi bogatiji za jedan dobar list.

Takođe, ovim putem želim vas obavjestiti da sam zainteresovan za nabavku ovog časopisa putem pouzeća.

Još jedan prijateljski pozdrav, uz želju za uspjeh

Peda Đonović,
pedjadjonovic@hotmail.com

IMAM VAŠA TRI BROJA

Želeo bih da naručim da mi mesečno šaljete po dva primerka časopisa kako bi smanjili poštanske troškove. Moja adresa je Cojić Zoran, Đorđa Veličkovića 21, 16220 Grdelica (foto video "Zoki"- Grdelica). Ove časopise naručujem za sebe i kolegu koji je iz istog mesta. Imam Vaša prva tri broja. Časopis je dobar i želeo bih da ga dobijam i dalje. Za sva obavještenja javite se na moju adresu.

Drugarski pozdrav,
Zoran Cojić, Grdelica

POZDRAV PLANINARA
IZ ČAČKA

Poštovani prijatelji,
Pozdravlja vas foto sekcija planinarskog društva "Kabljar" iz Čačka, koja je organizator jugoslovenske izložbe fotografije i dijaopozitiva sa temom "Čovek i planina", u saradnji sa foto klubom "Čačak", a koja se održava povodom zlatnog jubileja našeg društva - pedeset godina postojanja i rada. Predsednik žirija je Dragoljub Tošić, ujedno i vaš saradnik, i on vam može preneti utiske sa ove izložbe.

Veoma nam je drago što ponovo kreće sa izlaskom foto časopis i želimo vam puno uspeha u radu.

Dragoljub Bojović,
sekretar PD "Kabljar"

REFOTO

časopis za
kulturu
fotografije

EVO NAS OPET

Dugo ste zaista čekali na ovaj četvrti broj našeg i vašeg časopisa o fotografiji, koji je danas mogao biti i pedeseti po redu da su, prethodnih godina u nas, bile bolje prilike. Nevoljno smo stoga morali privremeno da obustavimo štampanje časopisa "Foto", duboko uvereni da će njegovo ponovno izlaženje biti pitanje dana. Nažalost, čekanje se odužilo na pune četiri godine...

Najvažnije je ipak da časopis, sa nešto izmenjenim nazivom "Refoto," ponovo izlazi, i da nastavlja tamo gde je stao. Ako ste imali u rukama bar jedan, od prethodna tri broja ovog časopisa, onda vam je jasna i njegova ideja i sadržaj.

Ideja je: kultura fotografije i sva pitanja vezana za ovo područje ljudske delatnosti, koje je i snaf i umetnost i zabava.

Za časopis ove vrste to je veliki izazov: da na stručan, informativan, aktuelan i razumljiv način saopšti tu ideju, kroz sadržaj objasni suštinu uređivačkog koncepta, pobudi radoznalost ljubitelja fotografije, pre svega, i privoli ih da i sami učestvuju u kreiranju ovog časopisa.

Naše stranice su, dakle, otvorene za sve one kojima je ova oblast bliska i draga, ali i za one koje fotografija tek mami. "Refoto" će u stalnim rubrikama predstavljati poznate jugoslovenske i strane fotografe, obavestavati o najnovijim tehničkim i tehnološkim dostignućima u klasičnoj i digitalnoj foto tehnici, kroz foto školu će objašnjavati fotografsku teoriju i praksu, a najnoviji modeli foto aparata i opreme, sa svim njihovim karakteristikama i dometima, biće predstavljani u posebnom stručnom bloku.

Kultura fotografije je, naravno, nezamisliva, bez svežih informacija o foto izložbama, foto konkursima i drugim fotografskim novitetima kod nas i u svetu.

"Refoto" je pred vama i sami sudite o njemu. Ako se i vi bavite fotografijom pošaljite nam svoje radove, koje ćemo stručno ocenjivati, objaviti i najbolje - nagraditi.

To je naš poziv na saradnju.

Slobodan Vukadinović

U OVOM BROJU:

NOVITETI	04
AKTUELNOSTI	
Digitalna fotografija - uzbuđljiv i savršen hobi	06
Svetislav Dragović	
Kupovina foto opreme bez garancije	08
Dragoljub Tošić	
Vreme digitalnih tehnologija	34
Srdan Vuković	
Fotografija na Internetu	36
Goran Malić	
FOTOGRAFI	
Vojislav Marinković	10
Nebojša Babić	25
Fotografi na internetu:	
Zoran Jovanović Mačak	32
FOTO ŠKOLA	
Portret kao novinska ilustracija	16
Tomislav Peternek	
Snimanje predmeta od stakla	18
Mitar Trninić	
Fotografija kao vizuelna komunikacija	22
Ivana Brezovac	
Izgradnja i oprema foto laboratorija	30
Vladimir Červenka	
U FOKUSU	
Foto torba Martina Candira	40
Majstori svog zanata Dragiša Medenica	44
ISTORIJA	
Kolekcionarstvo	38
Miroslav Nikoljačić	
Stereofotografija kod Srba u 19 i 20. veku	42
Goran Malić	
TEHNIKA	
Nikon FM3A	48
Agfa: Vista i Futura	50
Bessa L i Bessa R	54
Nikon CoolPix 880	56
Fuji Provia 400 F	52
Canon EOS 30	58
Foto servis	72
Izložbe	76
Radovi čitalaca	78

Naslovna strana: Nebojša Babić

Vojislav Marinković

REFOTO časopis za kulturu fotografije: Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; Glavni i odgovorni urednik Slobodan Vukadinović;

Redakcija: Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, Svetislav Dragović, Mitar Trninić, Milanka Todić, Vladimir Červenka, Goran Malić, Milan Miletić, Miroslav Nikoljačić, Imre Sabo, Srdan Vuković, Nijaz Selmanović
Saradnici: Nebojša Babić, Boris Bjelica, Ivana Brezovac, Vera Peternek (prevodilac), Duško Ilić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt)

Tehnička redakcija: Zoran Đorđević, Petar Vukadinović, Dragana Simeunović, Milena Avramović

Marketing: Orange, tel. 636-830, fax. 634-458, e-mail. orangest@eunet.yu

Adresa redakcije: REFOTO, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/456-151; 444-86-62; faks. 011/4460-234, e-mail. refoto@net.yu; Žiro račun 40816-603-6-28554

Rukopisi i prilozii se ne vraćaju. Štampanje: Štampanija "Stojkov", Novi Sad, Pre-press: REFOT B & Scanner Studio

Cena pojedinačnog broja 180 dinara. Časopis možete naručiti i preko interneta: <http://www.refoto.co.yu>

Dva nova digitalna Nikona

Nikon D1x i D1H su poboljšane verzije modela D1 koji je već poznat našim čitaocima. D1X ima mnogo bolju rezoluciju, čak 5,47 megapiksela, dok je rezolucija kod D1H ostala ista kao kod prethodnika, 2,74 megapiksela.

Međutim povećavanjem rezolucije smanjena je osetljivost (od 125 do 800 ASA) kao i brzina snimanja na samo tri snimka u sekundi, sa pauzom kod svakog devetog snimka. Kod D1H je pak brzina snimanja povećana na pet snimaka u sekundi, sa pauzom posle četrdesetog snimka. Kod oba aparata je poboljšana TFT LCD

ekran na 130.000 tačaka po inču. Ovi aparati će se u prodaji pojaviti tek ovog proleća i cene još nisu poznate •

Kodakov novi skener

Ukoliko razmišljate o kupovini skenera za negative (i dijapozitive naravno) lajka formata možda je RFS 3600 Film Scanner od Kodaka pravi izbor za vas. Optička rezolucija ovog skenera je 3600 dpi (tačaka po inču) što je znatno više u odnosu na

mogućnosti skenera drugih proizvođača iz iste grupe po ceni, odnosno moguće je skenirati čak 50 MB podataka sa jednog snimka što je dovoljno za većinu potreba u ličnoj primeni, a izuzetno je jednostavan za rukovanje. Cena mu je 1299 USD •

Exakta Varioplan zumovi

Bivši istočnonemacki proizvođač foto aparata PRAKTIKA proizvodi novu seriju zum objektivna sa manuelnim uoštravanjem za

Exaktu i sa bajonetom za sve poznatije marke foto aparata. To su 4,0-4,5/18-28mm sa 14 sočiva u 11 grupa, 3,5-4,5/28-70mm sa 9 sočiva u 9 grupa, 3,5-4,5/35-70mm sa 7 sočiva u 7 grupa, 3,5-4,5/28-200mm sa 16 sočiva u 13 grupa, 4,0-5,6/70-210mm, zatim 4,5-5,6/75-300mm sa 11 sočiva u 8 grupa kao i telezum 8,0-16,0/650-1300mm sa 8 sočiva u 5 grupa •

Manuelni normalac

Novi Nikonov Nikkor 45mm f/2,8 P je objektiv sa manuelnim uoštravanjem, a podaci o otvoru blende i podaci o vrsti objektivna prenose se ipak preko CPU procesora u elektroniku aparata. Težak je samo 120 grama a tanak je svega 17mm. Cena se ni ovde neće znati do pojave u radnjama •

Multi-funkcionalni svetlomer

STARLITE je ime za novu liniju proizvoda poznatog proizvođača svetlomera Gossen koji služi za merenje trajnog svetla i bljeska blica uz mogućnost spot merenja ugla od 1 ili 5 stepeni, pa je pogodan i za zonsko merenje. Ima mogućnost jednostavnog obračunavanja više bljesaka blicem (do devet) i merenja bez upotrebe sinhro kabla kao i merenje svetla u kinematografiji. Moguće je odabrati sve metode merenja, prioritet ekspozicije, blende ili direktnog

na objektiv filmske kamere, zatim mogućnost merenja kontrasta, obračunavanja srednje vrednosti, i zonskog merenja pomoću silicijumske fotodiode i displeja na kome se digitalno prikazuju izmerene i obračunate vrednosti. Može da se podesi osetljivost filma između ISO 32 i 8000 (6 i 40 DIN), ekspozicije se mere između 1/8000s do 60 minuta, sinhronizacija blica je od 1 do 1/1000s. Težak je 185g, veličine 164 x 66 x 26mm a kućište je otporno na atmosferske padavine •

Hasselblad D'finity

Švedski proizvođač foto aparata Victor Hasselblad AB proširio je delatnost u saradnji sa Foveon-om iz Silikonske doline i zajedno su proizveli digitalni foto aparat D'finity na sasvim novom principu usmeravanja prethodno izdvojene tri boje, crvene, zelene i plave (RGB) preko prizme na tri senzora u isto vreme što omogućuje snimanje objekata u pokretu sa srednje-formatnim profesionalnim aparatom projektovanim u ovoj renomiranoj kući. Aparat je u stvari smešten u prilično malo kućište koje je povezano sa prenosnim (laptop) računaru

preko čije se tastature kontroliše, a slika se gleda na ekranu istog komputera gde se dobija 100% RGB informacija i na svakih 1,5 sekunde je moguće napraviti novi snimak od 12 MB realne RGB slike. Ova tehnologija omogućuje takođe i selektivno uoštravanje preko ekrana računara postavljanjem lupe na određeni deo slike (moguće je uoštriti čak i veličinu od jednog piksela). Ima ugrađenu i automatsku korekciju balansa svetla i game što omogućuje snimak sasvim približan analognom snimku. Aparat radi sa Canon EOS objektivima, ima podršku kako za Windows tako i za Macintosh operativni sistem •

Ekološki zum

Prvi kontinualni zum objektiv Carl Zeiss T* 35-70mm Vario-Sonnar proizveden je za

Contax G2 nerefleksni aparat sa maksimalno smanjenom distorzijom u širokougaonom položaju. Koirisnici ove serije aparata mogu sa njim da se približe sa svim pogodnostima upotrebe refleksnih aparata. Prilikom pomeranja žižne daljine smanjuje se i povećava polje u viziru tako da ne dolazi do paralakse. Još je jedan novitet uveden u proizvodnju ovog objektivna. To je N staklo ekološko i proizveden je, bez primene olova i arsena kao kod tradicionalne izrade optičkih stakala. Ovaj postupak Zeiss koristi u proizvodnji svojih objektivna od 1994. godine, odnosno od predstavljanja G1 serije nerefleksnih aparata.

Novi Carl Zeiss 35-70mm Vario-Sonnar T* F3,5-5,6 objektiv ima 13 elemenata u 8 grupa, težak je oko 300g i u SAD staje oko 1.500 USD.

Ilford Printasia

Poznati proizvođač foto papira i filmova iz Engleske uključio se u savremene trendove i svoj

razvoj je na vreme preorijentisao na polje proizvodnje specijalnih papira za InkJet štampače.

Printasia je papir fotokvaliteta (230g) i idealan je za štampanje slika snimljenih digitalnim aparatom, skinutih sa interneta, foto CD-a ili skeniranih fotografija.

Za sada se prodaje samo u Engleskoj u pakovanju od 20 lista A4 formata, a na internet adresi: http://www.ilmford.com/html/us_english/prod_html/PrintasiaPaper/PrinterSetup.htm možete videti uputstvo za podešavanje vašeg štampača •

Advantix Prewiev APS

Prvi APS aparat sa ekranom za pregledanje slika snimljenih sa njime je proizveo Kodak pod ovim nazivom i sigurno će ljubitelje ovog, za sada ne baš uspešnog sistema za fotografisanje, privući u mnogo većem broju nego drugi modeli. Korisnik tako može neposredno po snimanju da proveriti "kako je slika uspeła" a i

da odmah upiše podatak za laboratoriju o broju i veličini fotografija koje želi da mu se izrade. Cena im je nešto manja od 300 USD •

Najmanji digitalni aparat

Ako ste planirali da nabavite džepni digitalni foto aparat treba da razmislite i o Sony Cyber-shot DSC-P1 kameri od 3.3 megapiksela sa optičkim zumom 3x koji je kao što se i vidi na reklamnoj fotografiji tek nešto veći od dve kutije šibica i kako kažu samo što još ne ume sam da odabere motiv... Može da snimi i kraće filmske sekvence u MPEG modusu a cena mu je nešto manja od 1800 DEM •

Kodakov novi štampač

Kodak Personal Picture Maker je kako se iz naziva može zaključiti štampač za izradu fotografija koje su po kvalitetu veoma približne onim izrađenim na tradicionalnim foto papirima, samo što se proizvođač, Lexmark potrudio da za pogon ove naprave nije uopšte potreban računar. Ovaj štampač radi nezavisno tako što se memorijske kartice iz digitalnih fotoaparata jednostavno ubace u za to predviđeno mesto i štampa može da počne..., a ako baš hoćete možete da ga privežete

Orwo filmovi

Još jedan proizvođač iz bivše Istočne Nemačke je ponovo oživeo. To je fabrika filmova i fotopapira ORWO. Oni ponovo proizvode filmove od 100 i 200 ISO, CNS 100 i CNS 200 sa briljantnim kolorom i oštrinom i sitnim zrnom. Pakuju se u kasete sa 24 i 36 snimaka u kutije skoro istog dizajna kao u vreme pre spajanja dve Nemačke. Cena ovih filmova je veoma interesantna. Pakovanje od 10 filmova sa 36 snimaka 100 ASA staje 25,50 DEM a od 200 ASA 29,50 DEM (naravno u Nemačkoj) •

Nikon SB-50DX

Ovo je još jedan u nizu veoma kvalitetnih bliceva u SB seriji, koji je mnogo lakši i manjih dimenzija od drugih i predviđen je da radi kao dopuna ugrađenih bliceva kod raznih modela refleksnih fotoaparata, kao i kod digitalnih aparata serije D1. Sa ugrađenim adapterom može da se koristi i sa 14 milimetarskim objektivima. Brojka vodilja mu je između 12 (kod 14 mm) do 26 (kod 50 mm). Isporučuje se sa infracrvenim filterom •

Aparat za čamac

Sharky i Nemo su nazivi za nove podvodne kamere od Cullman-a. Nemo je vodeći model sa kojim se može zaroniti čak na 50 metara dubine i snimati sa najmanje razdaljine od 13 cm. Cena mu nije mala. 990 DEM aparat i plus 440 DEM treba izdvojiti za njegov blic •

Uzbudljiv i savršen hobi

Svetislav Dragović: moje iskustvo

Ko želi da se potpuno udubi u digitalnu fotografiju potrebno je da ima puno strpljenja i vremena, a to nije nešto što može da se radi onako uzgred, bez opreme.

Pre svega želeo bih da napomenem da nisam poseban stručnjak za digitalnu fotografiju. Bavim se onom običnom, hemijskom fotografijom već mnogo decenija i uvek sam uživao u tome, mada nikad nisam bio potpuno zadovoljan rezultatima koje sam postizao. Još uvek, kao nekad davno, imam onaj neobjašnjivi osećaj, koji se ne može opisati rečima, kada posmatram sliku koja se pojavljuje u razvijaju. To nije očekivanje nečeg neobičnog, jer sam sliku sam osvetlio ispod aparata za povećavanje, nego neko čudno osećanje, neka skrivena strepnja da li sam "sada" pogodilo tačnu ekspoziciju, da li je kontrast u redu itd.

Digitalna fotografija je sasvim drugačija. Hteli mi to ili ne, ona je tu da ostane. Kad su foto časopisi počeli da objavljuju članke o digitalnoj fotografiji, brojni čitaoci su protestovali, smatrali su da "to" nema nikakve veze sa fotografijom ili fotografskom "umetnošću". Sada je već jako mnogo ljubitelja fotografije koji su nabavili digitalne kamere ili kamerice pa je otpor prema digitalnoj fotografiji potpuno opao.

Pogrešno je misliti da će pojavom digitalne fotografije klasična fotografija nestati. Nije slikarstvo nestalo kada je pronađena fotografija, iako je bilo takvih prognoza, nije prestala da se kuva supa od mesa i kostiju kada su se pojavile kockice supe, pa neće ni klasična fotografija nestati zbog digitalne. Jedino će možda od klasične fotografije ostati ona najkvalitetnija, dok će se za svakodnevnu upotrebu koristiti više digitalna.

Pre svega želeo bih da raščistim sa nekim poluistinama i verovanjima o digitalnoj fotografiji.

ISTINE I ZABLUDE

Velika je zabluda da se usvajanjem digitalne fotografije korisnik mora opredeliti za lošiji kvalitet slike. To je potpuno netačno. I najbolju klasičnu fotografiju koju ste možda videli, može da dostigne, i možda da prestigne, odlična digitalna fotografija.

Druga zabluda je da je to "hokus-pokus" fotografija - da je potrebno samo kupiti digitalnu kameru, prikaciti na računar i da će da ispadne slika. Ima dosta prethodnih radnji koje treba uraditi da bi se od zbira brojki - što je ustvari "fajl" slike - napravilo nešto što liči na dobru fotografiju.

Treća zabluda je što više piksela, bolja slika. Ustvari broj piksela jedne digitalne slike je u vezi sa veličinom gotove slike. Znači što manje piksela, to je manja fotografija prihvatljivog kvaliteta. Ko hoće da pravi slike velikog formata, mora da ima puno piksela. Ko se zadovoljava slikom manjeg formata, njemu mnogo piksela ništa ne donosi - to je isto kao što plivaču ne treba više nego što je potrebna dubina za plivanje - da li je to 2 ili 200 metara, plivaču je isto. O pikselima ćemo nešto više razgovarati kasnije.

Zabluda je, takođe, da se mora posedovati kompjuter ako se ima digitalna kamera. Sada one iste laboratorije, koje prave normalne fotografije na papiru, mogu da "odštampaju" fotografiju sa digitalne kamere.

Na kraju, razvoj digitalne fotografije ide tako brzo, da sve što bih mogao danas napisati, već kada vi budete ovo čitali, može da bude stvar prošlosti.

Već sam pomenuo da od broja piksela zavisi kolika može da bude veličina slike.

ŠTA JE TO PIKSEL

Piksel je novokomponovana engleska reč (piše se pixel) koja je nastala od dve reči: PICTure+Element. Amerikanci često skraćuju reč "slika" odn. "picture" sa "pix" te je tako nastao "pixel", odnosno posrbijeno "piksel". To je elementarna čestica slike. Ako bi se slika napravila od manje piksela, ona bi bila nekontinualna, videli bi se ti elementi, kao što se vidi raster u štampi. Sa više piksela slika je bolja.

Međutim, i tu ima logičkih granica.

Ako uzmete najbolju fotografsku sliku i posmatrate je pod povećavajućim staklom, vi ne možete da vidite punu oštrinu. To je zato što je emulzija papira debela, čime se dobija gustina tonova ali se gubi oštrina slike. Oštrija slika na papiru i nije potrebna, jer se slika gleda sa neke daljine i ne sa povećavajućim staklom.

Smatra se da za dobijanje fotografskog kvaliteta slike, treba da postoji oko 300 tački po jednom dužnom inču (2.54 cm) i to se skraćeno zove "dpi" - dot per inch. Ako se ima više od te finocne, za sliku na papiru je verovatno suvišno, jer se pri normalnom posmatranju taj višak kvaliteta ne bi primetio, a to bi se moralo "platiti" jako velikim fajlom, koji je i glomazan za čuvanje i spor za manipulisanje.

PREDNOSTI I MANE

Prednost broj jedan je ta, da ne mora da se završi ceo film, da se razvije i naprave slike, ako nam treba jedna posebna slika sa filma - već se može kartica, ili bilo koji drugi nosač slike, da izvadi iz kamere, "skine" se slika koja nam treba sa njega, a ostatak nastavi da se koristi.

Velika prednost je i što se slike sa digitalne kamere mogu slati internetom. Tu se mora napomenuti da je veličina slike (odnosno "fajla") koji se na razuman način može poslati internetom, za sada ograničen na oko 1 do 1.5 MB - odnosno, slika može biti do 13x18 cm formata. Skoro sam siguran da će

se u bliskoj budućnosti povećati maksimalna veličina fajla koji se može slati internetom, ali za posmatranje slike na ekranu još uvek ostaje ta veličina oko 1 MB kao pravilo.

Ogromna prednost, za one koji žele sami da prave svoje slike, je da više ne treba mračna komora, fotopapir osetljiv na svetlo, i da sasvim dobra slika može da se napravi sedeci za stolom kod kuće, bez zamračivanja, bez hemikalija koje mogu neugodno da mirišu i da budu otrovne ili štetne za okolinu, koje mogu da zastare pre nego što se iscrpu i slično.

Mane su malobrojne, važno ih je znati (iako su mnoge od njih već prevaziđene).

Najpre, o ceni pojedinačne slike, ako je to uopšte mana. Ako se koristi komercijalna laboratorija, cena slike sa digitalne podloge košta 3 do 4 puta više nego što košta obična hemijska slika u prvoj porudzbini. Pošto nema mnogo razloga za tako visoku cenu, može se očekivati da se ta cena prilagodi kada se konkurencija u izradi digitalnih slika pojača. Ova mana je delimično umanjena time što korisnik ima mogućnost da naručuje samo dobre slike, a ne sve slike sa filma, i što može da naručuje slike jednu po jednu onim tempom kojim snima.

Druga mana je trajnost odštampane slike. Ako komercijalna laboratorija pravi slike, to nije slučaj, jer ona koristi klasični fotografski proces i slika je istovetna u trajnosti kao i druge slike u boji. Kod svoje kuće se koristi štampač u boji, najčešće "ink-jet" - sa mlazom bojenog mastila. Pre par godina su Nemci otkrili da je trajnost štampane slike na štampaču, samo oko godinu dana. To se sada jako poboljšalo, pa Epson, jedan od najvećih proizvođača štampača za digitalnu fotografiju, već za određen model štampača, tj. određenu vrstu boje garantuje vek od 200 godina! Malo ko će moći da zahteva obeštećenje, ako oni tu svoju garanciju ne ispunje. Ipak i oni postavljaju uslov da takva slika ne bude izložena UV zracima i da bude ispod stakla. Moje iskustvo sa običnim fotografijama izuzev Cibachrome i Kodachrome mi pokazuje da trajnost nije bila vrlina ni klasičnih slika. U crno beloj fotografiji se mora primeniti takozvani arhivski proces da bi slika imala trajnost. U svakom slučaju, situacija danas je bolja nego ranije i tendencija ide ka poboljšanju.

ŠTA ZA ODMOR ...

Za one koji sami prave slike, velika mana je cena boje za štampač. Ta boja košta strašno mnogo po litru. Sreća naša što se jedna kap te boje, koja ide na sliku, meri milionitim delovima litra, ali ipak se boja na štampaču relativno brzo potroši. Jedino Canon ima najnoviji tip štampača koji ima odvojene rezervoare za svaku boju, pa se može boja obnavljati kako se potroši, dok su kod drugih boje obično zajedno. Ako štampate,

naprimer, slike morskih pejzaža sa puno plave boje, onda ćete morati spremnik sa bojom da zamenite kada plava boja ode, čak i ako u drugima ima dovoljno boje. Crni spremnik je zaseban, te se može koristiti i zameniti nezavisno od stanja spremnika za boje. Boja u štampaču može da se osuši, ima svoj vek trajanja i to su sve mane. Postoje štampači koji rade sublimacijom ili pak laser bojeni štampači, ali oni su više za upotrebu u velikim pogonima. Za kućnu radinost ostaje klasični štampač sa mastilom kao najbolja varijanta.

Mana digitalnih kamera je da troše struju. Mnogi modeli imaju bateriju za punjenje (akumulator), ali ako rade sa baterijama koje se zamenjuju, treba se dobro obavestiti kako stoji sa potrošnjom baterija.

Mana je i da nosač slike ima ograničen kapacitet. Taj nosač se može isprazniti, ali se slike moraju preneti na računar inače propadaju.

Ako bih se spremao za godišnji odmor, ja ne bih polazio bez obične kamere. Tu su ograničenja minimalna, mogu da napravim stotine fotografija bez muke, mogu da ponese ili dokupim film, potrošnja baterija je umerena, ako se radi o "staromodnim" mehaničkim kamerama, tu i nema baterija.

Veličina kaptora - ekvivalenta za film kod klasičnih kamera - je takva da oni malobrojni modeli profesionalnih (znači skupih) kamera ne koriste ceo 35 mm format 24x36 mm, te ne koriste vidni ugao svojih objektiv. To je problem kod super-siroko ugaonih objektiv gde se plaća cena za njih a ne dobije ono za šta se platilo - vidni ugao. To je sada jedna prelazna mana, verujem da će u budućnosti biti specijalno napravljenih digitalnih kamera sa optičkom opremom današnjih SLR - jednookih refleksnih, ali danas je to činjenica sa kojom se mora računati. Digitalne kamere normalno imaju skromnije objektiv, bez izmenjivosti ali sa dodacima za široki ugao ili tele, i uprkos izuzetaka, smatra se da je njihova optička opremljenost skromnija nego SLR kamera.

Iz gore navedenih razloga, ja sam postao "bi-seksualan" - volim i digitalne i klasične kamere.

KAKO POČETI

Šta bi trebalo imati da bi se koristile prednosti digitalne fotografije, mora li se nabaviti digitalna kamera?

Definitivno - ne. Potpuno lepo se može slika sa filma ili dijapozitiva pretvoriti u digitalnu sliku preko skenera i time praktično dobiti sve prednosti digitalne fotografije, izuzev brzine - jer još uvek mora prvo da se razvije film. Brojne laboratorije nude za male pare da razvijeni film prebace na CD (kompakt disk) a pojedinač može da pribavi skener, čija cena nije prohibitivna. Naravno, sve je relativno pa i prohibitivnost neke cene. Kako početi?

Ko želi da se potpuno udubi u digitalnu fotografiju i da koristi sve opcije koje mu digitalna fotografija pruža, mora da pribavi sledeće:

Dobar računar kapaciteta iznad 400 MHz, RAM minimum 64MB, tvrdi disk zavisno od toga gde će slike da čuva - od nekoliko GB naviše.

Digitalnu kameru, ili skener za film i dijapozitiv (jedna vrsta) i-ili flat-bed ravni skener kojim se digitalizuje slika sa papirne podloge.

Štampač npr. Ink-jet dobre marke. Zalihu spremnika mastila, jer ako mastila nestane u toku rada, treba držati rezervu.

Gomilu foto papira za štampač - taj papir nema nikakve veze sa klasičnim fotopapirom. Srećom, nije mnogo skup.

Software - naprimer Adobe Photoshop koji se smatra za najbolji i najrasprostranjeniji program, ali ima i drugih koji pružaju jako dobre mogućnosti.

Puno knjiga - ja sam upravo kupio nekoliko kilograma. Znanje engleskog jezika je obavezno, jer tih knjiga ima malo na drugim jezicima a na našem skoro ništa. Brojni foto časopisi imaju sekcije posvećene digitalnoj fotografiji.

Puno strpljenja i vremena.

Digitalna fotografija je uzbudljiva, lepa, savršen hobi, ali nije nešto što može da se radi onako uzgred, bez opreme.

Ko želi da koristi usluge komercijalne laboratorije, ako želi pristojne slike formata do 13x18 cm može da nabavi kameru sa oko 1 - 1.5 MB, od kojih na tržištu ima čitav niz modela. Preporučujem da se ne kupuje kamera prve generacije sa jako ograničenim kapacitetom, jer su slike dobijene njom inferorne. Ipak, takve kamere mogu da se kupe za vrlo nisku cenu, što može da bude prva stepenica brzo prevazišla, ipak je bolje ne ići na tako nizak nivo.

Nesigurno fotografsko tržište

Kupovina bez garancije

Sve je više fotoaparata i ostalih fotografskih uređaja i potrošnog materijala nedovoljno poznatih karakteristika, koji se nelegalno dopremaju u Jugoslaviju i prodaju po nekontrolisanim cenama.

Savremena fotografska tehnologija je ubrzanom razvojem tokom proteklih decenija dostigla visok nivo i znatan je broj specijalizovanih proizvoda sa poboljšanim kvalitetom ali u suženom opsegu upotrebe, pa je za fotografa neophodno da dobro pozna je karakteristike uređaja i materijala koje koristi u svim fazama fotografskog postupka. Ovo utoliko pre što fotografska industrija razvija i proizvode za određene namene sa boljim karakteristikama u predviđenom opsegu od univerzalnih, ali je za njihovo korišćenje neophodno raspolagati potrebnim informacijama. Ovo je vidljivo u svim fazama fotografskih procesa od snimanja pa do realizacije konačnog proizvoda.

Jednom rečju, nekada univerzalna fotografska tehnika i tehnologija sada je raznovrsna i specijalizovana tako da olakšava fotografima put do realizacije ideja i postizanje vrhunskih dometa. To je vidljivo kada se analizira fotografska produkcija koja je po kvalitetu sve bolja. Ova konstatacija se odnosi na globalne tokove razvoja fotografije.

U nas, međutim, na prostoru Jugoslavije postoji niz poteškoća koje su sadržane i u tome da za fotografske uređaje i materijale koji se nalaze na tržištu uglavnom ne postoji garancija o tome da li zadovoljavaju potrebne standarde.

Naime, dosta je fotoaparata i ostalih fotografskih uređaja i potrošnog materijala koji se nelegalno dopremaju u Jugoslaviju i za čiju valjanost nema nikakve garancije. A kada nije izvesno da karakteristike materijala i uređaja odgovaraju deklariranim standardima, onda je i konačan rezultat neizvestan.

Dakle, na našem tržištu se može kupiti materijal sa oznakom Kodak, ali sigurnost da je u pitanju original imate samo kada ga nabavite preko zvaničnog uvoznika i distributera. U svakom drugom slučaju to je neizvesno, pa je neizvesno i to da li će fotografije ili dijapozitivi kao konačan proizvod imati onaj kvalitet koji odgovara Kodakovim standardima. Kodak smo uzeli samo kao primer, a isto je i sa ostal-

im materijalima. Haos na fotografskom tržištu u nas je kulminirao poslednjih godina, ali većina problema ni ranije nije bila regulisana. Naime, u Jugoslaviji ni ranije nije postojala kontrola kvaliteta fotografskih uređaja i materijala pa je valjanost tih proizvoda zavisila samo od volje proizvođača, odnosno od toga da li će na naše tržište plasirati prvu, drugu ili zadnju klasu svojih proizvoda. A kada proizvođači znaju da mi nemamo kontrolu kvaliteta proizvoda jasno je da to može da utiče i na njihovo ponašanje.

I zašto bi nas oni štitiili kada mi sami to ne činimo? Dakle, fotografi u Jugoslaviji rade sa materijalima neizvesnih karakteristika pa je i

Haos na fotografskom tržištu: kupujemo li često "mačku u džaku" ©Tomislav Peternek

tehničko tehnološki kvalitet naše aktuelne fotografske produkcije neizvestan i zavisn od slučaja.

Kod fotografske opreme, aparata, pribora i laboratorijskih uređaja problem je u nepostojanju specijalizovanih servisa. Zapravo, uvoznici i distributeri bi trebalo da imaju i specijalizovane servise ovlašćene da servisiraju aparate i opremu koju prodaju.

Ako bi se uvoz i prodaja dozvolili samo za one uređaje za koje je obezbeđeno servisiranje, korisnici bi bili zaštićeni, a vek uređaja bi bio duži. Ovako, kada se neki uređaj pokvari niti ima potrebnih delova, niti stručnjaka koji znaju da otklone kvar.

Kod potrošnog materijala, filmova i papira, dosta je starih emulzija, a ima slučajeva da se filmovi kod nas samo pakuju pa ono što piše na kutiji ne mora da odgovara karakteristikama materijala koji je u njoj. Tako kupujemo, kako se to popularno kaže, "mačku u džaku". Dešava se da materijal koji je u svemu dobar, strada, odnosno veštački ostari i izmeni karakteristike, radi toga što neki trgovci ne znaju kako ga treba skladištiti i čuvati, ili za to nemaju obezbeđene uslove, posebno temperaturu i vlažnost.

Cene su poseban problem. Naime, zvanični uvoznici i distributeri kao jedini kod kojih možete da uložite reklamaciju i imate neku sigurnost u pogledu karakteristika materijala i opreme, sa cenama ne mogu da budu konkurentni sa ostalima koji to nisu, jer njihove cene sadrže između ostalog i vrednost plaćene carine i poreza. Zato je na našem tržištu robe koja odgovara standardima malo, a i skupa je. Radi besparice često kupujemo na daleko jeftinijem crnom tržištu ali su zato karakteristike i kvalitet tako kupljenih proizvoda neizvesni pa ono što je naizgled jeftinije na kraju ispadne skuplje. U takvim okolnostima ni obrada, posebno materijala u boji, ne može biti standardizovana, pa se ne može ni konstatovati pa ni dokazati da je loš rezultat greška laboratorijske obrade.

Neposredni povod za ovaj tekst je naizgled, deo aktuelnih tržišnih problema uslovljenih okolnostima u kojima se nalazimo ovih godina.

Pravi povod je, međutim, znatno dublji i odnosi se na stanje naše fotografske, pa i opšte kulture. Tiče se zapravo toga da li imamo osećaj za prave vrednosti i ambicija da ih dosežemo.

U međuvremenu, jedini način da se zaštitimo pri nabavci fotografskih uređaja, opreme i materijala je da se snabdeavamo kod zvaničnih uvoznika i distributera pa će nas njihova poslovnost, ako je imaju, štitiiti, kada mi to sami ne činimo.

Dragoljub Tošić

EPSON digitalna foto-oprema: sve što vam treba. I više od toga.

EPSON Digitalni foto-aparati i Stylus Photo štampači ne pružaju sve što očekujete od njih - oni daju mnogo više od toga! EPSON PhotoPC 3100Z sa svojim CCD senzorom od 3.3 miliona piksela garantuje oštre fotografije sa puno detalja, sa odličnim kontrastom i vernom reprodukcijom boja. Ima ugrađen kvalitetan optički 7-21mm zum (ekvivalentan 34-102 zumu za 35mm format), mogućnost promene osetljivosti "filma" od 100 do 400 ASA, 4 različite rezolucije u kojima snima (od 640x240 do 2544x1904 tačkice), ugrađen blic i mogućnost dodavanja bilo kog profesionalnog blica, LCD ekran u boji za preciznu proveru kadra i podešavanje aparata, mogućnost snimanja zvuka i veoma brzu USB vezu sa računarnom. EPSON PhotoPC 3100Z je prva digitalna kamera koja poseduje PRINT Image Matching tehnologiju za optimalno i precizno štampanje.

Za vrhunski kvalitet štampe vaših digitalnih fotografija preporučujemo EPSON StylusPhoto 1290, ink-džet štampač punog A3 formata, koji može da štampa na papiru iz rolne, ima rezoluciju od 2880 dpi i za štampu koristi čak šest boja (cijan, magentu, žutu, crnu, svetlu cijan i svetlu magentu), što mu omogućava da na EPSON Photo papirima postigne kvalitet i opseg boja koji je znatno veći od onoga koji imaju ofset štampa ili klasičan fotografski papir u boji, uporediv jedino sa kvalitetnim dijapozitiv filmom. EPSON pravi štampače različitog kvaliteta, formata i brzine - pozovite naše partnere za više detalja, ili posetite naš sajt: <http://www.comtrade.co.yu>

EPSON PhotoPC 3000Z

EPSON StylusPhoto 1290

EPSON StylusPhoto 875DC

ComTrade
Korak Ispred.

Ovlašćeni distributer za SRJ:
ComTrade, tel: (011) 311 20 60
<http://www.comtrade.co.yu>

ImagEmotion

EPSON

Vojislav Marinković : Senke melanholične svetlosti

Portret Vojislava Marinkovića

foto Dragan Tanasijević, 1995

Vojislav Marinković (Leskovac, 1911) diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, fotografijom se bavi od 1936. godine kao član foto-sekcije Srpskog planinarskog društva, a potom i Foto-kluba Zagreb. Jedan je od osnivača Kluba foto amatera Beograda, 1939, i Nacionalnog centra za fotografiju, 1992. godine.

Grupno je izlagao na više od 300 međunarodnih i domaćih salona fotografije, oblikovano u teme: Moj mali Beograd; Srpsko selo; Po Evropi; Pariske uspomene; Afrika; Traženja. Objavio preko stotinu napisa, kritika i osvrta na fotografska događanja. Bio je glavni i odgovorni urednik Foto kino revije (1951, 1954-1958). Član je ULUPUDS-a, nosilac međunarodnog zvanja Excellence FIAP (EFIAP) i domaćeg Majstor fotografije FSJ.

Samostalno je izlagao u Beogradu (1979, 1995), Varšavi (1979), Novom Sadu, Zagrebu (1980), Pančevu, Smederevu (1981), Kruševcu (1982) i Boru (1985).

©Vojislav Marinković: Lapavica, 1953

©Vojislav Marinković: Muftaši, 1950.

© Vojislav Marinković: Bulevar Bon-Nuvel, Pariz, 1956.

Pojava Vojislava Marinkovića na srpskoj fotografskoj sceni beleži se, prvi put, rane 1936. godine.

Uvek se iznova postavlja pitanje koji su, i odkuda došli, uticaji koji su oblikovali fotografa Marinkovića, kao jednu od ključnih ličnosti u srpskoj fotografiji posle Drugog svetskog rata. U najosetljivijem vremenu formiranja njegove autorske personalnosti, nameću se dva razdoblja: prvo, između 1936. i 1940. godine i drugo od 1948. do 1956. godine. U prvom, bio je zagledan

u izvore prekosavske fotografije, i u njima našao osnovni impuls za svoj početni razvoj. Marinković je uz nekolicinu drugih, bio i ostao neka vrsta mosta između zagrebačkog lirskog sfumata i beogradskog realizma.

Maglo bi se reći da je Marinković u Parizu dovršio formiranje svog načina gledanja. U prvoj polovini pedesetih godina, kada je začel njegov "pariski ciklus", u francuskoj fotografiji pored starijih individualaca, vodeća je, nekoliko godina ranije zaživela, grupa "Magnum". Upoznavajući se sa njihovom

© Vojislav Marinković: Opera, karijatide, Pariz, 1953.

fotografijom, usvojio je i Marinković težnju ka melanholiji efemernog, ali ne kroz pretenziju za snažnim sadržajem - kao magnumovci - pred kojim se svaki svetlosni akcent kao besmislen gubio i nestajao. Pristalice "Magnuma" nastoje da raskrinkaju pikturni sloj težeći da čoveka vrate čoveku. Marinkoviću je, međutim, već tada važno da humani sadržaj izvire iz dragocenih svetlosnih štimunga. Zato su njegovi motivi na fotografijama iz šeste decenije, prepuni neke sirove životnosti, i tu je sklon prihvatanju utiska pariske škole reporterske fotografije, ali Marinković manje teži anegdoti i dosetki a više čistom sadržaju prožetom svetlosnim senzacijama. U fran-

cuskom okruženju i pod utiskom dela tamošnjih fotografa, Marinković unosi u već sačinjen pikturni sklop svojih fotografija jedno za njega tada sasvim novo fotografsko mišljenje. Ono je prožeto duhom nostalgije, dokumentarnosti i svedočanstva. Karakteristični radovi toga perioda su "Muftaši", "Lapavica", "Marenda", "Sa pijace", ili nekoliko godina docnije nastale, "Bacanje kamena" i "Sajamska kupola".

Tokom cele šeste i sedme decenija Marinkovićeve fotografije nude prepoznatljivost po spoju ranog realizma, prekosavske liričnosti i pariskog humanizma, i tako izrasta u osobeni hibrid fotografije ponešto

© Vojislav Marinković: Rano jutro, Pariz, 1955.

nostalgičnog tona koji izvire iz bogate, ali melanholične svetlosti prepune vazduha, iz atmosfere osobenog poetskog naboja.

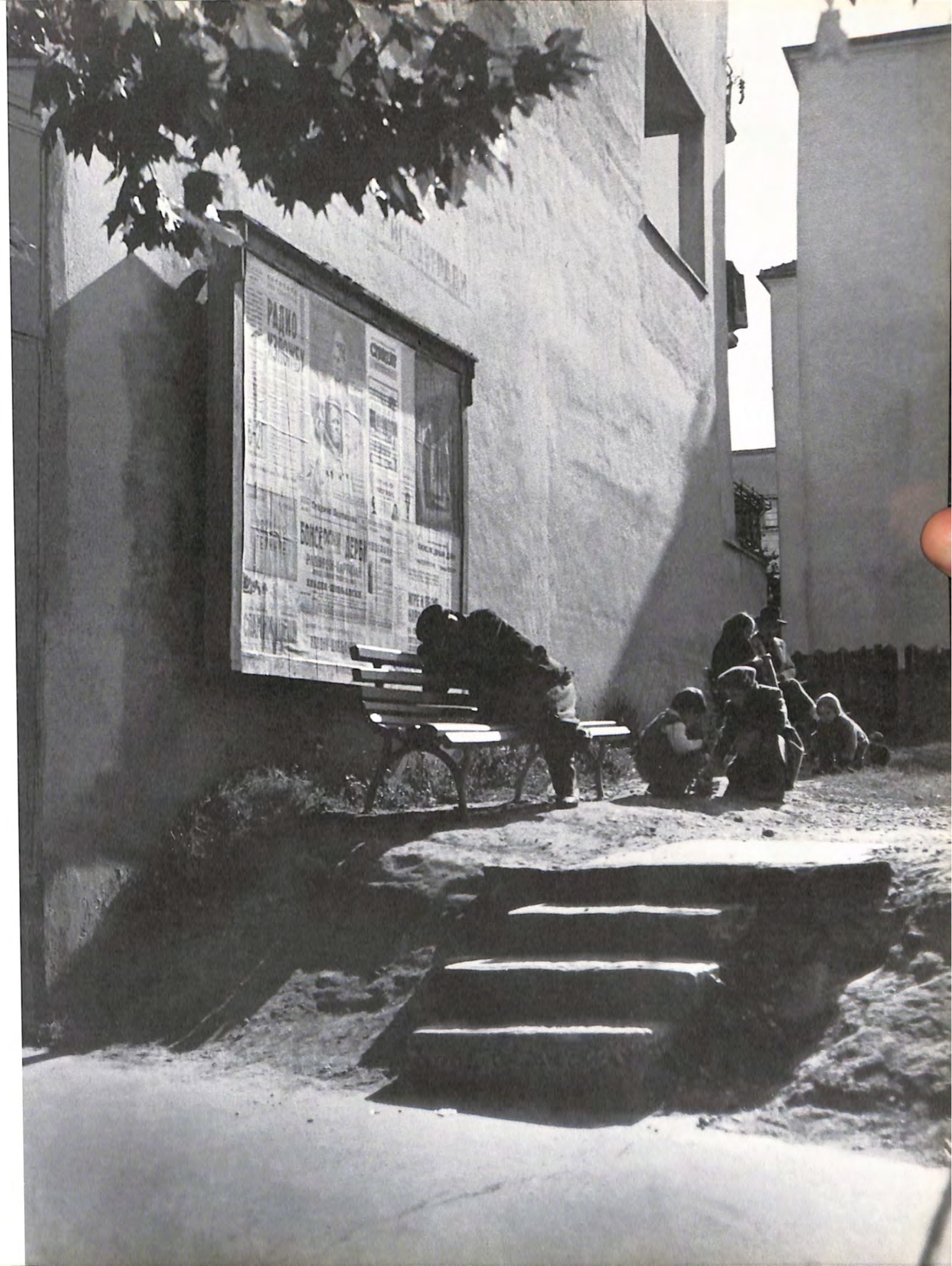
Variranje ljudskog elementa u gotovo svim njegovim fotografijama, pa i brojnim "pariskim", nije uvek od prvostepenog značaja. Strogo uzevši, pre bi se kao otkriće moglo izdvojiti Marinkovićovo delimično napuštanje ovog uveliko isprofanisanog elementa - naročito posle soc-realističkog perioda. Upravo u njegovim fotografijama pariskog razdoblja suptilni istraživač mogao bi pronaći ključne elemente za stilsku valorizaciju jednog perioda savremene fotografije, npr. popuštanje stega sa nepodnošljivom naracijom,

u delima Karusel u parku Tivoli, Tiljerije, 1954; Opera, karijatide, iz 1955, i možda potpuni raskid sa ljudskom figurom i okretanje čistoj formi u radovima Dvostruki pogled noćnog šetača, 1956; Noćni život na bulevaru Italijana, 1956.

Poruke sa Marinkovićevih fotografija se izgleda još uvek čitaju parcijalno i sa zakašnjenjem. Zaista, predugo traje proces prepoznavanja paradigmatičkih pojava u našoj fotografskoj istoriji, jer nije imala fotografskog autora koji je sa tako malo izlaganih radova postigao mnogo. Prvi džentlmen među fotografima, Vojislav Marinković nije se obazirao na pravde i nepravde.

▲ levo - © Vojislav Marinković: Život gradskog trga, Pariz, 1952.

► desno - © Vojislav Marinković: Na popodnevnom suncu, 1950.

Gradio je vlastiti iskaz bez nervoznog praćenja mišljenja raznih žirija, bez želje da bude nagrađivan, i bez kalkulisanja sa trendovima. Marinković je ostao izvan svih moda i "izama", umeo je da se uzvisi nad sudarima različitih interesa, i da uvek stvara fotografiju čistog medijskog izraza, i što je za celu njegovu generaciju podjednako važno, sa dostojanstvom snimateljskog čina.

Bolje od drugih je poznavao međunarodnu fotografsku scenu, pisao o njoj, predstavljao je jugoslovenskoj fotografskoj javnosti. Ima u njegovim tekstovima uticaja iz sveta, baš kao što ima odjeka soc-realizma ili klasičnih

stavova o vrednosti umetnosti. Ali, jednako tako, ima i odjeka novih, svežih estetičkih ideja, i danas validnih. U toj simbiozi on je gradio i svoj stvaralački stav, ne uvek po volji tekućoj praksi ali svakako osoben.

Možda je i stoga njegova fotografija, kao delo očitog stvaralačkog poštenja, baš kakav je i njen autor, uvek egzistirala kao pomalo izdvojena, pa i usamljena pojava. To nije smetalo njemu, otmenom starom gospodinu, Vojislavu Marinkoviću, da svima priznaje puno pravo na iskaz, ne bi li i sam stvaralački disao punim plućima. Ostaje na čast savremenoj srpskoj fotografiji, i nama što smo njegovo savremenici.

Goran Malić

NOVINSKA FOTOGRAFIJA PORTRET KAO ILUSTRACIJA

Kada bi se sa fotografskog aspekta izvršila analiza svih dnevnih novina i ilustriranih magazina, ustanovilo bi se da je fotografije koja se najčešće objavljuje - portret.

Zavisno od aktuelnosti teme i značaja portretisane ličnosti, portreti mogu biti objavljeni u raznim veličinama-od sasvim male fotografije širine jednog novinskog stupca, do fotografije preko cele strane ili kada je portretisana osoba veoma važna ili glavna tema lista, fotografija dospeva na naslovnu stranu gotovo svih novina, bez obzira kom žanru pripadaju. Sa sigurnošću možemo ustanoviti da se u novinarstvu najčešće koristi portretna fotografija. Otuda se mnogi fotografi specijalizuju upravo za snimanje portreta. Tako specijalizovani fotografi snimaju portrete uglavnom bez pritiska redakcijskih rokova, osmišljeno i smireno. Od takvih radova nastaju knjige portreta umetnika, političara, običnih ljudi itd.

Portret kao ilustracija u novinarstvu pruža autoru veliku stvaralačku slobodu. Upravo na osnovu te slobode i dugogodišnjeg iskustva u raznim domaćim i inostranim dnevnim i ilustriranim listovima došao sam do zaključka da se portret može podeliti u tri grupe:

1. Akcioni portret

Takav portret možemo nazvati "živi portret". To su fotografije snimljene prilikom nekog događaja ili tokom razgovora. Gledajući ovakav portret, stičemo utisak da fotografisana osoba nije obraćala pažnju na fotografa, pošto su mimika i pokreti potpuno prirodni i neusiljeni. (Ovde treba da se podsetimo kako se snima intervju - broj 3 ovog časopisa iz 1996. god., 48 strana.)

2. Portret u ambijentu

To su portreti snimljeni u ambijentu na osnovu koga se može naslutiti čime se bavi portretisana osoba. Zavisno od veličine ambijenta koji želimo da prikazemo sa portretisanom osobom koristimo i odgovarajuću žarišnu dužinu objektiv.

3. Studija portreta

Za ovakav portret potrebno je da fotograf dobro upozna osobu koju treba da portretira i to pre snimanja snim provede neko vreme kako bi uočio ono što je (fizički, mimikom, izrazom, pokretom) najkarakterističnije za tu osobu.

Ako se snima uz postojeće dnevno svetlo koje dolazi kroz prozore ili veštačko koje postoji u prostoriji potreban je stativ i jedna srebrna blenda ili beli karton, kako bi se pomoću njih mogla rasvetliti druga polovina lica. Najbolje je nositi bar dva rasvetna tela ili dva blica, jer je tako moguće snimiti bilo u kom delu ambijenta jednostavno izvor postojećeg svetla nam ne određuje mesto snimanja.

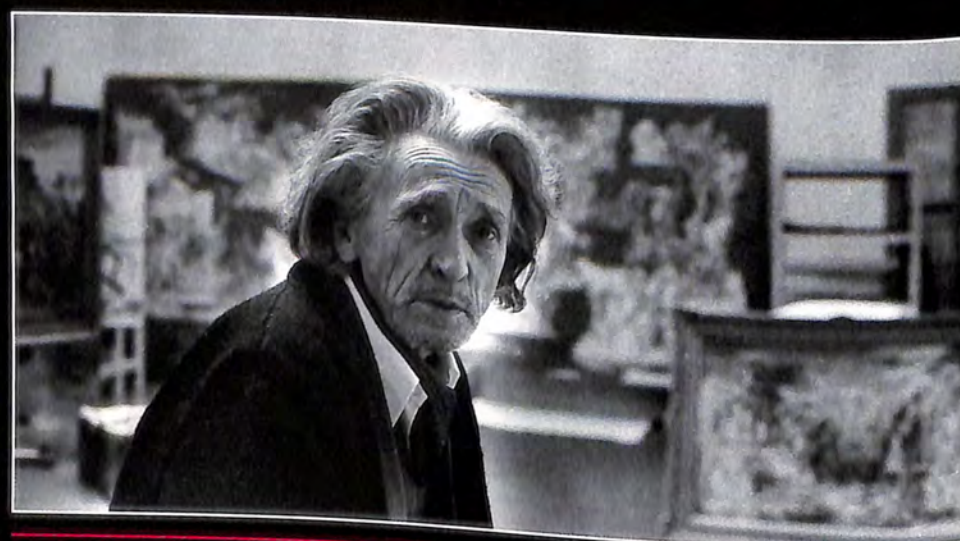
Ukoliko nam je potrebna fotografija u boji, treba voditi računa o vrsti svetla i njegovoj temperaturi izraženoj u Kelvinima kako bi smo izabrali odgo-

varajući film, ili pomoću filtera prilagodili odnos boje svetla sa filmom. Pri ovakvom snimanju koristi se portretni objektiv. Na primer kod maloforamtog aparata žarišna dužina je od 70 do 100 milimetara.

éduqués qui se présentent comme

L'express, objavio je u broju od 19 februara 1997. Dobricu Ćosića književnika snimljenog za vreme intervjua-tipična akciona fotografija uz izraz lica koji nije čest na fotografijama gospodina Ćosića. Ovaj portret je ujedno primer kako portreti često mogu biti objavljeni na jednom stupcu.

Školski primer portreta u ambijentu koju je snimio Branko Belić za NIN, akademskog slikara Ismeta Mujazinića. Autor portrete ima u kolekciji i drugačija rešenja portreta u ambijentu sa slikarskim četkama bez ulja na platnu.

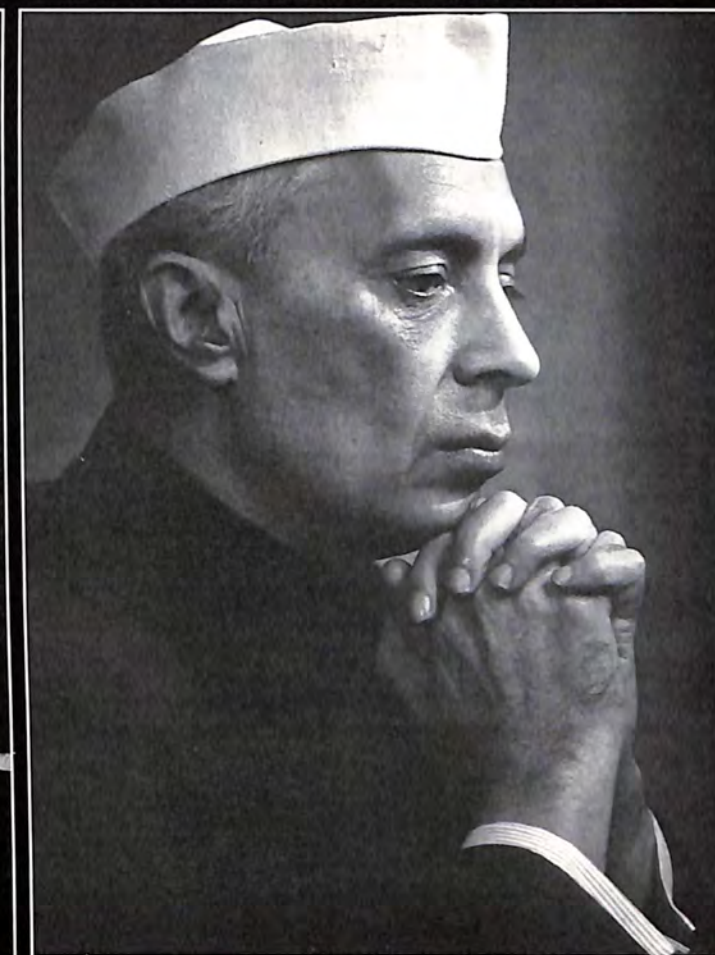

Tomislav Peternek

Dobr
plus cé
membre
de Ser
1968,
sentime
peuple
vant -
d'une f
lage, du
siècle. P
de la n
deux a
dence d
Yougos
En plein
tera à
Aujour
une vill
sevic, c
huppé d

Čuveni portret Winstona S. Churchilla 1941.

Jawaharlal Nehru 1949. Na ovoj fotografiji se vidi da je fotograf nosio svoju rasvetu na snimanje.

© Tomislav Peternek

Na razigranoj fotografiji sa maramom dovoljan je bio jedan detalj da se prepozna lik Milene Dravić

© Tomislav Peternek

Daliborka Stojšić, snimljena 60-ih godina, kada je pozirala fotoreporterima pred izbor mis Jugoslavije, što je ona tada i postala

POSEBNA INSPIRACIJA

SNIMANJE PREDMETA OD STAKLA

Mnoge periode kulture možemo da pratimo preko karakterističnih predmeta od stakla

Po prvi put u našoj školi imamo priliku da se upoznamo sa jednom od velikih fotografskih tema: snimanje stakla.

Predmeti od stakla plene pozitivnom energijom ne ostavljajući posmatrača ravnodušnim. Mnogim fotografima je to životna inspiracija, tema kojoj se stalno vraćaju i uvek u novom obliku.

Malo je ljudi koji su ostali ravnodušni prema fotografijama Jozefa Sudeka (Josef Sudek) češkog fotografa, koji je, upravo snimajući predmet, atmosferu i okna svog ateljea dugi niz godina, igrajući se sa svetlom i refleksima, predmetima od stakla udahnuo novi život.

Analizom Sudekovih fotografija, i bilo koje reklame iz časopisa, na kojoj se prikazuju predmeti od stakla, saznajemo da pred sobom imamo, što se tiče fotografskog ponašanja, najkompleksniji zahvat koji traži

od autora visok stepen stručnog znanja i rafiniranu kreativnost.

U zemljama koje imaju tradiciju u proizvodnji predmeta od stakla, u specijalizovanim školama za dizajn, mladi ljudi se upoznaju sa tajnama proizvodnje i oblikovanja, u isto vreme učeći specifični zanat - duvača stakla. Zemlje kao što su Italija, Nemačka, Engleska i Češka predmete od stakla uzdižu do kulta. Ovakav odnos nije ostavio fotografe po strani. U Češkoj naprimer, na fotografskoj Akademiji predmet snimanja stakla izučava se i vežba četiri godine.

Proizvod o kome govorimo je prirodna tvorevina vulkanskog porekla koja je u tom obliku poznata iz vremena praistorije. U to vreme korišćena je kao oružje ili kao oruđe (sečiva, vrhovi noževa, i dr.) odnosno masa korišćena za ukrašavanje i nakit.

Današnji naziv za prirodno staklo je "opsidijan", a njegova prirodna ležišta poznata su širom sveta.

Veštačka tvorevina, spoj kremenskih kiselina sa metalnim oksidima je epohalni pronalazak istočno evropskih, mediteranskih civilizacija sa početka II milenijuma pre naše ere (doba Helenizma). U vreme Rima cveta trgovina staklenim predmetima po celoj Evropi, Aziji i Africi. Uvek je tretirana kao luksuzna roba mada to zavisi i od trenutne kupovne moći.

Težnja majstora-staklara od pozne antike do početka XIX veka, ustvari je proizvodnja veštačkog stakla, koje će svojim kvalitetom, fizičkim i estetskim kriterijumima zameniti i oponašati prirodne kristale kvarca.

Po današnjim shvatanjima, staklo nije hemijsko jedinjenje već hemijska mešavina oksida male molekularne pokretljivosti. Zahvaljujući tome,

Mitar Trninić

Laboratorijska posuda (bela) nalazi se pred belom pozadinom. Pozadina je ravnomerno osvetljena tako svetlo ne prelazi na predmet, posuda nam se javlja kao crna kontura.

Isti predmet pred crnom pozadinom, osvetljen sa dva izvora svetla sa prednje strane. Kako se na samom predmetu vide izvori svetla oni se još i oslikavaju i na zadnjoj strani što efekat samo umnožava, a osvetljenost predmeta se ne menja.

Promenom oblika refleksa na predmetu, koristeći isti broj svetlosnih izvora, predmetu smo dali željeni oblik.

ono poseduje izuzetnu žilavost, fizičku čvrstoću i hemijsku postojanost.

O ČEMU SE TU RADI

Ako uzmemo u obzir osvetljavanje predmeta u prilici smo da se sretnemo sa specifičnim uslovima.

Ono što kod stakla vidimo ustvari su refleksi, nečistoće i lom svetlosnog toka. Kod "normalnih" predmeta osvetljavamo njihov omotač. A kada smo u prilici da kod stakla koristimo isto iskustvo, ono će nam biti malo od pomoći, jer svetlo prolazi kroz predmet.

Aplikacije i slike, brusevi i nagrizanja kiselinom ili bilo koje druge tehnike ukrašavanja predmeta od stakla opet možemo da osvetljavamo po istim principima.

Problemi kod snimanja stakla su mnogostruki. Ono je kao materijal providno, tako da kod predmeta od stakla ne samo da vidimo prednju stranu već i unutrašnjost i zadnju stranu, tog predmeta. U slučaju da predmet od stakla ima određene aplikacije, problemi snimanja se umnožavaju.

U isto vreme mora se veštački uticati na sadržaj predmeta. Rasporedom svetlosnih tela i dodatnih odraznih površina nastojaćemo da istaknemo utisnuti crtež na prednjoj strani predmeta.

Ako želimo da se specijalizujemo za snimanje stakla, moramo svoja tehnička znanja iz oblasti fotografije (kako crno-bele tako i fotografije u boji) upotpuniti osnovnim informacijama o

tehnologiji dobijanja stakla. I ono što je najvažnije, da se upoznamo sa razvojem stakla kroz istoriju.

Mnoge periode kulture možemo da pratimo preko karakterističnih predmeta od stakla.

RAD SA TEHNIČKIM STAKLOM

Sa refleksom smo se već sreli. Problem kod stakla je u tome što ako ga osvetlimo (kao neprozirni predmet) vidimo mnogostručan refleks. Kako dolazi do toga?

Svetlosni izvor se reflektuje na prvoj strani, u onolikom broju sa koliko se izvora svetla koristimo, s tom razlikom, što se izvori svetla reflektuju i na unutrašnjoj strani predmeta, što komplikuje celu situaciju.

Predmet od stakla ima određenu debljinu, tako da se refleksi umnožavaju. Sa prelamanjem svetlosnog zraka i unutrašnjom refleksijom u našoj dosadašnjoj praksi se još nismo sreli. Navikli smo do sada, da vidimo ono što je u viziru našeg aparata. Kod predmeta od stakla ova logika ne važi. Osnovno je da ćemo videti samo ono što smo na odgovarajući način osvetlili.

Na slici 3 posudu od tehničkog stakla snimili smo pred belom pozadinom i vidimo je kao crnu konturu. Ako isti predmet postavimo pred crnu pozadinu efekat će biti obrnut. U istoj situaciji, ako mislimo da nam je jedan izvor svetla nedovoljan, možemo dodati jedan ili više novih. Šta će se u toj situaciji dogoditi? Osvetljenost predmeta pred crnom pozadinom se neće povećati, već samo broj reflektovanih

izvora ili površina. Prema tome, nije potrebno povećavati broj svetlosnih izvora da bismo predstavili oblik predmeta, već je potrebno da menjamo oblik refleksa, a to je upravo ono što našem novom zadatku pruža neograničeni broj kombinacija.

Da bismo dobro osvetlili predmet pred crnom pozadinom, ovog puta ćemo pokušati da osvetlimo odgovarajuće bele površine čiji će se refleksi pokazati najadekvatnijim. Osnov za snimanje predmeta od stakla je pravilno odabrana pozadina, podloga na kojoj stakleni predmet stoji, dobro izbalansirani izvori svetla opremljeni senilima i usmerivačima. Odrazne površine koje će se dovoljno dobro reflektovati i odgovarajuća fotografska tehnika odnosno veliko formatna kamera tipa "kardan" sa odgovarajućim brojem objektivna i dovoljno čvrst stativ. U prilici smo da vežbamo sa nepokretnim predmetom, koji će nam pružiti šansu da iskažemo sve svoje tehničko umeće. Osetljiviji fotografski materijal u bilo kom obliku mora biti niske do srednje osetljivosti (od 15 do 20 DIN). Snimljeni materijal obradićemo standardnom metodom.

Veoma često ćemo biti u situaciji da predmeti koje snimamo imaju oslikanu površinu. U toj situaciji, moramo voditi računa, osim postavke svetlosnih izvora i o adekvatno odgovarajućoj pozadini. Ako naš predmet, (slike 6, 7, 8, 9) oslikan belom bojom, postavimo ispred bele pozadine, crtež će se pojaviti kao kontura, što ne odgovara datom stanju. Ako i odaberemo crnu pozadinu, moramo opet voditi računa da će se pojaviti nekontrolisani refleksi. Često

Jozef Sudek; čaše i jaja

Tehničko staklo

Iskoristili smo ovu oslikanu čašu, da vam demonstriramo, kako se beli crtež, ako je osvetljen kontra svetlom javlja kao crna kontura. U ovoj situaciji pozadina je osvetljena jednim izvorom svetla.

Prethodnoj postavci dodali smo sa obe strane po jednu belu odraznu površinu. Delimično smo dobili plastičnost predmeta, ali crtež se nedovoljno vidi.

Kod iste postavke, bočno postavljenih izvora svetla, promenili smo pozadinu, pridodajući još jedan izvor svetla u visinu gornjeg rakursa i na taj način osvetlili smo crtež. U čašu smo ubacili beli papir, da bismo ilustrovali ponašanje svetla, kao na prethodnom snimku.

Zadržali smo istu postavku, ponavljanje refleksa sa unutrašnje strane čaše otklonili smo na taj način da se sad u čaši nalazi crni papir.

ćemo biti u situaciji da se opredelimo za jedan određen način. Moramo izabrati onaj koji više ističe karakteristike i odgovara pravoj slici o predmetu snimanja. Mi za sada govorimo samo o snimanju predmeta od stakla u obliku forme. Sadržajem i porukama bavićemo se drugom prilikom.

Znači bavimo se tehničkom stranom snimanja, odnosno govorimo o snimanju u uslovima profesionalno opremljenog ateljea, jer to je jedini način da se ostvari koncepcija vežbanja koja će opet biti uvod u profesionalno ponašanje. što će omogućiti da nakon takvog iskustva krenemo u "avanturu" u kojoj se nalazio i sam Jozef Sudek.

KAKO SMO SNIMALI NAŠ PREDMET

Za snimanje smo koristili takozvanu beskrajnu pozadinu, a predmet smo postavili na staklenu ploču.

Ono što je veoma interesantno kod snimanja stakla je pitanje staklene podloge, tj. predmeti ne samo što se reflektuju, već je moguće raznim uglovima osvetljavanja menjati ton podloge. Drugim rečima, ako za podlogu imamo potpuno crno staklo i ako ga postavimo ispred osvetljene bele pozadine, pod određenim uglom osvetljavanja podloga će se javiti kao potpuno bela i obrnuta.

Crno staklo ili staklo u boji možemo koristiti kao izrazito kreativni element, odnosno podlogu na koju će se postavljati predmeti. Crne

Kanadski fotograf, YOSH INOUE, je ovu uspešnu reklamu za pice, snimio na sličan način koji mi u članku navodimo.

Staklena čaša je snimljena ispred ravnomerno osvetljene pozadine koja je u donjem delu, sa razlogom, malo zatamnjena.

Čaša se javlja kao kontura, led takođe. Dodatak celoj priči, jer se radi o reklamnoj fotografiji, jeste njen sadržaj.

Moramo da napomenemo, staklo je jedini materijal kod kojeg u isto vreme vidimo njegov oblik i sadržaj, unutrašnjost. Ostale predmete i čoveka vidimo i snimamo kao otmatac.

staklene ploče, veličine 150x100 cm., debljine 1 cm. kakve se proizvode u Češkoj, mogu da nam pruže nebrojene mogućnosti i kombinacije, kada je u pitanju komponovanje predmeta i svetlosnih izvora.

Za snimanje naših predmeta ilustrovanih fotografijama koje prilažemo, u krajnjim varijantama, koristili smo tri odvojena izvora elektronske rasvete, pojedinačne snage 750 W/sek. Dva svetlosna izvora osvetljavala su bele odrazne površine razmeštene u visini predmeta. Ugao i distanca odraznih površina od predmeta zavisi od njihove veličine. Treći izvor svetla koristili smo iz gornjeg rakursa, osvetljavajući predmet preko odrazne površine u obliku kišobrana. Udaljenost trećeg izvora svetla od objekta bila je oko 1,5 m.

Pošto se radi o elektronskoj rasveti, intenzitet svetla merili smo flešmetrom Minolta IV i za ovu priliku imali smo radnu blendu f-45, pri ekspoziciji 1/250 sek. Obzirom da smo koristili velikofORMATNU kameru Sinar-p (detaljni opis u enciklopediji 3. broja) sa objektivom 250mm. Pri radu smo obavezno koristili priručnik. Format negativna 6x9cm.

Upotreba velikofORMATNE kamere tipa "kardan" samo nas obavezuje da iskoristimo sve performanse koje nam ova tehnika pruža kako bismo preneli što verniju sliku o predmetu našeg interesovanja.

Za naš osetljivi fotografski materijal, ovoga puta smo koristili Ilford FP-plus rol film. Materijal je obraden u osetljivom razvijaju standardnom metodom.

Na početku smo naveli da se u proizvodnji predmeta od stakla koriste razne tehnike i ovaj predmet u dobroj meri ilustruje tu činjenicu. Višestrano je liven, brušen na bojenoj podlozi, optočen zlatnom bojom na gornjoj ivici. Fotografija 10, ilustruje isti položaj svetla i predmeta kao i kod oslikane čaše pred belom pozadinom. Na fotografiji 11 autora Gabriela Urbaneka, predmet se nalazi takođe pred belom pozadinom, situacija je osvetljena jednim izvorom svetla (čiji se oblik nazire), koji je postavljen iza bele pozadine. Tačka maksimalne osvetljenosti iskorišćena je kao kreativni element kod postavke predmeta.

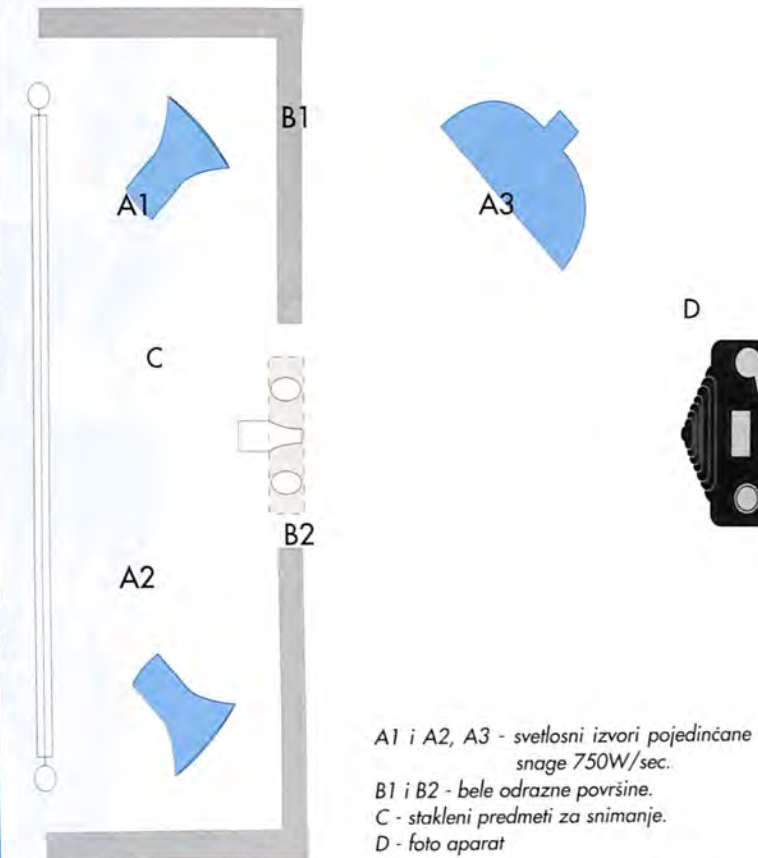
MERENJE SVETLA

Veoma je komplikovana i sama ekspanometrija predmeta od stakla. Ako smo u situaciji da snimamo oslikani predmet, svetlo ćemo postaviti tako da istaknemo karakter istog, kao i crteža. U tom slučaju svetlo ćemo meriti kao da se radi o neprozirnom predmetu. U drugoj situaciji predmet imamo ispred bele pozadine, koja je intezivno osvetljena. U tom slučaju našim svetlomermom merimo odraz svetla od pozadine.

Ako smo opet u situaciji da snimamo predmet pred crnom pozadinom, tada moramo posedovati veoma precizan svetlometer sa spot dodatkom, radi merenja veoma malih osvetljenih površina. U slučaju da ne posedujemo takav merni instrument, u zamenu može poslužiti komad belog papira, koji ćemo postaviti u ravan sa osvetljenom površinom i meriti odraz od nje, odnosno moramo uporediti obe osvetljene površine.

Ono što je obavezno kod svakog snimanja predmeta od stakla je da moramo pripremiti prostor u kojem ćemo raditi, uklonivši sve nepotrebne predmete iz vidokruga, koji se mogu nepotrebno i nekontrolisano reflektovati.

To nam pre svega nalaže da koristimo prostoriju sa dovoljno prostora za komunikaciju, kako nas samih, tako i pomoćnika. Poželjno je da imamo i prostor za odlaganje predmeta i postor za korišćenje više vrsta pozadina. Mi sami se moramo ponašati veoma oprezno, jer se radi o lomljivom materijalu, ponekad i unikatnom, koji je pretrpeo određeni konzer-

A1 i A2, A3 - svetlosni izvori pojedinačne snage 750W/sec.
B1 i B2 - bele odrazne površine.
C - stakleni predmeti za snimanje.
D - foto aparat

ETIČKI PRINCIPI PROFESIJE

Moramo da naglasimo, na prvom mestu, tehnička opremljenost i stručno rukovanje za koje se mi zalažemo, u osnovi je obavezni deo profesionalnog ponašanja. Naše ponašanje određeno je etičkim principima profesije i stoga smo zauzeli određeni stav, a za cilj postavili određene norme. Kompromis, ako se zagovara, je ustvari loša usluga profesionalizmu. Vrhunska tehnička opremljenost i njena upotreba u praktičnim vežbanjima, koje predlažemo jeste realnost i naša obaveza pred čitalačkim auditorijumom.

Kada predlažemo upotrebu određene fotografske tehnike, navodimo to kao pretpostavku koja ne obavezuje nikog na posedovanje, sem one koji odgovaraju za svoje profesionalno delovanje.

Vežbanja koja predlažemo, način njihovog sprovođenja, plod su određenih iskustava, koja smo stavili na raspolaganje i očekujemo i od čitalaca određene reakcije.

Bilo bi veoma dragoceno, ako nam predočite rezultate svojih istraživanja u okviru do sada predloženih tema.

Želimo da napomenemo: kroz enciklopediju, novitete i ostale korisne informacije u časopisu čitaoci dobijaju pregled razvoja najnovije fotografske tehnike, a kroz školu određenu edukaciju. Samo komunikacijom u oba pravca možemo ostvariti zajednički cilj.

vatorski tretman. Sve to nam nalaže da svoj prostor dobro osmislimo i opremimo. Površina na koju ćemo postavljati predmete mora biti stabilna i mora odgovarati samom karakteru snimanja. Pored svetlosnih izvora, koji odgovaraju adekvatnim potrebama, moramo imati pored sebe odrazne površine, raznih materijala i veličina.

Ovom vežbom želeli smo da zaokružimo fotografska snimanja nepokretnih predmeta, u uslovima profesionalnog ateljea. Snimanje muzejskih predmeta, reprodukcijom originala, i sada snimanjem predmeta od stakla, čitaocima smo upoznali sa profesionalnim ponašanjem, koje je obavezno u današnje vreme. Svesni smo da svaka škola podrazumeva učenje od samog početka. Predstavljanjem ovako postavljenih vežbi, bio nam je cilj da čitaocima informišemo kakav je naš stav i da profesionalnost izjednačimo sa odgovornošću.

Do sada smo kroz ovu našu malu školu, koristili "jednostavne" situacije (vežbe), odnosno pokazali smo da fotografija zahteva maksimalnu koncentraciju, tehničko znanje i opremljenost.

Fotografija nije pretpostavka, kao uljana slika, već je odraz određene stvarnosti i naša je obaveza, kao fotografa, da svoja istraživanja stalno usavršavamo, kako bi komuniciranje bilo što čistije i omogućavalo povratno dejstvo. ■

Fotografija kao vizuelna komunikacija

Specifična estetika

Koliko je važno da fotografija "komunicira" sa publikom, da neku priču koju nosi u sebi predstavi jasno, svima razumljivo? Ako se skoncentrišemo na kreativnu fotografiju, čija sama definicija govori da ona pretenduje da "kreira" ili "rekreira" neku svoju realnost pre nego da je reprodukuje, shvatićemo da je to od ključne važnosti. Ne mora uvek da bude u pitanju neka priča, dovoljno je da želimo da prenesemo neko osećanje ili jednostavno našu ličnu estetsku viziju, fotografija mora da nam je "ispriča" jednim univerzalnim jezikom pomoću kojeg ćemo je mi "pročitati". Uporedimo taj jezik sa notama - muzičkim jezikom, što znači da pravila ima mnogo, ali nam ona daju neiscrpan izvor kreacije i varijacije.

Jezik, iliti način pomoću kojeg se kreira slika (fotografija), zove se estetika. Ona definiše kako mi to vidimo i primamo informacije koje su nam prezentirane putem slike, i kako se te informacije prenose dalje ostalim čulima. Ili da pojednostavimo: na koji način doživljavamo sliku! Estetika je, naravno, univerzalni jezik za sve vrste vizuelnih umetnosti, pa je s razlogom korišćena reč slika (kao opšti pojam), ali u nastavku eseja i svih naših budućih rasprava upotrebljavaćemo reč fotografija, jer je ona središte našeg interesovanja a i, kao specifičan medij, kreirala je i svoju specifičnu estetiku.

Da bismo lakše proučili princip građenja fotografije rasčlanimo pojam estetike na elemente koji je kreiraju. To su: oblik, uzorak, tekstura, forma, svetlo, linija. Skala, prostor i kompozicija. Prva dva elementa, oblik i uzorak, orijentisana su na "površinu" slike, odnosno njen dvodimenzionalni aspekt, dok su tekstura i forma povezane sa našim poimanjem trodimenzije, odnosno služe da nagoveste trodimenziju. Sledeća četiri elementa - svetlo, linija, skala i prostor - bave se i drugom i trećom dimenzijom, dok poslednji element - kompozicija - ujedinjuje sve prethodne, takoreći drži ih na okupu, i preuzima ulogu našeg vodiča kroz sliku. Iako je, u većini slučajeva, slika, ili nazovimo je konkretno fotografija, zasnovana (sagrađena) na skoro svim elementima estetike, potrebno je da svaki proučimo zasebno, da bismo lakše shvatili kako se grade jedan na drugi, i u kojoj meri zavise i utiču jedan na drugog. Od njihove uspešne "igre" i pravilnog "naštimentovanja" zavisi i uspešnost i kvalitet i, ne zabovarimo, pravilno "čitanje" vaše fotografije.

Poznavanje mogućnosti i delovanja svakog od navedenih elemenata omogućava nam da ih promišljeno koristimo u našim fotografijama i dostignemo željeni rezultat.

© I. Brezovac: "Klara", Prag 1998.

"ČITANJE"

▲ Analizirajmo ovaj crno-beli portret devojke koji je, zbog sužene upotrebe sive skale, skoro sveden na osnovne geometrijske oblike.

Osnovu čini velika crna površina torza, predstavljajući gotovo idealni kvadrat, gde je ogromna crna površina "olakšana" belom linijom ruke i, kao usečenom svetlom površinom ključnih kosti, formirala oblik izrnutog trougla. Taj isti oblik (izrnutog trougla) se ponavlja na licu u dva navrata. Prvi put kao osnovni oblik lica, i drugi put "dovetljava" oštre linije trougla i kvadrata, položaj glave uramljen kosom kreira iluziju kruga.

Da rezimiramo: velika površina torza daje stabilnost celoj figuri i samoj fotografiji.

Takođe daje savršeni balans velikoj beloj površini pozadine. Izvrnuti beli trougao oko ključnih kosti usmerava nas na centar našeg interesa - lice. Ponovljeni oblik trougla na licu daje nam osećaj kao da je lice "isečeno" iz gornjeg dela torza, odnosno da zajedno kreiraju harmoniju. Zakrivljena linija glave omekšava celu sliku i još više naglašava meke linije očiju i usta, koje celom portretu daju nežan, ali u isto vreme i profinjen ton. Celu kompoziciju zaokružuju bele površine leve ruke (šake) i čela, skoro identične po veličini.

► Pokušajmo sada da primenimo isti princip analize na kolor fotografiju. Rekli smo u uvodnom tekstu koliko je važno da centar našeg interesovanja u fotografiji bude jasan i

Oblik

Ivana Brezovac, mr fotografije

© I. Brezovac: "Dečak pored vode", 1998.

FOTOGRAFIJE

čitljiv. U fotografiji "Dečak pored vode" (1998, Slapy), svi elementi estetike (plus boja) su upotrebljeni da usmere naš pogled ka majusnom telu dečaka koji je neosporno "tema" ove fotografije. Mi ćemo se naravno zadržati samo na upotrebi oblika.

Pozadina je podeljena na dve skoro jednake celine, dva pravougaonika približno istih razmera koji određuju centralnost kompozicije. U isto vreme neutralnost kompozicije, svedene više na teksturu (odnosno polje teksture), nam omogućava da se potpuno koncentrišemo na "temu". Skoro na samoj liniji spajanja pozadine smešten je lik dečaka. Naše oko vodi ka dečaku još jedan element, a to je ružičasti peškir, opet naravno pravougaonog oblika, koji izlazi iz formata

fotografije, čime je njegova uloga vodiča još više naglašena. Jednostavno rečeno - kreira put kojim naše oko mora ići. Zatim nastavljamo putem kičmene kosti koja nas kao strela usmerava ka malom zašiljenom zalisku dečakove kose na vratu.

Uprkos tome što je i samo dečakovo telo "sastavljeno" od pravougaonih oblika: leđa, noge - ono kao celina čini krug koji se jasno odvajaju od pozadine i na momente stičemo utisak kao da lebdi u kompoziciji.

Ostali elementi estetike: tekstura, linija, svetlo, kompozicija, itd... dalje produbljuju ulogu i upotrebu oblika čemu ćemo se vratiti kada budemo rezimirali upotrebu svih elemenata u jednoj fotografiji.

U ovom broju razmotrićemo elemente oblika kao činioce primarnog aspekta fotografije, onog kojeg prvo spoznamo, a to je dvodimenzionalnost. Oblik je osnovna definicija objekta iliti primarni aspekt nekog objekta koji naše oko registruje. Oblik možemo definisati kao dvodimenzionalni kvalitet objekta. Isto tako spada i u najprostiju definiciju objekta, jer informacije koje nam daje najčešće povezujemo sa tri osnovna geometrijska oblika: krug, kvadrat, trougao.

Najvažnija linija povezanosti je ta da različiti oblici izazivaju različite asocijacije kod nas. Na primer, krug povezujemo sa suncem - nešto lepo i toplo, kvadrat sa kućom - nešto stabilno i čvrsto, trougao sa kopljem - nešto opasno. Takve i slične asocijacije možemo nazvati primarnim, ali one su glavni pokretači u našem doživljavanju i poimanju nekog objekta. Isto tako, da bismo se snašli u moru vizuelnih informacija koje nas okružuju, naša psiha, od najranijih dana našeg života, ima tendenciju da pojednostavljuje te vizuelne informacije u najjednostavnije oblike. To verovatno proizilazi iz iskonske potrebe čoveka da stvoiri red od vizuelnog haosa oko njega.

Isto to možemo primeniti i u fotografiji. Da bi se gledalac uopšte mogao orijentisati u dvodimenzionalnom prostoru vaše fotografije, on je instiktivno deli na oblike. U slučaju da vi, kao autor, to niste učinili, prvi gledalac će biti izgubljen, jednostavno neće znati u šta da gleda.

Oblik se može definisati i kao granica, ivica nekog objekta, ili između objekta. Ta granica i z d v a j a objekat od njegove okoline i automatski ga postavlja u određeni odnos sa okolinom i mogućim drugim oblicima. U ovom trenutku potrebna nam je kompozicija koja će "regulisati" taj odnos.

Važno je naglasiti da je upotreba oblika, kao osnovnog elementa u kompoziciji, vrlo moćno sredstvo manipulacije, jer ono neminovno transformiše naše inače trodimenzionalno poimanje sveta u dvodimenzionalno, odnosno, kao što smo već rekli, na asocijativni i simbolički nivo poimanja.

Većina fotografija je bazirana na o d n o s u više oblika unutar jednog okvira. Ti odnosi nam služe kao vodiči kroz sliku i uspostavljaju relaciju između objekata, na primer, što je u fotografiji od centralnog značaja.

Izazov modne fotografije

Nebojša Babić

NEBOJŠA BABIĆ neguje otvoren stav prema mogućnostima fotografskog medijumu pa se

žanrovski njegov rad ne može vezati samo za jedno polje. Od kraja osamdesetih godina bio je aktivan u mnogobrojnim fotografskim projektima od kojih su neki bili posvećeni velikim godišnjicama otkrića fotografije, dok su se drugi, opet, odnosili na visoko komercijalne potrebe industrije i mode. On je izuzetak koji potvrđuje pravilo da komercijalna namena fotografske slike ne vodi obavezno ka njenoj estetskoj inferiornosti. Naprotiv, zahvaljujući doslednoj redukciji banalnih detalja on je umeo da oblikuje fotografiju kao odnos čistih bojenih površina. Zahvaljujući sofisticiranim i estetskim zahtevima, koje je postavio u temelje vlastitog fotografskog kadra Nebojša Babić naglašava kreativne segmente u oblikovanju svake slike. Zanimala su me njegova razmišljanja o vlastitom radu, ali i o nekim problemima modne fotografije.

Modna fotografija je dobila okvire jasno profilisanog i veoma omiljenog žanra tokom protekle decenije, iako se razvijala u kulturnoj sredini iskidanoj krizama.

U oblikovanju trendova unutar modne fotografije vaš rad je bio posebno zanimljiv, jer je ignorisao neke ustaljene navike. Svaki šav i svako dugme, nisu se obavezno videli na vašim snimcima, pa ipak su oni objavljeni u katalozima najnovijih modnih kolekcija vodećih autora.

Snimanju mode nikada nisam želeo da pristupim kao pukoj narudžbini koju treba što pre da završim, svakako što profesionalnije, ali vodeći računa da mi ostane dovoljno snage i vremena za vlastita istraživanja. Svakoj modnoj fotografiji nastojim da posvetim svu svoju pažnju, jer je posmatram kao kreativni izazov. Moja razmišljanja teku otprilike ovako: mogao sam i ja sam poželeti da fotografisem kaput ili cipile, pa kako bi ih onda snimio - uspešnije, bolje ili gore? Da li se jedna celovita ličnost fotografa sa svim svojim idejama, stavovima i iskustvom može i

© Nebojša Babić, *Let*, 1998, Hasselblad, obj. 150 mm, rasveta Bowens, film Fuji.

sme ograničavati u radu? Kako ja mogu jednog dana biti komercijalni, a drugog, umetnički fotograf? Uostalom, od samog početka bavljenja fotografijom bio mi je nejasan pojam umetničke fotografije. Mislim da su sve podele u fotografiji veštačke prirode i da one ne mogu podrazumevati kvalitativne kriterijume. Osećanje da ne postoji suštinska distanca između komercijalne i tzv. galerijske fotografije vodilo me je ka ignorisanju granica koje su decenijama vladale u internim fotografskim krugovima. Vrlo je teško tačno žanrovski definisati moj rad. Trudim se da negujem širok spektar interesovanja od industrijske i modne do "life" fotografije. Uostalo, ako se podsetimo nekih velikih imena, kakav je na primer Ričard Avedon ili Man Rej, onda nam je sasvim jasno da o njihovim fotografijama danas više i ne razmišljamo u žanrovskim okvirima, niti ih vrednujemo na osnovu saznanja za koga su bile snimljene.

Ipak, poznato je da zahtevi naručilaca ograničavaju slobodu umetničkog stvaranja, ne samo u fotografiji nego i u svim ostalim umetničkim disciplinama. Da li se vi odričete rada na onim komercijalnim projektima koji nemaju sluha za vaše umetničke stavove? Kako prihvatate timski rad u kome pri nastanku modne fotografije učestvuju osim fotografa i mnogi drugi - od reklamne agencije do šminkera?

Ne samo modna, nego i mnogi drugi žanrovi u fotografskom medijumu podrazumevaju timski oblik rada. I foto reporter, koji na prvi pogled izgleda kao usamljen lovac na slike - trofeje, samo je deo jednog velikog agencijsko - uredničkog tima koji odlučuje o konačnoj fotografiji. Za mene je timski rad gotovo uvek prilika da upoznam kreativnost drugih ljudi i da uporedim vlastite estetske zahteve sa tuđim nastojanjima. Rad na velikim modnim projektima doneo mi je dragocena iskustva, a komunikaciju sa mladim autorima modnih kolekcija nisam doživljavao kao mešanje u moje fotografsko autorstvo, nego pre svega kao veoma podsticajnu stvaralačku atmosferu. Osim toga, smatram da je za mene važno da mnogo i stalno radim i da ne pravim velike pauze. Treba iznova rešavati već savladane probleme predstavljanja, jer nije bitno da li sam pre godinu, dve ili tri, itd. snimao ovakvu ili onakvu kolekciju, pošto svaki novi projekat zahteva od mene veliko angažovanje. Ponovo razmišljam o kompoziciji kadra, rasporedu svetla,

© Nebojša Babić, **V**, Hasselblad, obj. 150 mm, Bowers, film Ilford

© Nebojša Babić, **Speed**, Hasselblad, obj. 150 mm, rasveta Bowers, film Fuji

© Nebojša Babić, **Izlaz diptih**, Hasselblad, obj. 50 mm, rasveta Neon, film Fuji

© Nebojša Babić, **Emotions**, Hasselblad, obj. 150 mm, rasveta Bowers, film Kodak

atmosfera - pre svega o kompletnoj atmosferi koju želim da postignem u fotografiji.

Stekla sam utisak da vi insistirate na tome kako treba da izgleda kadar, odnosno, da vi rado tražite jednostavna i upečatljiva kompoziciona rešenja, dok vas preterano i ne zanima šta se to nalazi ispred vašeg objektivu?

Tačno je da uvek tragam za pravom, valjanom i čistom fotografijom i kada snimam reklamne fotografije i kada fotografišem portret ili pejzaž. Ali isto tako postoje motivi koje radim sa osobitim zadovoljstvom. U proteklih nekoliko godina u Beogradu, ali i na putovanjima do Kopaonika ili Pariza, prikupljam fotografije za projekat prirodnih i arhitektonskih struktura. Polako se oblikuje jedna kolekcija koju ću predstaviti javnosti kada ona dobije zadovoljavajuću i zaokruženu formu u vidu izložbe, a nadam se, kasnije, da ću od tog materijala napraviti i prvu autorsku knjigu.

Nebojša Babić je rođen u Beogradu 1968. godine. Početak njegovog bavljenja fotografijom vezan je za foto-klub Doma Vojske Jugoslavije, koji je delovao u okviru organizacije Narodne tehnike. Bio je jedan od najaktivnijih članova foto-kluba Prirodno-matematičkog fakulteta u Beogradu posle upisa na Rudarsko-geološki fakultet. Izlagao je na više kolektivnih izložbi sa ovim klubovima i osvojio mnoga značajna priznanja.

Krajem osamdesetih godina usledila je stalna saradnja sa nizom časopisa: Pop-Rock, Huper, Svet kompjutera, Nada, Vreme, Kvadart, i dr. Poslednjih godina orijentisan je na projekte iz domena reklamne i umetničke fotografije.

Učestvovao je u umetničkim projektima posvećenim fotografiji koji su predstavljeni u Muzeju primenjene umetnosti, Kulturnom centru grada Beograda, Studentskom kulturnom centru.

Jedan je od vodećih autora fotografije za propagandu, u oblastima industrije, mode, reklamnih panoa, časopisa i oglasa.

Njegovi radovi se čuvaju u zbirci Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu.

Član je ULUPUDS-a od 1997. godine. Dobitnik je Majske nagrade za fotografiju iste godine.

Od 1998. godine osnivač je Studija za primenjenu fotografiju i vizuelne komunikacije Orange.

Milanka Todić

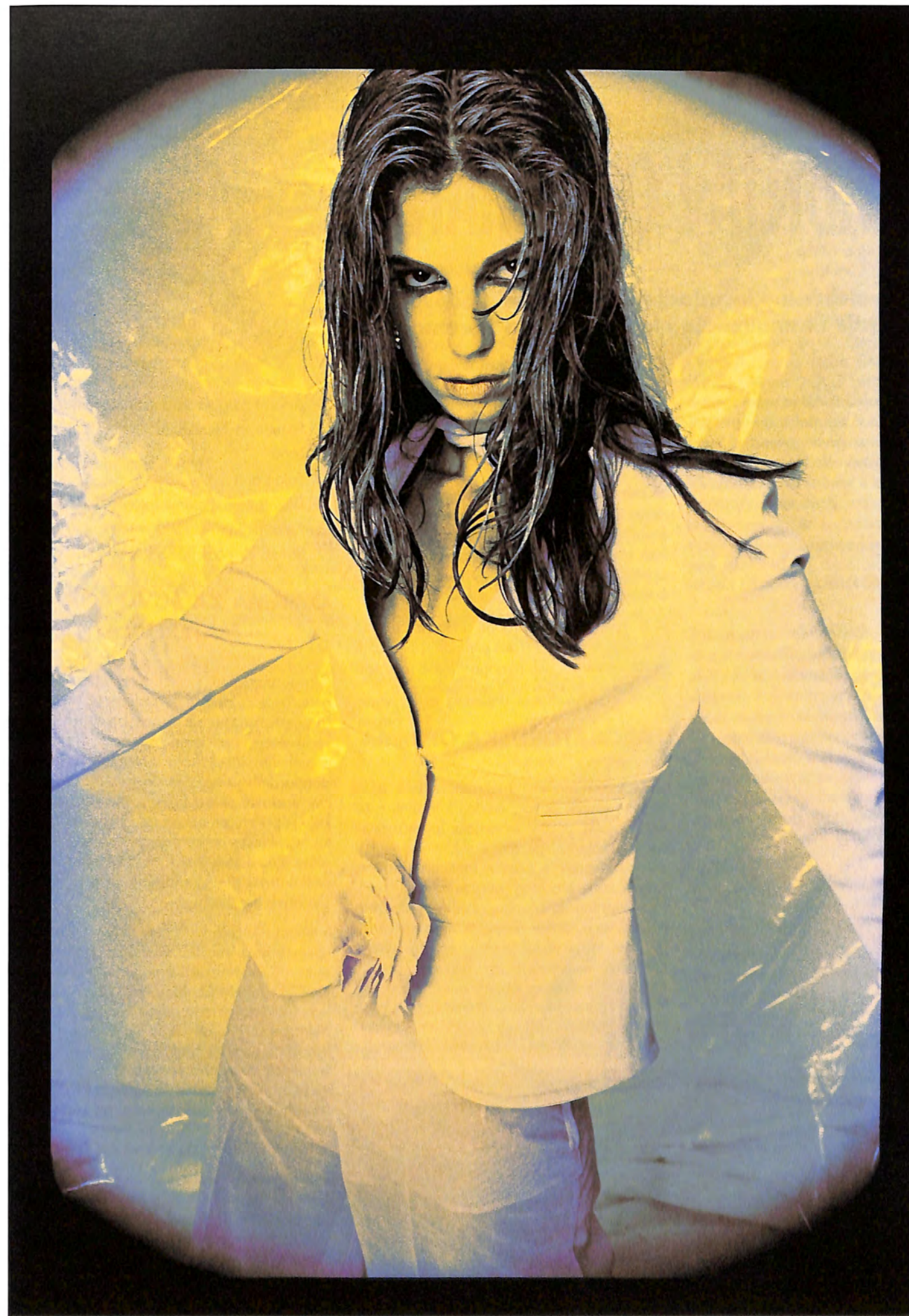
© Nebojša Babić, **Moj andeo**, Hasselblad, obj. 150 mm, rasveta Bowens, film Fuji

© Nebojša Babić, **Maja**, Hasselblad, obj. 150 mm, Bowens, Fuji

© Nebojša Babić, **Superstar**, Sinar, obj. 180 mm, rasveta Bowens, film Kodak EPP

© Nebojša Babić, **L'emotion intacte**, Hasselblad, obj. 150 mm, rasveta Bowens, film Fuji

Foto laboratorija

IZGRADNJA I OPREMANJE

Izvođenje električne instalacije i osvetljenja, vodovodne instalacije i kanalizacije i laboratorijska oprema.

Za svaku foto laboratoriju je veoma važno izvođenje električne instalacije i osvetljenja: ona mora biti izvedena prema važećim propisima za prostorije sa povećanom koncentracijom vlage i hemijskih isparenja. Za svaki uređaj treba predvideti poseban priključak, a preporučuje se da mašine za razvijanje filmskog i pozitiv materijala imaju posebne osigurače, kako ne bi ostale bez napajanja u slučaju kratkog spoja na nekom drugom uređaju.

Osvetljenje mračne komore delimo na opšte i lokalno i na belo i zaštitno (sigurnosno). Opšte osvetljenje služi za osvetljavanje cele prostorije belim svetlom kod pripremnih i završnih radova, odnosno zaštitnim svetlom koje omogućava lakšu orijentaciju i kretanje u prostoriji u toku obrade foto materijala. U tu svrhu koriste se svetiljke sa sigurnosnim indirektnim svetlom koje se odbija od plafona, ili od refleksne površine, tako da ravnomerno osvetljava celu prostoriju.

Lokalno osvetljenje služi za direktno osvetljavanje pojedinih radnih mesta - stolovi za suhu i mokru obradu fotomaterijala i sl. i omogućava kontrolu postupka obrade materijala.

Obrada kolor negativ i diapozitiv materijala vrši se u potpunom mraku, dok za obradu kolor pozitiv možemo koristiti specijalni tamno-smeđi, crveno-smeđi i narandžasto-smeđi filter u zavisnosti od preporuke proiz-

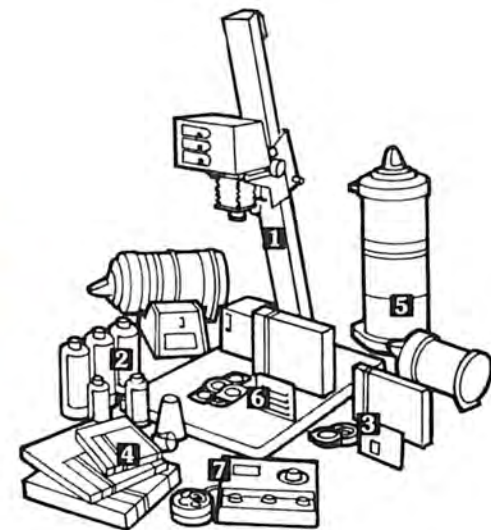
vodača materijala ili specijalne svetiljke koje nude proizvođači laboratorijske opreme, kao na primer DURST: Durst SAFL; SANAT; TRIKOLOR i dr.

Poželjno je da električna instalacija bude izvedena tako da omogućava paljenje i gašenje belog i sigurnosnog svetla kod radnog stola, kao i da se sa paljenjem sigurnosnog svetla upali signalna lampica iznad ulaza u mračnu komoru.

Kod izvođača vodovodne i kanalizacione instalacije takođe treba dati prednost spoljašnjim instalacijama iz istih razloga - lakše se kasnije dopune i priključenja novih potrošača.

LABORATORIJSKA OPREMA

Laboratorijski opremu možemo podeliti u tri osnovne grupe: pribor, uređaji i mašine - za suhu obradu pozitiv materijala (povećavajući aparati, kopirke, printeri i sl.), - za mokru obradu negativ i pozitiv materijala (doze, tankovi, kade, procesori i mašine za razvijanje), - za pripremnu i završnu obradu materijala (mikseri, vage, sušilice, noževi za obrezivanje i sl.). U ovom tekstu pozabavićemo se, pre svega, opremom namenjenom za manuelnu obradu materijala, s obzirom da nju koristi najveći broj fotografa za opremanje priručnih i malih laboratorija, ukazujući pri tom na osnovne karakteristike poluautomatske i automatske opreme.

1. Aparat za povećavanje fotografija
2. Posude za hemikalije
3. Lupa
4. Foto papir
5. Dozna za razvijanje fotografija (procesor)
6. Kolor filteri
7. Sat za ekspoziciju sa fotočelijom

OPREMA ZA SUVU OBRADU MATERIJALA

Glavni uređaj u svakoj foto laboratoriji je povećavajući aparat (u daljem tekstu - PA). Osnovni tip koji se danas koristi je PA sa vertikalnom optičkom osovinom (vertikalna projekcija slike) koja omogućava izradu standardnih povećanja do formata 50 x 60 cm. Sastavni delovi PA su osnovna ploča za koju je pričvršćen noseći stub sa mehanizmom za vertikalno pomeranje najbitnijeg dela - glave PA. Samo glava ima tri osnovna dela: svetlosno kucište sa sijalicom, optički sistem i sistem za projekciju.

Svetlosno kucište služi kao izvor svetla, kod nekih tipova sijalica se može pomerati po optičkoj osovini što omogućava štelovanje (centriranje) svetla. Najčešće se koriste dva tipa sijalica: opalne sa naponom od 220 V i halogene od 12 ili 24 V (koriste se i drugi tipovi, ali njihova upotreba nije tako rasprostranjena). Svetlosno kucište se hladi slobodnim protokom vazduha ili pomoću ventilatora. Između svetlosne kutije i optičkog svetlosnog sistema obično je ugrađen toplotni filter koji sprečava prekomerno zagrevanje negativna.

Namena optičkog sistema je da koncentriše i ravnomerno rasporedi svetlosni tok iz svetlosnog izvora po celoj površini negativna. Prema njihovoj konstrukciji razlikujemo dva osnovna tipa optičkih sistema. Prvi je sastavljen od jednostavnog ili duplog kondenzora, fioka za mat staklo i kolor filtere, i nosača negativna,

a njegova karakteristika je da daje usmereni tok svetla. Drugi tip je sastavljen od difuznih površina ili ogledala koji su grupisani u difuznu kutiju (mix box) i nosača negativna, a većinom je opremljen glavom sa dihronik filterima za fotografiju u boji ili za c/b papire sa promenljivim kontrastom. Njegova osnovna karakteristika je da daje raspršen svetlosni tok.

Sistem za projekciju omogućava projekciju i izoštravanje slike negativna na osnovnoj ploči PA, a sastoji se od nosača objektivna koji je spojen sa optičkom sistemom pomoću meha ili pužastog navoja koji omogućuju pomeranje objektivna po optičkoj osovini. Neki PA su opremljeni sa automatikom za izoštravanje koja omogućava da se sa podizanjem ili spuštanjem glave automatski podešava oštrina slikas.

Osnovni parametri "idelnog" povećavajućeg aparata su:

- Stabilna osnovna ploča i noseći stub, čija površina i visina omogućavaju povećanje slike negativna do formata 50 x 60 cm. Poželjno je da noseći stub omogućava okretanje aparata

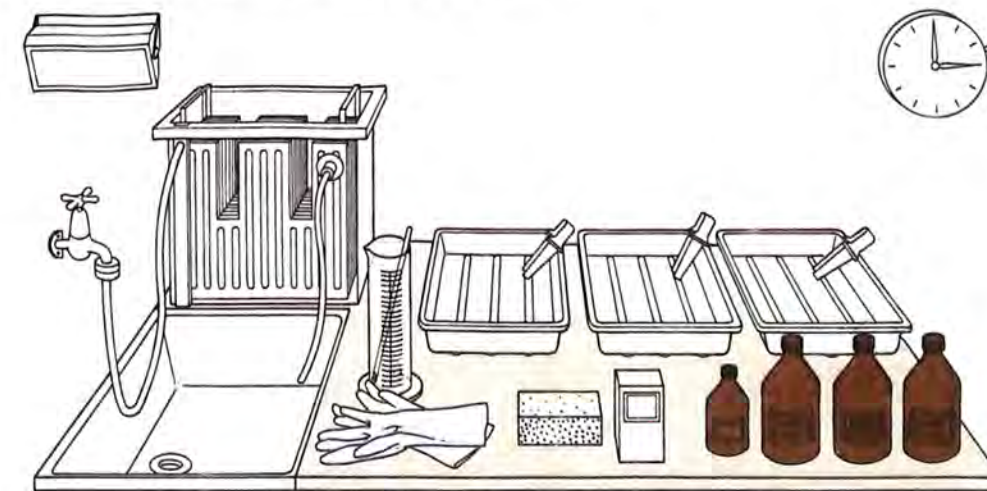
- Laka zamena objektivna i odgovarajućih kondenzora ili difuznih kutija, a u zavisnosti od formata negativna koji obrađujemo.

- Frikcioni, zupčasti ili drugi mehanizam za podešavanje visine glave na nosećem stubu i za pomeranje nosača objektivna, koji omogućavaju laku promenu njihovog položaja i stabilno fiksiranje.

- Svetlosno kucište čiji sistem za hlađenje ne propušta parazarno svetlo kroz otvore za ventilaciju.

- Mogućnost okretanja glave za 45° u odnosu na vertikalnu osovinu kako bi se omogućila projekcija slike na zidni pano i izrada metarskih povećanja.

Proizvođači laboratorijske opreme nude široku paletu dodatnog pribora koji olakšava rad ili proširuje mogućnosti kod suve obrade pozitiv materijala. Uz povećavajući aparat svakako moramo obezbediti pouzdan sat za ekspoziranje sa rasponom za kratke i duge ekspozicije, ram sa maskom za fiksiranje pozitiv materijala odgovarajućih dimenzija, ram za kontaktno kopiranje oglednih kopija, lupu za izoštravanje i masku za testiranje ekspozicije. Kod ovih uređaja tamna komora je svedena na unutrašnji prostor same mašine, a laborant obavlja sve potrebne manipulacije u svetloj prostoriji.

OPREMA ZA MOKRU OBRADU MATERIJALA

za 180° po vertikalnoj osovini i projekciju slike na pod kako bi se omogućila izrada većih povećanja.

- Glava montažnog tipa koja pruža mogućnost lake zamene modula za izradu c/b fotografija sa modulima za obradu c/b papira sa promenljivom gradacijom ili za obradu fotografija u boji.

- Optički sistem i nosač negativna koji omogućavaju obradu različitih formata negativna (npr.: 24 x 36 mm, 6 x 6 cm, 6 x 9 cm).

Mokra obrada materijala u priručnim i manjim laboratorijama se vrši pretežno manuelno ili uz korišćenje poluautomatskih uređaja. Osnovna oprema za mokru obradu foto materijala sastoji se od doza (tankova) za razvijanje negativna i kada za obradu pozitiv materijala.

U osnovnu opremu svakako spadaju pincete,

signalni sat i laboratorijska štoperica (Hama, Rowi, Durst), termometar sa opsegom od 10 do 50° C - klasični ili digitalni, plastične flaše, kanistri ili tankovi za hemikalije, levak i svetlosno nepropusna kutija za pozitiv materijal. Koristan dodatak je uređaj za temperiranje hemikalija i doze, a za obradu pozitiv materijala - grejna ploča ili drugi uređaj za održavanje konstantne temperature.

Veoma praktičan dodatak svakoj laboratoriji su procesori malih dimenzija za razvijanje c/b ili kolor plastificiranih papira (Jobo Printlab, Durst RCP, Printa). Firma JOBO proizvodi nekoliko tipova veoma praktičnih univerzalnih procesora koji su namenjeni manjim profi ili kućnim laboratorijama, a omogućavaju obradu c/b ili kolor negativna, i kolor diapozitiva do formata 8 x 10 inch-a, ili c/b i kolor plastificiranih papira do formata 50 x 60 cm.

PRIBOR ZA PRIPREMU I ZAVRŠNU OBRADU

Za pripremu hemikalija u kućnoj laboratoriji potrebno je obezbediti plastičnu menzuru do 500 ml za pripremu rastvora od koncentrovanih tečnih hemikalija i kalibriranu plastičnu čašu od 1000 do 2000 ml za rastvaranje konfekcioniranih praškastih hemikalija, a takođe i plastičnu mešalicu za ručno mešanje rastvora. Ozbiljnije laboratorije moraju biti opremljene preciznom vagom - pro foto ili apotekarskom, po potrebi i sa vagom za odmeravanje većih količina hemikalija, mikserima za mešanje rastvora - u zavisnosti od kapaciteta laboratorije to mogu da budu mali elektromagnetni ili mehanički mikseri kapaciteta 5 do 10 litara, pa do miksera kapaciteta 50 litara. U opremu za finalnu obradu ubrajamo: uređaje i kade za finalno ispiranje fotografija - za kućne laboratorije: Hansa sifon,

Jobo Cascade, za profi - kade sa vrtložnim kretanjem vode i odtokom sa dna: Kinderman, Meteor Siegen, zatim sušilice za filmove sa protokom toplog vazduha, i sušilice za fotografije. Za sušenje fotografija sa baritom (fiber) podlogom koristimo sušilice sa hromiranim metalnim pločama ili bubnjem, za fotografije na plastificiranoj (RC) podlozi - sušilice sa protokom toplog vazduha. Tu spadaju noževi za obrezivanje fotografija i iluminatori za pregled i kontrolu negativna i diapozitiva raznih tipova i veličina.

Vladimir Červenka

Boja filtera:	Vrsta materijala:	Jačina sijalice za svetlo: direktno / indirektno	
tamno crveni	ortohromatski negativ	15 W	25 W
* tamno zeleni	ortopanromatski i panhromatski negativ	15 W	25 W
crveni	nesenzibilisani negativ, neke vrste rengen filmova	15 W	15-25 W
crveno smeđi	rengen filmovi i papiri; c/b dia materijal	15-20 W	25-40 W
zeleni	papiri za kontaktno kopiranje	15 W	25-40 W
narandžasti, žuti svetlo zeleni maslinasto zeleni	bromosrebrni papiri	15-20 W	15-40 W

* Napomena: iako neki proizvođači preporučuju ovaj filter, najbolje je obrađivati navedene vrste negativ materijala u potpunom mraku

Fotograf na internetu

Zoran Jovanović Mačak

www.maccak.panline.co.yu

Novinski reporter

Zoran Jovanović Mačak je profesionalni fotoreporter u dnevnom listu Večernje novosti i stoga na njegovom sajtu na Internetu dominiraju snimci napravljeni uglavnom za novinske reportaže. Ovaj 38-godisnji fotograf iz Pančeva je radio za mnoge dnevne i ilustrovane novine u zemlji i inostranstvu, učestvovao u izradi i opremanju književnih projekata, a bavio se i filmskom fotografijom. Učestvovao je na kolektivnim izložbama u Pančevu, Beogradu, Pragu, Atini, Čikagu, Njujorku, Jokohami i Parizu, a trećeg maja ove godine, u Muzeju istorije Jugoslavije, otvara svoju prvu samostalnu izložbu fotografija. Dobitnik je više domaćih i inostranih nagrada.

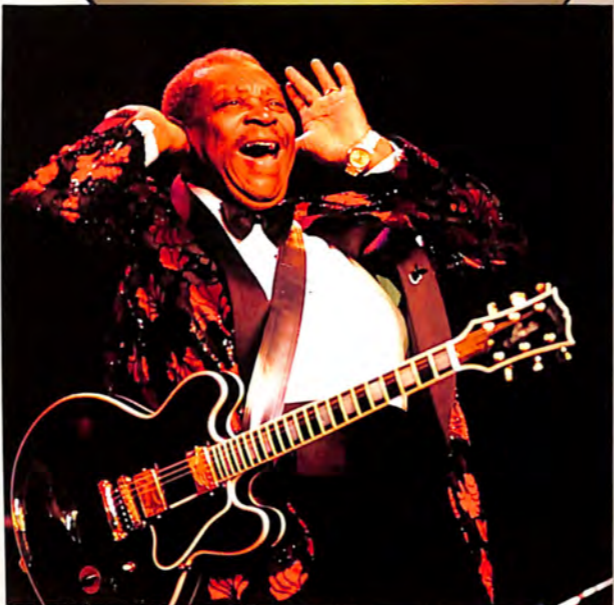
Čovek i pas, Nikkor 50, 1.4, FM2, TRI-X

Kišobrani, Nikkor 135, 2, FM2, Fuji 400

Drugovi, Nikkor 135, 2, FM, Fuji 400

B.B King, Nikkor 300, 2.8, FM, Fuji 400

Kop, Nikkor 135, 2, FM, TRI-X

Budite u porodici

Kodak EXPRESS QUALITY CONTROL SERVICE

MEDIA.COM

Šabac
Beograd
Bijeljina
Podgorica

015/346-000,
011/311 54 22,
055/403-006,
081/620-386,
346-010
311 54 23
403-007
621-323

Kodak EXPRESS DISTRIBUTOR

Medija.com

Vreme

Fotografija je zanat, umetnost, zabava, moćno oruđe i još mnogo toga. Od nas zavisi šta će ona konkretno biti, mi joj dajemo smisao, značenje i značaj, a tehnologija je ta koja nam pruža oruđa uz pomoć kojih stvaramo, kreiramo fotografiju.

Sigurno, već od poodavno, fotografija toliko prožima naš život, da smo i prestali da je doživljavamo kao magiju, što ona svakako jeste. Ali, pokušajmo da se prisjetimo osećaja laganog uzbuđenja koje nas prožme kada dodemo u obližnju foto radnju ili studio da podignemo fotografije koje smo juče dali na izradu, i nestrpljenja sa kojim otvaramo kovertu još pre nego što smo se zaputili ka izlazu. Jer, unutra su spakovani *trenutci* koje smo ukrali od vremena. Teško da bi se mogla pronaći neka tako osobena odlika fotografije, koja ima i toliko snage, kao što je vizuelno beleženje i čuvanje *trenutaka* stvarnosti, bili oni bitni samo za nas, samo za druge, ili pak za sve. Bezbroj trenutaka, spektakularnih, suptilnih, nevažnih i važnih, odigrava se neprekidno i svuda, od nama najbližih pa do najudaljenijih prostora. Fotografijom ih možemo trajno sačuvati, razmeniti sa drugima i iz njih iscrpiti mnoštvo dragocenih stvari.

Fotografija je zanat, umetnost, zabava, moćno oruđe i još mnogo toga. Od nas zavisi šta će ona konkretno biti, mi joj dajemo smisao, značenje i značaj, a tehnologija je ta koja nam pruža oruđa uz pomoć kojih stvaramo, kreiramo fotografiju.

Kao i mnoge druge tehnologije koje su se rodile u zadnjih stotina ili nešto više godina, i fotografija je tehnologija stara nešto više od jednog veka. Koliko god se, pak, tehnologija, pogotovu zadnjih decenija, dramatično razvijala i usavršavala, suština, kocept, postupak foto tehnologije ostao je manje-više isti, bar do nedavno. Oruđa, tehnološki postupci dobijanja, kvalitet, cena i dostupnost fotografije, značajno su se usavršavali i menjali, ali onaj dobro poznati put *svetlo-objektiv-film-laboratorija-foto papir* ostao je netaknut, bar do nedavno.

Šta se to desilo u novije vreme što ima bezmalo isti značaj kao i sam pronalazak fotografije? Šta je to što danas počinje da menja suštinu i kocept tehnološkog postupka dobijanja fotografije? Gde se naša linija *svetlo-objektiv-film-laboratorija-foto papir* menja, i da li se menja u svim svojim segmentima?

Ipak, da ne prenačimo. Pre nego li kažemo "digitalna fotografija", kažimo "digitalna slika". Da bismo bolje razumeli stvari sledimo njihovu hijerarhiju i hronologiju. Podimo dakle od *slike* kao opštijeg pojma, da bi kasnije došli i do

digitalnih tehnologija

fotografije kao posebnog oblika i forme slike.

Slika je težište mnogih delatnosti, a i tamo gde nije težište često je izuzetno važan aspekt. Ona to u fotografiji svakako jeste, i to u najdirektnijem smislu. Pojavom, a kasnije i omasovljenjem upotrebe računara i digitalnih tehnologija uopšte, težnja da i slika uđe u digitalni svet bila je među prvima i najjačima, pri čemu teško da se tada moglo i slutiti kolike i kakve će promene to doneti i kakve dugoročne reperkusije imati na brojne aspekte upotrebe slike u svim oblastima života. Onog trenutka kada je slika počela da živi i u digitalnoj formi, pojavio se i osnov za digitalnu fotografiju.

SKRIVENE ZAMKE

Iako, naravno, fotografija nosi najrazličitije forme i aspekte tehnologije, danas, i u ovom trenutku, sigurno ne postoji tema koja je aktuelnija i snažnija od teme digitalne tehnologije. Jer, ako je XX vek vek tehnologija, a on to svakako jeste, onda je XXI vek sigurno vek digitalnih tehnologija.

Zbog toga ćemo u našem časopisu posvetiti puno pažnje i prostora digitalnoj slici, kao izvoru i ishodištu digitalne fotografije. Za to imamo i mnogo drugih razloga. Digitalna tehnologija izuzetno je moćna i nosi neslućene mogućnosti. S druge strane, sa njom stiže i niz skrivenih zamki i problema, kojih najčešće, pogotovu u početku, nismo ni svesni. Pokušaćemo da u ovim napisima, kroz naredne brojeve i priču o različitim aspektima digitalne tehnologije u fotografiji saznamo što više o obema stranama, da ih dobro upoznamo i budemo ih uvek svesni.

Digitalna tehnologija je, početkom devedesetih, žestoko i u vrlo kratkom vremenu zahvatila i korenito promenila mnoge oblasti i profesije. Na direktan način, pak, to se nije desilo i sa fotografijom. Na indirektnan način - jeste. Razlog je pre svega tehnološke i komercijalne prirode. Klasična fotografija podrazumeva *film* kao medij na kome se beleži svetlosni zapis iz objektivu, i, u tom smislu klasična fotografija i danas dominira. Digitalna fotografija podrazumeva digitalne optičke senzore kao medij za beleženje svetlosnog zapisa, i neki digitalni medij za čuvanje tog zapisa (disk, memorijska kartica ili slično, u zavisnosti od modela i tehnologije). S obzirom da i danas postoji čitav niz različitih i raznorodnih tehnoloških ograničenja kod generisanja digitalne fotografije, kao i odgovarajući problem njene komercijalne dostupnosti, moglo bi se reći da njen razvoj, započet pre nekoliko godina, i dalje traje, izuzetno je intenzivan, ali je i dalje prilično daleko od značajnijeg potiskivanja klasične foto-tehnologije. Ipak, obzirom na tendencije i brzinu razvoja tehnologije, odnosi će se svakako vrlo brzo menjati.

Stvari, pak, nešto drugačije stoje sa digitalnom slikom. Kako su tehnike *digitalizacije* slike, skeniranje pre svega, razvijene i komercijalizovane još krajem osamdesetih, a vrlo intenzivno usavršene na početcima devedesetih, to je fotografija na indirektnan način ušla u digitalni domen kroz neke druge profesije, ponajviše kroz pripremu za štampu (koja je doživela izuzetno brzu tranziciju u digitalni svet, početkom devedesetih), agencijsku i novinsku fotografiju, koje su sa pojavom digitalne slike jednom za svagda rešile problem daljinskog prenošenja fotografije, i najzad, sredinom devedesetih, kroz internet, čije mogućnosti i zastupljenost fotografije svi već manje-više dobro znamo.

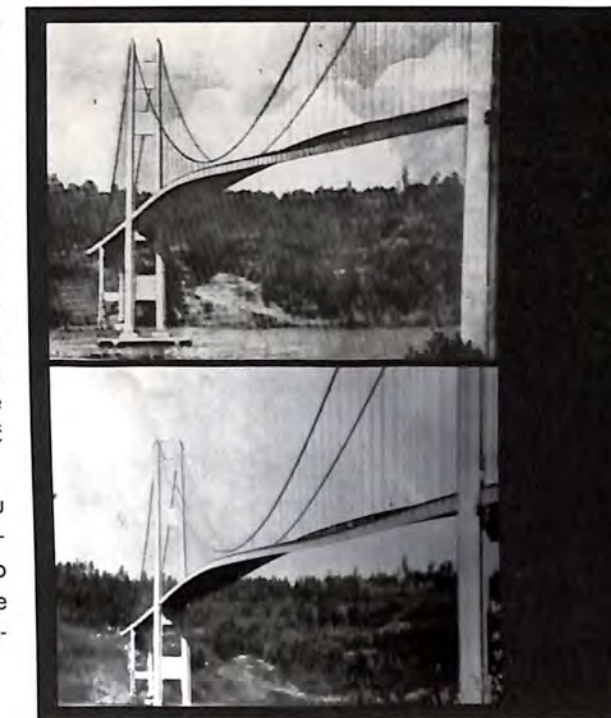
Da ne bi bilo nesporazuma, terminološku razliku između digitalne fotografije i digitalne slike napravili smo u užem smislu reči, u kontekstu priče o tehnologiji. Podrazumeva se, naravno, da je većina digitalizovanih slika potiče od nekog foto-materijala.

ISTI KVALITET

U smislu prenošenja informacije, digitalna slika je već danas *de facto* nezamenjiva. Ovo se odnosi kako na aspekt aktuelnosti i kvaliteta tako i na neograničene mogućnosti distribucije i prenošenja na daljinu. U trenutku digitalizacije (skeniranja najčešće) formira se i kvalitet digitalne slike. Od tog trenutka nadalje njen kvalitet ostaje nepromenjen, dokle god ona ostaje u toj formi, bez obzira na koju se daljinu prenosi. Klasične tehnike reprodukcije slike, pak, osim velikih problema u njenoj distribuciji i prenošenju na daljinu, nosile su i neminovne degradacije u kvalitetu, bez obzira da li se radilo o različitim tehnikama reprodukcije ili o analognim tehnikama elektronskog prenosa, uvek podložnog manjim ili većim smetnjama. Što se aktuelnosti tiče, stvari nikada nisu ni približno stajale tako dobro kao danas, što najbolje znaju novinske agencije i novine same, da ne pominjemo različite naučne discipline, ili, naprimer, svemirske programe.

U kontekstu *trenutka* koji smo na početku pomenuli, snimak na levoj strani je zaista fascinantan. Pored toga, u današnjim uslovima, on bi teoretski odmah, a praktično već sutradan nakon samog događaja mogao osvanuti u mnogim dnevnim novinama ili naučnim časopisima, kao i na odgovarajućim lokacijama na internetu. Kakva privilegija!

Slična je stvar i sa snimkom kolapsa mosta *Tacoma Narrows* (fotografija desno), načinjenim još davne 1940. godine. Snimak je načinjen filmskom kamerom, a ne foto-aparatom (što je još veći kuriozitet, s obzirom da ga je načinio slučajni

očevic) ali je za našu ilustraciju to irelevantno. On pokazuje elegantni i vitki viseci most preko tesnaca *Takoma*, koji pod uticajem jakog bočnog vetra počinje da osciluje, ulazi u rezonanciju, nakon čega sledi kolaps. U to vreme, to je bio najspektakularniji živi snimak jednog tako značajnog (i nažalost nemilog) događaja. Tada su samo najuži stručni krugovi bili u prilici da, kroz štampu, vide ovaj prizor. U današnje vreme, on bi trenutno bio dostupan široj javnosti, i, što je verovatno još važnije, i stručnjacima za koje svakako predstavlja neprocenljivo važan izvor informacija za naknadne analize.

Slika desno gore preuzeta je iz stručnog časopisa i dobijena je kvalitetnim skeniranjem. Uočljivi nedostatak kvaliteta i detalja, kao i vidljive degradacije foto materijala, kao posledica različitih faza i tehnika reprodukcije, i na kraju nesvršenosti ofsetne štampe, ni na koji način ne mogu se efikasno otkloniti samim procesom skeniranja. Dodatna digitalna obrada svakako bi doprinela boljem vizuelnom utisku, ali bi degradirala izvornost originalnog materijala.

Slika desno dole predstavlja isti fotos (neznatno je promenjen kadar), ali preuzet sa interneta. S obzirom da je slika prošla mnogo manje faza transformacije i najverovatnije je digitalizovana sa izvornog arhivskog materijala ili njegove kontakt kopije, sačuvano je neuporedivo više detalja, bez degradacija. Razlika je uočljiva.

Dakle, dovoljno razloga da se u ovom i narednim brojevima detaljnije bavimo tajnama digitalne slike.

Srdan Vuković

Fotografija na internetu

IGLA U PLASTU SENA

Upotreba interneta bez poznavanja elementarnih principa korišćenja Web pretraživača nalikuje na potragu za knjigom, u biblioteci od preko milion knjiga, u kojoj ne postoje bibliotečki registri...

Svaka ozbiljna prezentacija na Internetu pre ili kasnije biva suočena sa različitim pitanjima posetilaca. Vremenom se povećava broj radoznalaca ali ne i broj pitanja. Ona se ustaljuju i uskoro se svode na jednu do dve desetine najčešćih. Stoga se kompjuterski narod pre nekoliko godina dosetio da uvede neku vrstu stalnog servisa pod skraćenicom FAQ (Frequently Asked Questions - najčešće postavljana pitanja). Drugim rečima, kad pitanja dosegnu granicu raznovrsnosti, vreme je da se uvede rubrika FAQ. Pitanja se razvrstaju, pa ko zaželi da nešto zapita najpre treba u toj rubrici da potraži odgovor.

Idući tragom te ideje i mi smo sastavili ovaj tekst na osnovu najčešće postavljanih pitanja nedovoljno vičnih korisnika Interneta. Možda će u njemu čitaoci naći odgovore na pitanje kako doći do sajtova na kojima se mogu dobiti informacije o raznim temama zanimljivim za fotografe. Kako do traženog sajta?

Da bi smo stigli do neke prezentacije (sajta ili dokumenta) potrebno je da znamo njenu web-adresu. Nju smo u nekoj prilici pribeležili, uneli u Bookmark brausera, ili negde pročitali. Tad je lako: unesemo adresu, pritisnemo Enter i sačekamo rezultat.

Kako to nije uvek moguće, preostaje nam da se oslonimo na Internet-pretraživače. Upotreba Interneta bez poznavanja elementarnih principa korišćenja web-pretraživača nalikuje na potragu za knjigom u biblioteci od preko milion knjiga u kojoj ne postoje bibliotečki registri. Ono što je na početku potrebno znati jeste da na Internet-mreži postoji više stotina pretraživača. Jedni su lokalnog karaktera, drugi su usko specijalizovani za određene stručne oblasti, treći su orijentisani geografski, četvrti lingvistički, peti su opšti i sakupljaju sve na šta naidu.... Bilo bi besmisleno zadati pretraživaču specijali-

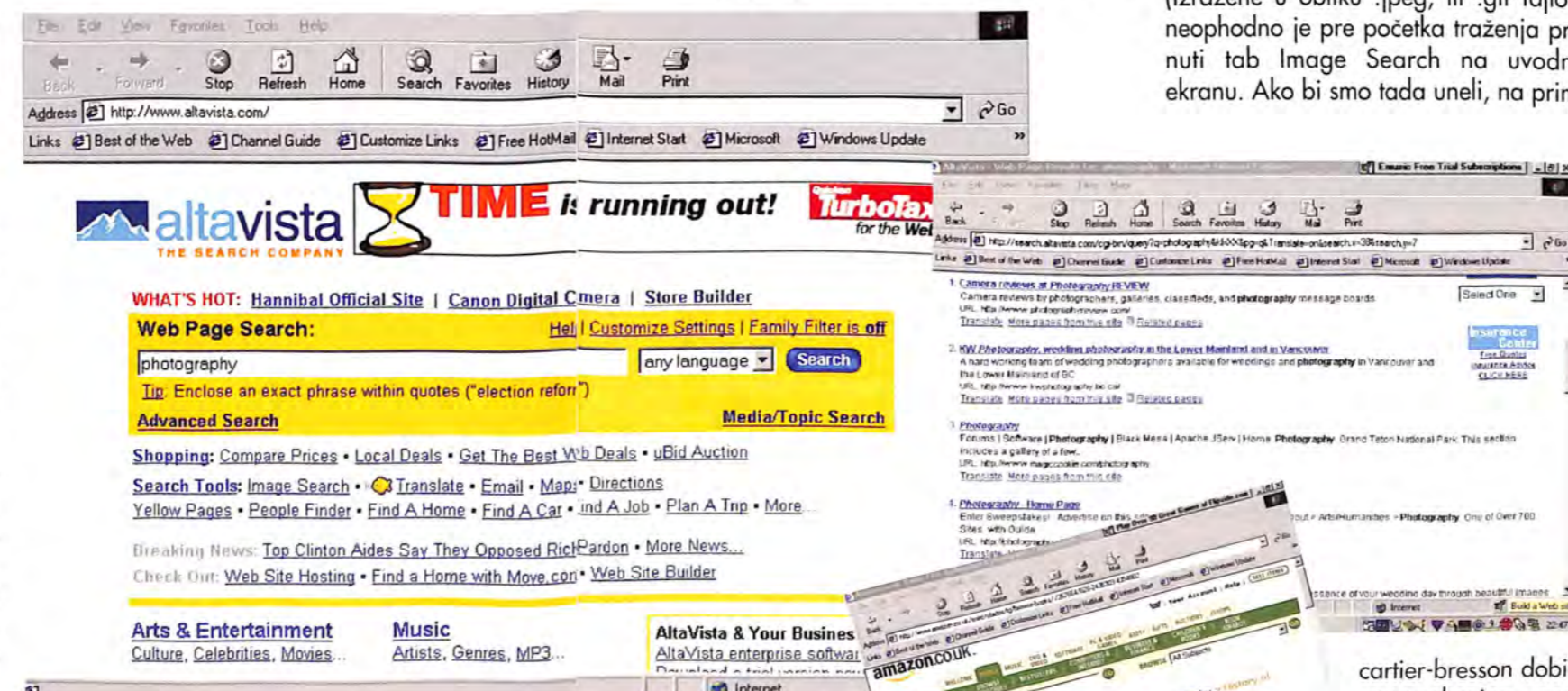
zovanom za medicinske teme da u svojoj memoriji traži pojam "art photography", ili od pretraživača nekog španskog provajdera (i na španskom jeziku) tražiti da nam izlista cenovnik ili lager-listu mađarske firme Forte. (Proverili smo, Forte ima tekstove o svojoj produkciji na mađarskom, nemačkom i engleskom jeziku ali ne i na španskom!). Iz toga proizilazi jasan zaključak: da ne bismo uludo gubili Internet-vreme, već u startu moramo biti koliko-toliko ispravno usmereni.

KAKO DO ŽELJENOG SAJTA

Postoje veliki opšti pretraživači (veliki prema uvek prisutnom broju dokumenata, odnosno linkova prema njima), a bez sumnje najveći su AltaVista.com, Yahoo.com, EncyclopediaBritanica.com, Google.com, Lycos.com, Excite.com i neki drugi... Ako smo neki od velikih ispustili, ništa zato. Svaki od pomenutih saraduje sa drugima, memorijske baze su im povezane, pa ako započemo traženje jedne ključne reči, ili grupe reči na jednom, na primer na Google.com, uskoro će biti pretražene i neki druge, takođe velike baze. Jer kad server iscrpi svoje resurse sam se obraća bazama drugih, kompatibilnih servera, pa i njih testira na tražene podatke.

Kada se odlučimo za pretraživač, želeći da otkrijemo šta sve ima na jednu temu, na primer uz pomoć ključnih reči Anastas Jovanović, postoji mogućnost da stignemo, ali i da ne stignemo do željenog cilja. Ne možemo biti unapred sigurni da li neki dokument postoji ili ne. Da li ćemo doći do željenog sajta, ili dokumenta, na prvom mestu zavisi od toga da li je sajt ili dokument prijavljen nekom velikom pretraživaču. Istina, i ako nije, tzv. "pauk" (spajder ili robot) velikih pretraživača neprekidno obilazi mrežu i sam otkriva i registruje sajtove koje povezuje za svoju

memorijsku bazu, ali za to ponekad treba da prođe nekoliko meseci. Znatno brži put je ako sam vlasnik sajta prijavim svoju web-adresu svoje prezentacije. Posle tehničke provere od servera sajt će biti registrovan već nakon nekoliko dana.

ZAKON KLJUČNE REČI

Ukoliko krećemo u nasumičnu pretragu postupak je sledeći. Ukucamo adresu jednog velikog servera, na primer <http://www.altavista.com>, i pojavice se na ekranu uvodna strana tog pretraživača. Ispod obilja svetlućavih i treptavih reklama u gornjem delu ekrana, nalazi se rubrika Search (traži). U tu rubriku unosimo ključnu reč, ili grupu reči na osnovu kojih potražujemo neki dokument.

Posle pritiska tastera Enter (ili dugmeta

Search), uskoro se pred naše oči na ekranu izlistava niz linkova prema sajtovima (ili dokumentima) koji sadrže traženu reč. Ako smo ukucali samo jednu reč, npr. photography, možemo biti sigurni da će se otvoriti na desetine hiljada linkova (!?), koji sadrže tu reč. Čini nam se da je previše? Ne, nije dobro rečeno, bolje je reći - neupotrebljivo! U tolikom broju dokumenata sigurno se nećemo snaći. Šta zapravo treba uraditi?

Prva mogućnost je da unesemo dve ili više reči, kako bi suzili izbor. Reći moramo razdvojiti za jedno slovo mesto, ili ih spojiti znakom plus (+). Na primer: photography+beograd+fotogram. Kad se ne zna šta se traži, obično se unosi samo najopštiji rodni pojam (photography), a zatim se sužava ka najužem (fotogram). Moguće je ukucati zahtev i obrnutim

Da bi još preciznije usmerili pretragu, nakon dobijenih prvih rezultata, a po ubacivanju još jedne (ili više) reči za koju se pretpostavlja da je sadržana u traženom sajtu, treba čekirati kućicu ispod rubrike Search, koja glasi Search within these results (traži unutar dobijenog rezultata). Tada možemo dodati, na primer +cenovnik+lagerlista, ili nešto drugo. Pretraživač će biti usmeren samo na te reči.

MORALNI STRAŽAR

Svaki bolji pretraživač sadrži filtere i dodatne servise, radi preciznijeg korišćenja svoje baze podataka. Tako možemo posebno tražiti samo fotografije, zvučne priloge, tekstualne web-strane, ili sve zajedno, ali to poslednje i najduže traje. Ako tražimo samo fotografije (izražene u obliku .jpeg, ili .gif fajlova), neophodno je pre početka traženja pritisnuti tab Image Search na uvodnom ekranu. Ako bi smo tada uneli, na primer,

Kod pretraživača AltaVista.com postoje još i druge mogućnosti, na primer da tabom Family Filter (off/on) uključimo "moralnog stražara" koji neće dozvoliti da se na ekranu pojavljuju porno-fotografije (namenjeno strogim roditeljima), ili ako se pritisne tab Translate, moguće je da nam automatski prevodilac prevede tekst od oko pola strane u međusobnim kombinacijama osam svetskih jezika.

Mogućnosti su mnogobrojne, a naročito su bogate u smislu pretraživanja fotografskih sadržaja po unapred izabranim kategorijama (podoblasti fotografske prakse, određene zemlje, fotografski autori, teme ili motivi, stari tehnički postupci, i dr.). Osim što može biti zabavno, pretraživanje daje neiscrpne mogućnosti i za koristan strukovni rad. Mreža Yahoo.com ima veoma dobro raspoređene kataloge za mnogobrojne oblasti fotografije. Ako ukucamo u otvorenu liniju web-adresu http://dir.yahoo.com/Arts/Visual_Arts/Photography posle desetak sekundi dobićemo spisak linkova svih značajnijih kategorija (ima ih tridesetak). Među njima su kamere, foto-edukacija, izložbe, istorija fotografije, magazini, muzeji i galerije, fotožurnalizam u svetu..., i šta sve ne. Ostaje nam samo da odabiramo link po link i koristimo predočene sadržaje. Još jednom treba naglasiti: kad ukucavamo web-adresu pretraživača nije svejedno da li unosimo mala ili velika slova. Adresa se mora ukucati onako kako je data. U većini drugih slučajeva dovoljno je ukucati samo mala slova.

Jedna od pogodnosti je da neki sajtovi (kao npr. Amazonbook.com) nude prijavljivanja korisnika za određene teme. A kad se prijavimo, ubrzo nam stižu informacije iz izabrane oblasti, na primer kad se pojavi nova fotografska knjiga, izložba, kamera... Sajt na našu mail-adresu šalje kratak info sa linkom, a na nama je samo da pritisnemo taster miša i novi sadržaj je na ekranu.

Nije čudo što mnogobrojni korisnici Interneta, i ljubitelji fotografije, provode sate i sate pred ekranom. Polje je beskonačno, mogućnosti su skoro neiscrpne. Drugom prilikom ćemo više pažnje posvetiti mogućnostima prezentovanja sopstvenih fotografija na mreži, a daćemo i pregled domaće foto-scene na Internetu. Više o tome u narednom broju.

Goran Malić

Inos 6 x 9 cm

Šarm neobičnog kvarteta

Četiri aparata proizvedena u kompaniji Voigtlander tridesetih godina prošlog veka, bili su neobični po svom dizajnu, prilično kvalitetni, ali ne i lepi...

Može se slobodno reći da je doprinos Voigtlanderu razvoju fotografije, posebno optike, vrlo značajan. Petzvalov objektiv ove firme bio je, kada je proizveden, oko šesnaest puta svetlosno jači od bilo kog drugog objektiv, a već 1841. godine Voigtlander je proizveo prvu potpuno metalnu fotografsku kameru. U prvoj polovini dvadesetog veka fotografski aparati, proizvedeni u Voigtlanderu, dobro su se "nosili" sa konkurencijom, i uvek bili prepoznatljivi po svom neobičnom dizajnu, ali ne i lepoti.

Četiri takva aparata, pravljena tridesetih godina prošlog veka, vrlo kvalitetna i prepoznatljiva po dizajnu, iako su rađeni za filmove različitih formata, prikazaćemo ovom prilikom.

PROMINENT

Ovaj aparat je bio u proizvodnji svega nekoliko godina. Te 1932. godine kada je proizveden, Prominent je bio ubedljivo "najjači" u klasi formata filma 6 x 9: mogao je da izvuče 16 snimaka, naravno 4,5 x 6, na istom filmu. To su mu omogućavali: ulozak na ravni filma za duplo manji format, dva prozorčeta na zadnjem delu, i sklopljivi okvir za pola formata na tražilu.

Te, nama sada već daleke 1932., Prominent je imao daljinar i svetlomer. Doduše, daljinar je bio smešten na gornjem, vertikalnom delu aparata, a rukovanje

Virtus 4,5 x 6 cm

Prominent 6 x 9 i 4,5 x 6 cm

njime dosta trapavo. Svetlomer je bio optičkog tipa i, sa stanovišta današnjih standarda, cela operacija snimanja predstavljala je priličnu avanturu. Treba, međutim, uzeti u obzir da je reč o aparatu starom sedamdeset godina. Prilikom otvaranja prednjeg poklopca, objektiv sa nosačem i zatvaračem, kao i ceo meh, bukvalno izleću iz svog poklopcem dobro zaštićenog prostora. Da ne bi došlo do dekompresije, i da se stranice meha ne bi zalepile jedna za drugu, konstruktor je morao da predvidi posebne otvore na telu kamere, koji su omogućavali da se prilikom brzog izlaska objektiv iz tela kamere, ujedno i usisava vazduh. Ti otvori (4) vidljivi su na svakoj od dve duže strane tela kamere.

Voigtlander je u Prominent ugrađivao svoj tada najbolji objektiv Heliar 4,5/105, što je pokazatelj da je Prominent bio "top" model fabrike.

Prominent se proizvodio svega nekoliko godina, do 1935. To je, vidi se na ilustraciji, jedan od najružnijih i najtrapavije napravljenih fotografskih aparata. Ali, kako svako zlo ima i svoje dobro, Prominent, zbog relativno kratkog proizvodnog života, nije napravljen u velikom broju primeraka. To mu sada znatno povećava kolekcionarsku vrednost koja dostiže do 1.500 DEM za primerak u dobrom stanju.

VIRTUS

Ovaj aparat je imao popularno ime "mali Prominent" rađen u formatu 4,5 x 6, i bio je veoma sličan Prominentu. I njemu je, nakon otvaranja poklopca, objektiv sa zatvaračem i mehom, iskakao iz kutije. Karakteristično je optičko tražilo na vrhu aparata, kao i posebno dizajnirani "V" Voigtlanderov simbol na plavo-žutoj podlozi ispod tražila. Virtus je isporučivan sa Skoparom 4,5 i 3,5, kao i Heliarom

Perkeo 3 x 4 cm

3,5 u Embezet (do 1/100) i Compuru (do 1/250) sec. Virtus je napravljen 1935. godine, a kolekcionarska vrednost mu je oko 500 DEM.

INOS I INOS II

Ovaj karakteristični dizajn, koji vezuje sva četiri fotografska aparata, vezan je, pre svega, za čudno dizajniranu dugmad za premetavanje filma, ali i za regulisanje ostalih podešavanja sa kružnim pokretanjem. Ta dugmad imaju velike zube složene u krug, prsti ruke te zube lako pomiču a time i bez problema okreću dugmad. Neobično je, međutim, što zubi između sebe imaju prazan prostor, što će reći rupe, i ta dugmad sa zubima i rupama su, u stvari, prepoznatljiva karakteristika ovog Voigtlanderovog kvarteta.

Inos, za razliku od Prominenta, nema ni daljinar ni svetlomer, ali takode može da snima dva formata 6 x 9 i 4,5 x 6. Objektori sa kojima se Inos isporučivao bili su: Skopar 4,5 i Heliar 4,5 u Embezet ili Compur zatvaraču. Interesantno je da se na Inosu daljina snimanja mogla podesiti pre otvaranja poklopca kamere. Model sa oznakom I pravljen je 1931/32, a Inos II 1933/34. godine. Kolekcionarska vrednost Inosa je 150-180 DEM.

PERKEO

Ovaj mali i slatki fotografski aparat napravljen je 1938. godine a mogao je da snimi 16 snimaka formata 3 x 4, na sada već pomalo zaboravljenom filmu 127, inače predviđenom za snimke 4 x 6,5. Perkeo je mogao da snima sa najmanje udaljenosti od jedan metar, a objektiv sa kojima se isporučivao, bili su Skopar 4,5 i 3,5, kao i Heliar 3,5 u Embezet zatvaraču, ili tzv. malom Compuru koji je imao 1/300 sec. Kao najkraću ekspoziciju, ali je bio bez autoknipsa. Ovaj mali Perkeo, ako je u dobrom stanju, dostiže cenu i do 1.000 DEM.

Voigtlander je za sva ova četiri aparata pravio i ponešto pribora. Pored tašni i filtera, interesantne su bile i Fokar predleće za portretiranje, kao i tele i širokougaone Fokar predleće.

Miroslav Nikoljačić

Za izuzetnu fotografiju potreban je vrhunski štampač

Nova generacija Epson Stylus Photo štampača poseduje do sada najbolje karakteristike Epson tehnologije.

Novi Stylus Photo štampači štampaju u šest boja iz Windows i Mac okruženja. Koriste Advanced Micro Piezo i tehnologiju varijabilnih kapljica, u rezoluciji i do 2880x720dpi. Zahvaljujući novoj Epson Natural Color funkciji, oni štampaju u proširenoj paleti boja usaglašenih sa prirodnim senčenjem, karakterističnim za fotografije koje su snimljene napolju. I više od toga: s obzirom da koriste i sečeni i papir u rolni, svaka fotografija može biti štampana od ivice do ivice u sva četiri pravca, čak i kod najvećih formata. Ovi štampači poseduju i posebne pogodnosti, kao što je izoštravanje ivica i poboljšanje rezolucije, ukoliko slike skidate sa Interneta. Tu je i novi Epson PhotoQuicker 2.0 paket, koji omogućava štampanje probnih otisaka, kao i primenu mnogih specijalnih efekata na fotografiji.

Ukratko, ukoliko volite fotografiju, a koristite računar, mogli biste se lako zaljubiti u jedan od novih Epson Stylus Photo štampača.

Stylus Photo 790 (A4, 7,5 kolor strana u minuti)

Stylus Photo 890 (A4, 9,2 kolor strane u minuti)

Stylus Photo 1290 (A3+, 9 kolor strana u minuti)

Epson potrošni materijal obezbeđuje najbolji kvalitet

Nemoj da se **BOJIŠ** da **BOJIŠ!**

BSProcesor

DISTRIBUTER I SERVISER ZA JUGOSLAVIJU

BS Procesor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2
tel.: 328 44 88, fax: 328 18 70
www.bsprocesor.com

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:

BEOGRAD: ADA COMPUTERS, 145 192; CORES, 444 3331; CORTAL, 653 762; DESK, 311 3440; IMTEL, 142 484; INFOTEH, 319 0000; INFOTRON, 428 205; MICRO RAČUNARI, 3030 296; STYLOS, 361 3255; TEHNICOM, 369 1466; **ČAČAK:** ALTI, 032 227 878; **KRALJEVO:** SOFT PROJEKT, 036 332 948; IBIS ITF, 036 319 200; **NIŠ:** HELP COMPUTERS, 018 352 361; PAKOM, 018 521 116; **NOVI SAD:** SOROBAN, 021 365 272; **PARAĆIN:** PARCOMP, 035 569 669; **PODGORICA:** RASTER, 081 620 053.

EPSON®

POGLED SA tvrdave

Foto torba Martina Candira

Novosadski fotograf Martin Candir kaže da nije teško napraviti dobru fotografiju ako ste u pravo vreme na pravom mestu, i ako u svojoj torbi nosite svu opremu koja vam je potrebna....

Svi u Novom Sadu znaju ko je Martin Candir, niko se, međutim, tome ne čudi jer, najlepše razglednice ovog grada napravio je ovaj 42-godišnji umetnički fotograf, iz čijeg se ateljea na Petrovaradinskoj tvrđavi, najveći grad u Vojvodini vidi kao na dlanu.

Ali, nije Candir samo po tome poznat. On je jedan od onih visprenih fotografa, koji se uvek nađu u pravo vreme na pravom mestu, o čemu svedoče fotografije sa raznih događaja u zemlji i svetu.

Novosadski fotograf naglašava da nije teško napraviti dobru fotografiju ako prisustvujete pravom događaju, i ako u svojoj torbi nosite svu opremu koja vam je potrebna, i što više filmova.

- Moje je osnovno pravilo da nikad ne treba štedeti na filmu, kaže Candir. Ja sam, tokom

26 godina rada "ispucao" blizu milion snimaka, a samo na jednoj trci formule, na primer, potrošim najmanje sto filmova.

Martin Candir je široke ruke i kad kupuje fotografsku opremu: ne pita šta košta, samo ako je to vrhunska tehnika. Smatra da je danas nezamislivo slikati bez automatskog izostravanja, i zato je, kaže, pobornik najnovije tehnike u ovoj oblasti. Uostalom, vrednost njegove fotografske opreme je oko sto hiljada nemačkih maraka.

- Moje iskustvo kazuje da se itekako isplati ulagati u vrhunsku tehniku, naglašava Candir. Nikad nisam razmišljao da li će mi se ta uložena sredstva vratiti, ali sam uvek uživao radeci sa takvom opremom, izazivao poštovanje kolega u zemlji i svetu, sticao reputaciju dobrog fotografa a evo, ispostavilo se

da od ovog posla, koji jako volim, mogu dobro i da živim.

A da će ovaj posao biti njegovo životno opredeljenje, Martin Candir je znao onda kada je počeo da pohađa umetničku školu, odesk fotografije, kod profesora Ivica Karlavariša. Mnogo je, kaže, naučio u toj školi i žali što danas nema specijalizovanih škola za fotografiju, jer znanje stimulise rad.

- Rad i samo rad je ipak ono najvažnije za svakog fotografa, ističe Martin Candir. - Čim izađem na ulicu moje oči se ponašaju kao fotografski aparat: stalno tragaju za nekim motivima. Ja sam prvu izložbu imao o Petrovaradinskoj tvrđavi i znam takoreći svaki delić ovog prostora, ali sebe uhvatim da uvek može da se nade nešto novo što inspiriše fotografa.

Novosadanima je Martin Candir poznat kao vrstan fotoreporter, jer je deset godina radio u ovdšnjem "Dnevniku", gde je bio i urednik fotografije. Od 1992. godine je slobodni umetnik i radi za više časopisa. Njegove fotografije i njegovo ime kao urednika, mogu se naći u časopisima Vrele gume, Elikzir, Riba revija, Kuća stil, Svet i drugim. Pošto Candir spada u retke fotografe koji imaju akreditaciju za praćenje trka formule, časopis Top spid, posvećen automobilizmu, ponudio mu je ekskluzivnu saradnju.

Dok smo sa ovim novosadskim fotografom razgovarali u njegovom studiju na Petrovaradinskoj tvrđavi, njegov mobilni telefon je neprestano zvonio. Zvali su mnogi koji koriste njegove fotografske usluge, a toga dana je imao i zakazan termin snimanja operacije u jednoj medicinskoj ustanovi.

Poslednjih godina Martin Candir mnoga svoja fotografska snimanja obavlja u ovom studiju, ali kaže da tu ne treba posebno znanje, tu je važniji trik. Više voli da snima na dnevnom svetlu, jer je, naglašava, tajna u svetlu...

© Martin Candir, Hitrost i veština: Candirova foto kamera je, u nekoliko sekundi, zabeležila sve što se događalo sa ovim čovekom

Svoje fotografsko umeće Martin Candir je prikazao na 50 samostalnih i isto toliko grupnih izložbi. Dobitnik je nagrade "Zlatno oko", najvećeg priznanja za fotografiju. Ne razmišlja, kaže, o tome da li je on najbolji fotograf sa ovog prostora, ali mu, priznaje, godi što svi znaju za njega. Posebno želi da naglasi da je novosadskim fotografima bilo teško da se nose sa kolegama iz Beograda, ali se ipak, iz te zdrave konkurencije izdvojilo nekoliko imena koji su obeležili fotografsko stvaralaštvo u Novom Sadu. To su Jovan Vajdl, Bora Vojinović, Bora Miroslavljević i Jaroslav Pap.

Kao pobornik vrhunske fotografske tehnike, Candir poklanja izuzetnu pažnju toj skupoj opremi, redovno je čisti i štiti, naročito od vlage, koja najviše šteti aparatima.

- Opremu čuva i ova moja fotografska torba, koja je najčešće teška deset kilograma, a nekad i 20. Dakle, niti se može valjano obaviti fotografski posao bez dobre opreme, niti se ta oprema može dobro očuvati bez torbe.

Stoga foto torbu smatram vrlo važnim priborom u ovom našem poslu, kaže Martin Candir. A koliko je foto torba zaista važan pribor jednog fotografa najbolje kazuju fotografije koje objavljujemo: Martin Candir je očigledno uvek u prilici da snimi ono što se događa u trenu, jer u torbi uvek ima odgovarajuće aparate.

Imali smo priliku da zavirimo u tu fotografsku torbu kad se novosadski fotograf spremao da sa njom krene na zakazano snimanje. U torbi su bili aparati Canon EOS I i Canon EOS I N, zatim zumovi I7-35mm F2,8, 28-70mm F2,8, 70-200mm F2,8 i teleobjektivi od 300 mm F2,8 i 500 mm F 4,5. Tu je i kompaktni foto aparat Contax, a u poslednje vreme Candir sa sobom nosi i malu DV kameru.

- Nedostaje mi Nikon Zoom 1200-1700 mm, sa kojim možeš da slikaš šta hoćeš, i iz kojeg god ugla hoćeš. Ali za taj objektiv, koji je za mene preskup, zasad nemam para, sa žaljenjem konstatuje Martin Candir, najpoznatiji novosadski fotograf.

N. S.

© Martin Candir, Za ovu klizavicu "kriv" je fotograf

© Martin Candir, Vojvodanski motivi: lepota pejzaža je jedna od inspiracija novosadskog fotografa

Fotografska tehnika

Stereofotografija kod Srba u 19. i 20. veku

Istorija ove zanimljive fotografske tehnike u nas svodi se na pet ili šest potvrđenih imena: da li su nemar i nebriga za fotografsku baštinu učinili da u našem kulturnom prostoru ostane tako malo tragova o tome...

Sredinom devetnaestog veka, zahvaljujući ruskom posredovanju, Anastas Jovanović se, prvi u Austrijskom carstvu, počeo baviti stereofotografijom. Jovanović u Autobiografiji živo opisuje:

"Piše mi g. Vuk St. Karadžić god. 1854, da je doputovao jedan ruski polkovnik sa gospodjom i odseo u hotelu "Wilder Mann" u Kartnerstrasse. (...) On ima portreta kako svoje tako i svoje gospodje, koje je dao izraditi u Londonu, da odem k njemu da iste vidim. (...) Ja čim dobih to pismo, odem istom gospodinu i

denciju. Naime, iste te 1854. godine izvesni I. F. Aleksandrovski u Rusiji patentirao je svoju stereoskopsku kameru "koja proizvodi dve fotografske slike za simultano gledanje u stereoskopu" i na svoje "otkriće" dobio patent 14. decembra 1854. godine. Zanimljivo je da je jedan Rus (pukovnik) u jesen 1854. pokazao Anastasu Jovanoviću stereofotografije, kao novost u Beču, a neki drugi Rus (Aleksandrovski), u decembru iste godine patentirao u Rusiji stereofotografiju kao novo otkriće. Da nije možda reč o istoj ličnosti?

Anastas Jovanović: Kuća A. Jovanovića snimljena iz bašte, 1865. godine

on me vrlo ljubazno primi i pokaže mi obraze. (...) Kad videh, udivih se jer obrazi su bili svako za sebe u jednoj kutiji u koju se gledalo kroz dva stakla, (a) kad sam pogledao ja sam video sasvim plastično ceo lik".

Ubrzo je Jovanović svoju kameru sa jednim objektivom prepravio tako da je mogao snimiti prve stereofotografije. Posredovanjem bečkog optičara Prokeša (V. Prokesch), izložio je te svoje prve stereo-radove u bečkom lokalnu "Sperl".

Ispitivači istorije fotografije kod Srba, i Anastasovog dela, nisu uočili neobičnu koinci-

Istine radi, treba reći da prepravljane kamere sa jednim objektivom za rad na stereofotografiji nije naročita domišljatost Anastasova. U Evropi devetnaestog veka baš taj postupak sa jednim objektivom i šinom bio je standardan za pionirsko doba stereofotografije. Jer, prve stereofotografije nisu snimane dvostrukim kamerama, kakve danas poznajemo, već monokularnim kamerama. Postojala je jedna kamera sa šinom po kojoj je premeštan objektiv (za 6,5 cm), da bi bila snimljena jedna pa druga slika. Razume se, tako su mogle biti snimane samo statične scene.

EVROPSKO NASLEĐE

U pomenutoj Autobiografiji Anastas navodi: "Tako sam prvi od Slovena stereoskopije izradio". Ali, gledano u svetlosti pomenutih Rusa, o tome bi se još moglo razmisliti. Međutim, iako nije prvi među Slovenima, bio je prvi stereofotograf u Austrijskom carstvu. To potvrđuje delo optičara Rospinija, Naočari i durbin (Carl. Joseph Rospini, Brille und Fernrohr, Beč, 1855). Začudo, istoričar J. M. Eder, besumnje najveći autoritet evropske fotografske istoriografije devetnaestog veka, a uz to i Bečlija, ne pominje Jovanovićevo prvenstvo u stereofotografiji. Isto tako, u analima Bečkog stereoskopskog društva (Stereoskopische Gesellschaft) osnovanog 1928. pri Grafičkom institutu (gde je baš Eder bio profesor a docnije i direktor), nema Jovanovićevo ime. Da li je u pitanju surevnjivost, ili ignorisanje doprinosa jednog stranca, Srbina, Anastasa Jovanovića, ostaće predmet budućih domišljanja.

Sačuvani stereosnimci Anastasa Jovanovića u Muzeju grada Beograda, sadrže negative (24) i pozitive (74). Manji broj stereopozitiva (11) nalazi se u privatnom vlasništvu. Hronološki raspon između prve ("Sluga Anastasa Jovanovića"), 1854, i poslednje stereofotografije iz približno 1868, iznosi 14 godina. Gledano prema motivima, najčešći predmeti Jovanovićevo interesovanja su žanr-scene i vedute gradova (Beča, Beograda i Kragujevca). Celokupan fond Jovanovićeve stereofotografije znatno prevazilazi lokalni značaj srpskog kulturnog kruga. Njegova baština, ne samo stereofotografska već i talbotipska, a i ostala, predstavlja reprezent i za evropsko kulturno nasleđe, jer je Jovanović među prvima u ovom delu Evrope ostvario dragocene, i još uvek sačuvane, inkunabule svetske fotografske istorije. I pored Anastasovog prvenstva u Beču, Srbija nije upoznala stereofotografiju preko Jovanovića, već preko putujućeg fotografa A. Nekama, koji je, poput drugih putujućih fotografa, dospao u Beograd, u martu 1857, odnekud "iz preka". Fotograf Nekam je oglašavao u novinama da radi u "Zdaniju kod Jelene" (to jest u hotelu "Jelen"), i čak dva puta je posećivao Beograd. U drugom dolasku, u

martu 1857, doneo je i stereofotografije gradova i udaljenih egzotičnih predela. Budući da oglas ne pominje i snimanje stereofotografija, verovatno je reč o nekoj vrsti putujućeg karusela, ili panoptikuma.

SINGEROVA IZLOŽBA

Početak poslednje decenije devetnaestog veka, 1890, u ateljeu fotografa Josipa Singera u Novom Sadu održana je prva izložba stereofotografija. Izložba je premijerno bila prikazana u Parizu, 1889. godine.

Po svemu sudeći reč je o još jednoj prezentaciji putem panoptikuma, poput one Nekamove. Pišuci o preteći kinematografa u Beogradu, Aleksandar Deroko opisao je i svoja detinja sećanja na tu vrstu zabave. "Preteča svega, mnogo ranije bio je "panoptikum", improvizovan u jednom dućanu, negde na Terazijama, to je bio kao jedan zid na kome je okolo bilo dvadesetak otvora za oči. Ispred svakog otvora bilo je sedište. Sedne se i gleda kao kroz ogled i vidi unutra jedna nepokretna stereofotografija. Tu stoji tako valjada jedan minut, zatim zvonice - "cin" - i slika ode dalje a dođe nova, i tako redom dok sve ne prođu." (A. Deroko, "Beograd na susretu dva veka", Beograd u sećanjima, SKZ, Beograd 1977, 21). Da li je izložba u Singerovom ateljeu bila nalik na tu beogradsku, i da li je podstakla nekog u Novom Sadu da se bavi stereofotografijom, ne zna se. Ono što se može pretpostaviti je da su u istom ateljeu verovatno prodavani i stereosnimci predela i gradova, kao i oprema za gledanje tih snimaka, kako je to bilo uobičajeno i u drugim većim ateljeima na prelomu dva veka. A da li je sam Singer možda i snimio neku vedutu Novog Sada na stereofotografiji, pa i nju uključio u svoju ponudu, o tome za sad nema dokaza.

MESEC NAD OHRIDOM

U jednom pismu Branislava Nušića, od 21. juna 1893, upućenom Mihailu Ristiću, tadašnjem službeniku Ministarstva inostranih dela, Nušić iz Pristine, gde je službovao kao vicekonzul, piše:

"Boga ti vidiš li Milana (Jovanovića) fotografa. Zamisli da mi još nije ploče poslao. Kaži mi molim te da mi ih pošalje".

O kakvim pločama je reč? Kao fotograf amater, Nušić je bio zainteresovan da snima spomenike kulture, vedute, panorame, i sve drugo što mu je bilo potrebno da bi ilustrovao svoja putopisna dela. U pismu je reč o nabavci novih fotografskih negativskih ploča, a sudeći po veličini ploča, 8x16 cm (format saznajemo iz drugog pisma M. Ristiću), reč je o staklenim pločama za stereofotografije. To je novi momenat za našu fotografsku istoriografiju. Naime, posle Anastasa Jovanovića, koji je prvi upotrebio stereofotografiju 1854, nije zabeleženo da se ijedna druga ličnost bavila tom tehnikom u Srbiji u devetnaestom veku.

U istom pismu Nušić posredno ukazuje da je i

Anastas Jovanović: Petrovaradinska tvrđava, snimak iz 1854. godine

Mihailo Ristić, fotograf-amater (istina, ta ličnost je u našoj literaturi već pomenuta ali njeno delo nije elaborirano). Nušić piše Ristiću:

"Ono što ću te zamoliti, učini mi tako ti Boga, u najkraćem roku. Od slika sa ohridskog jezera (tvojih) ja imam samo Sv Naum iznutra i spolja i imam Sv Saum opet u dva izgleda, jedna je moja a jedna tvoja (ona gde se i "mesec" vidi). Od te slike Sv Sauma ili Zahuma, molim te pošalji mi što pre po jednu..."

Zašto su Nušiću bile potrebne i Ristićeve slike? Mihailo Ristić je putovao po Staroj Srbiji i Makedoniji "tokom jula i u prvoj polovini avgusta 1892. godine", a tada je, svakako, i fotografisao ohridske crkve koje se u pismu pominju. Po svemu sudeći i Nušić je putovao sa njim. Da li je te "slike" Nušić koristio za novu putopisnu knjigu koju je baš tada privodio kraju (Kraj obala Ohridskog jezera - beleške iz 1892. godine, Beograd, 1894), ili je možda želeo da se podseti svoga putovanja - to sada nije moguće utvrditi.

O Nušiću kao fotografu amateru i stereofotografu je već pisano. Ostaje da se ponešto kaže i o Mihailu G. Ristiću. Bio je službenik Ministarstva inostranih dela, službovao je kao diplomata u Pristini, Carigradu, Beču, Rimu... Moglo bi se pretpostaviti da je bio aktivan fotograf amater već početkom te decenije. Sa svojom aktivnošću iz 1892. i on se svrstava među pionire fotoamaterskog pokreta u Srbiji. A time se pomera i granica za koju se doskora smatralo da je čvrsto oslonjena na početak dvadesetog veka.

PREDELI I GRADOVI

Prva izložba fotografa amatera, 1901. otkrila je i stereofotografa Isaka Levija, o čemu je već izvestio B. Debeljković. Isak Levi, beogradski Jevrej, i trgovac, izlagao je na toj izložbi, pored ostalih fotografija, i seriju od 44 stereofotografije Beograda. Isak Levi je više poznat našoj istoriografiji kao reportažni fotograf ("Kralj Petar Prvi na Banjičkom brdu", "Prve trke motociklista", i dr), a znatno manje kao stereofotograf. I njegova biografija nije dovoljno poznata. Bio je blizak prijatelj sa dr Vladanom Đorđevićem, i advokatom Markom

Stojanovićem, takođe pasioniranim fotografom - amaterom, a drugovao je i sa dvorskim fotografom Milanom Jovanovićem. Isak Levi bio je dobro obavestjen o fotografiji u Rimu, Firenci, Beču, Madridu... gde je sve putovao. Motivi Levijevih stereofotografija se samo mogu pretpostaviti na osnovu spiska radova Prve amaterske izložbe. Reč je pretežno o vedutama gradova u kojima je boravio, uključujući tu znamenitosti, spomenike i arheološke ostatke. Njegove stereofotografije izgleda nisu sačuvane. Da li uopšte postoje?

DAME SA STERESKOPOM

Između dva svetska rata izgleda da je u Srbiji stereoskopska fotografija sasvim zamrla. Nismo naišli na neke sigurnije tragove, niti artefakte, osim na naznake da su neki beogradski fotografi amateri eksperimentisali sa dvostrukim stereo-kamerama. Ipak, jedan maglovit znak naveo nas je na znamenitu beogradsku porodicu Bajalović, gde nam je posvedočeno, doduše usmeno, da su se u porodici gotovo svi muški članovi bavili fotografijom (npr. Petar Bajalović, arhitekt i violinist), dok su se dame zanimale stereofotografijom. Za sada nema drugih podataka, jer je istraživanje u toku.

Imamo naznake i da se istaknuti srpski fotografski autor Branibor Debeljković bavio stereofotografijom u svojoj ranoj fazi (neposredno pred drugi svetski rat i ranih pedesetih godina). Pišuci komentar za jedan članak o plastičnoj fotografiji, 1949, on je izričito naveo da se bavi stereofotografijom (Naša fotografija, 3, Osijek, 1948, 35), ali nema svedočanstva da je takva dela izlagao, ili publikovao.

Istorija stereofotografije kod Srba svodi se, za sad, na pet ili šest potvrđenih imena, i još toliko iniciranih. Da li je ta zanimljiva fotografska tehnika, "televizija građanske Evrope s kraja devetnaestog veka", zaista ostavila tako mali trag u našem kulturnom prostoru, ili su nemar i nebriga za fotografsku baštinu pokrili velom zaborava još neke, znatnije, fondove stereofotografija - ostaje da se otkrije u budućim istraživanjima.

G. Malić

Majstori svog zanata: Dragiša Medenica

FOTOGRAF SA DIPLOMOM

Više od pola veka se Dragiša Medenica bavi fotografijom, a zvanje visoko-kvalifikovanog majstora fotografskog zanata stekao je u najranijoj mladosti...

Frizeri i fotografi su važni ljudi u svakoj varoši, jer svojim sugrađanima ulepšavaju svakodnevnicu: prvi im doteruju lični izgled, drugi ostavljaju trajnu uspomenu na mladost i životne radosti. Naravno, posebno se pamte pravi majstori ovih zanata.

U Valjevu će vam reći da je takav majstor Dragiša Medenica, koji se više od pola veka bavi fotografijom, a zvanje visokokvalifikovanog majstora fotografije stekao je u najranijoj mladosti. Ovaj 69-godišnji gorštak iz crnogorskog Kolašina došao je u ovaj grad pre četiri decenije i ostavio dubok trag u svom fotografskom radu. O tome, pored ostalog, svedoče i dve fotografske radnje, bolje reći moderna foto studija, sa istim imenom "Medenica": u Sindelićevoj 24 i u ulici Vuka Karadžića 6.

Po mnogo čemu je Dragiša Medenica neobičan fotograf, i na neki način specifična pojava u jugoslovenskoj fotografiji. Osim što je jedan od retkih fotografa sa diplomom, on je tokom svog dugog rada zadržao iste one osobine koje su ga krasile u njegovim fotografskim počecima. A to su, pre svega, ljubav prema fotografiji, stalna radoznalost i želja da sve što radi uradi što bolje, visoka stručnost i pedantnost na poslu i, naravno, izuzetna srdačnost u kontaktima sa ljudima. Valjda je i zbog svega ovoga održao mladalačku vitalnost koja je u potpunoj nesrazmeri sa njegovim godinama.

Dragiša se rado seća početaka u svom rodnom Kolašinu, kada je učio zanat kod poznatog kolašinskog fotografa Ljuba Medenice.

- Učeci ovaj zanat kod svog

rodaka, nastavljao sam neku tradiciju bavljenja fotografijom, ističe Dragiša. Kao četrnaestogodišnjak zavoleo sam ovaj posao, i tada sam bio siguran da će to biti moje životno opredelenje. Zato sam nastojao da prođem kroz najbolju obuku u ovom zanatu i steknem diplomu visokokvalifikovanog fotografa.

razočarenjem govori o sadašnjem stanju u fotografskoj praksi.

- Danas je, nažalost, sve više onih koji fotografsku profesiju zloupotrebljavaju, napominje Dragiša. Ona ih, u stvari, ne zanima u onom zanatskom smislu, već misle da u ovom poslu, bez stručnog znanja, mogu da rade i zarade. Time se zadaje ozbiljan udarac

alnog fotografa. Samo na taj način se može eliminisati pojava šunda i u ovoj oblasti kulture.

Tako govori majstor fotografskog zanata Dragiša Medenica, čiji dugogodišnji rad, međutim, nije bio omeden samo radom u fotografskoj radnji: svoju energiju i fotografsko umeće je iskazao i kroz novinsku fotografiju. Valjevci

Crno na belo: diploma za majstora

Dragiša Medenica ispred svog foto studija u Valjevu

Kada je, 1961. godine, došao u Valjevo, Dragiša je već bio dobar majstor u svom zanatu. Nova sredina ga je rado prihvatila jer su, u to vreme, dobri majstori bili na ceni. Valjda i zbog sećanja na to doba, Dragiša sa priličnim

profesiji fotografa, koja u kulturi svake zemlje ima značajnu ulogu. Naša zemlja se opredelila da ide ukorak sa svim svetskim tokovima, pa bi u ovoj oblasti morala da zavede red: da zakonski odredi uslove sticanja zvanja profesion-

mu danas odaju priznanje kao vrsnom fotoreporteru, koji je u novinama godinama beležio život ovog kraja, ostavljajući dragocenu dokumentaciju o vremenu i ljudima u njemu.

Radoznalo Dragišino oko nije

mirovalo. U novinskoj fotografiji je video više od života, video je umetnost. Tako su nastale fotografije koje će, na mnogim izložbama širom zemlje, mamiti poglede ljubitelja umetničke fotografije. Na izložbi u Zaječaru, koja je održana poslednjih dana proteklog milenijuma, prva nagrada pripala je Dragišinom ciklusu fotografija "Ciganski život". To je najnovije, od brojnih priznanja koja su pola veka pratila ovog vrsnog fotografa.

Uočljivo je da su umetničke fotografije Dragiše Medenice uglavnom crno bele. On za to ima objašnjenje:

- Sećanja na moje fotografske početke su neizbrisiva, kaže Dragiša. Pred očima mi je često slika mog bliskog rodaka Sekule Medenice, čija je pedantnost u

fotografskog rada i zato volim crno-bele fotografije. One, uostalom, znatno duže traju od kolor fotografija, što potvrđuju istorijski dokumenti.

Naravno, ta nostalgija sećanja na vreme kada su fotografi radili u skromnim uslovima i sa skromnom opremom, još više su podsticala majstora Dragišu Medenicu da stalno prati razvoj tehnike i tehnologije i osavremenjava svoju fotografsku praksu. To se odmah vidi kad prekoracite prag njegovih fotografskih radnji: to su danas moderna foto studija sa najsavremenijom fotografskom opremom. U njima, po Dragišinoj želji, glavnu reč vodi njegov sin Dragan, koji nastavlja tradiciju fotografskog umeća Medenica. Valja reći da je i Dragišina supruga fotograf, a i unuk pokazuje

"Medenica" sa savremenom opremom i tehnologijom

zdravom telu mogao je da očuva samo u skladnom porodičnom okruženju. Stoga i u ovim godinama Dragiša ima poslovne planove. Želi da ostvari dugogodišnju zamisao: da napravi

prema ovoj izuzetnoj ženi, a čini mi se da je i ona postovala moj rad, kaže Dragiša. Jednom mi je čak rekla da je na mojim fotografijama vedrija nego sto je u prirodi, i izrazila radoznalost

Kako radi Dragiša

U svojoj radnji Medenica je portrete za dokumenta najviše radio sa Linhot tehnikom 70. i objektivom od 180 mm, ulažući "lajka" film, ali i sa plan filmom, uz kompletan retuš negativa i pozitivna. Kao rasvetu je koristio tri izvora svetla od 500 vati, a za pozadine tri platna različitih boja. Radeci sa plan filmom i pločama formata 6 x 9 cm do 13 x 18 cm, kontaktno ih je kopirao na pozitiv materijalu Agfa gevert.

U novinskoj fotografiji i ostalim područjima profesionalnog rada Dragiša je koristio foto aparate: Retineta, Retina IIa, Super Ikonta 4,5 x 6, Super Ikonta 6 x 9, Fleksaret, Rolleiflex, Hasselblad, Rolleiflex 602, Nikon 801, Leica 4c. Za lajka format koristio je objektivne od 19 mm do 200 mm, a inače je najviše radio sa normalnim objektivom.

Od aparata za povećavanje koristio je Agfa-lajka format, zatim Durst 850, Meopta 6 x 9 sa objektivima 150, 80 i 50 mm.

U crno-belom fotografiji najduže se zadržao na ifordovima materijalima, a hemijske rastvore je sam spravljao, koristeći recepture, koje je prilagodio potrebama i željenom efektu.

Rad na fotografiji u boji Dragiša Medenica započeo je ručnom izradom, ali se danas u foto studiju "Medenica" nalazi savremena tehnologija i oprema, među kojima su printeri za izradu fotografija: Noritsu 2301 za fotografije veličine od 9x13 do 30x45 i Agfa MSC 20 digital print od 9x13 do 20x30. To su svakako najmodernije i najkvalitetnije mašine za ovaj posao

© Dragiša Medenica, "Ciganski život"

fotografija iz istoimenog Dragišinog ciklusa, nagrađenog na izložbi u Zaječaru, decembra 2000.

radu bila fascinanta. U to vreme je bila nezamisliva fotografija bez retuširanja, a Sekula je u tome bio pravi umetnik: nije mu bilo važno koliko će sati provesti nad tim poslom, želeo je da svakoj fotografiji da lepotu i sjaj. To retuširanje je najzujbudljiviji period iz mog

interesovanje za ovaj posao.

Suprug, otac i deda Dragiša Medenica zaista može biti zadovoljan svojim profesionalnim i ličnim životnim putem. U poslu je uradio više nego što je i sam očekivao. Blizi se sedamdesetoj godini a kao da mu je bar deset godina manje. Taj zdrav duh u

fotomonografiju o životu i radu poznate pesnikinje Desanke Maksimović, koja je često boravila u zavičaju, Brankovini i Valjevu, čije je posete đacima, građanima i seljacima valjevskog kraja, kao i sve druge susrete pesnikinje sa ljudima iz zemlje i sveta, više od trideset godina pratilo Dragišino fotografsko oko.

- Gajio sam veliko poštovanje

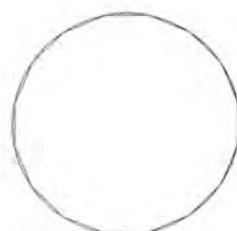
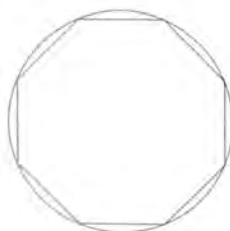
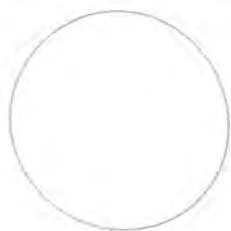
kako u tome uspevam.

I ovaj detalj kazuje o majstorstvu fotografa Dragiše Medenice, koje je i rezultat njegovog školovanja za ovaj posao. Stoga i ne čudi što Dragiša, kad govori o onima koji se tek opredeljuju za fotografski zanat, insistira na stručnim školama, kursovima i stručnoj obuci uopšte. Bez toga, kaže, nema prvog fotografa.

Nijaz Selmanović

DIGITALNA

Znamo, za mnoge će naša uvodna priča biti poznata, a možda i pomalo dosadna, ali koliko god mnogi od nas već dobro znali o čemu je reč, i do sada uveliko imali mnogo kontakta i iskustva sa digitalnim slikama, zapravo je iznenađujuće koliko iskusnih profesionalaca i operatera svih profila koji za sobom imaju veliko iskustvo, u stvari prilično malo zna o osnovama digitalne slike. Kroz iskustvo i rutinu, oni su stekli veštine kojima mogu savladati mnoge ozbiljne i zahtevne zadatke, ali ako bi trebalo nekom neiskusnom kolegi ili početniku objasniti kako da reši neki svoj problem, ili kako da započne svoje novo putovanje kroz digitalni svet, tu bi, verujite, mnogi zakazali. Jednostavno, učenje kroz iskustvo i tehnike pokušaj-pogreši ne donose suštinsko poznavanje stvari, pogotovu ako je taj proces saznavanja brz i u cilju uspešnog okončanja nekog problema ili posla, što je najčešće i slučaj. Tu, dakle, izostaje saznanje o tome *zašto* se nešto radi na taj i taj način, već uglavnom *kako* se nešto radi. Samim tim, kod prenošenja tako stečenih znanja, novajlijama se najčešće i saopštava *kako*, bez onog, nekad i te kako potrebnog *zašto*, uz pomoć koga često lako možemo proceniti i savladati razne nepredviđene situacije i probleme, a i u potpunosti razumeti različite tehnologije i procese

dobijanja kvalitetne digitalne slike, kao što su skeniranje ili rad sa digitalnim kamerama. Takođe, biće nam mnogo jednostavnije shvatiti i savladati sve probleme vezane za procenu naših stvarnih potreba za tehnologijom, kao i karakteristike brojnih uređaja koji na tržištu postoje, a koji se nude uz obilje tehničkih podataka čije značenje mnogima od nas često i nije sasvim jasno.

Za one koji strahuju da ćemo se ovde možda baviti stvarima koje su već zastarele ili će to ubrzo postati, napomenućemo još da, koliko god tehnologija napredovala, a uz nju i softverski alati koji su nam na raspolaganju, ove osnove ni u kom slučaju ne zastarevaju, i ovi bazični principi apsolutno ostaju isti. Dakle, krenućemo od samog početka, imajući u vidu sve one naše čitaoce i kolege koji su i sami ili pred početkom, ili na samom početku, ili pak, uznapredovali, ali ipak strpljivi i voljni da možda saznaju i nešto o stvarima koje su, sticajem okolnosti, preskočili.

Pa onda, OK. Šta je to digitalna slika?

Kada bi rekli: *digitalna slika je uređen tablerani zapis numeričkih vrednosti boja konačnog broja elemenata te slike ... mnogi naši čitaoci jednostavno*

bi zatvorili naš časopis, ili pak prešli na neku svežiju, zanimljiviju ili manje suvoparnu temu. Zato, pridimo problemu na malo praktičniji način i pogledajmo pre toga sa čime smo se pretežno sretali pre pojave digitalne slike.

FOTOGRAFIJA, TONSKA SLIKA

Jedna vrsta konvencionalne (da ne kažemo *analogne*) slike, sa kojom smo se najčešće sretali, a mnogi od nas i radili, naravno je, fotografija. Osim činjenice da, bilo da je kao medij u pitanju slajd ili foto papir, fotografija predstavlja svetlosni zapis dobijen optičko hemijskim putem na foto emulziji, ona ima još jednu važnu i dobru osobinu: sastoji se od kolornih tonova i prelaza koji su *kontinualni*, dakle neprekidni, glatki i ravnomerni. Praktično, fotografija sadrži neograničen spektar boja i tonskih prelaza. Slična je stvar i sa crno-belom fotografijom, s tim što kod nje, umesto neograničenog spektra boja, imamo neograničen spektar sivih tonova. U tom smislu, fotografija je slika *kontinualnog* tona ili *tonska slika* (*contone image*). Iako svaka fotografija ima *zrno* čija veličina i kvalitet zavisi najviše od vrste filma (to jest emulzije), to zrno je najčešće toliko sitno da se,

osim kod jako velikih uvećanja, ne vidi. Dobra i kvalitetna fotografija, dakle, može izuzetno verno predstaviti trenutak stvarnosti, zajedno sa svim najtanijim svetlosnim prelivima, s jedne strane, i najoštrijim prelazima i detaljima, sa druge. Još jedna važna odlika fotografije je činjenica da je ona u najvećem broju slučajeva i glavni *original*.

ŠAMPANA POLUTONSKA SLIKA

Druga vrsta slike koju svakodnevno srećemo je štampana slika. Obzirom na prirodu konvencionalnih tehnika štampe (o kojima ćemo kasnije i malo više pričati, a koje se konceptijski primenjuju i kod nekih digitalnih uređaja), reprodukcija slike se vrši tako što se gradacijom kontinualnih sivih prelaza i tonova simulira varirajućim rasterom crno-belih tačaka. Slična tehnika se primenjuje i kod reprodukcije kolornih fotosa, s tim što se umesto crno-belog rastera koristi preklapanje odgovarajućih rastera komponentnih boja (cijana, magente, žute i crne). Obzirom da se ovde kontinualni, puni ton originala simulira odgovarajućom proporcijom punog intenziteta boje (tačka) i njenog potpunog odsustva (belina, tj. papir) kroz varirajući raster, gde se dakle, puni, ravnomerni ton zamenjuje "polu-

tonom", i ovako dobijena, reprodukovana slika nosi ime *polutonska slika* (*halftone image*).

Štampana slika je uvek *reprodukcija* nekog originala, "za razliku od fotografije".

DIGITALNA, RASTERSKA SLIKA

Digitalna slika se, naravno, javila pojavom digitalne tehnike i tehnologije. Digitalna tehnika, opet, bazira na brojevima, pa kao i kod svakog drugog kompjuterskog modeliranja, i modeliranje slike se svodi na njeno predstavljanje numeričkim vrednostima. Koji je glavni problem sa slikom? Kao što smo rekli, kvalitetna slika je slika *kontinualnog* tona, sa neograničenim spektrom boja i tonskih prelaza, pa u tom kontekstu, predstavljanje slike kontinualnog tona predstavlja, posredno, problem numeričkog predstavljanja kontinuuma.

Još od davno, ljudi mnoge probleme kontinuuma uspešno rešavaju tehnikama takozvane *diskretizacije*, to jest svodenja problema beskonačnog na problem ograničenog, to jest konačnog. Na primer, kada ne bi znali formulu za izračunavanje obima kruga, imali bi dosta muke da ga izmerimo. Krug čini jedna zatvorena, kontinualna i glatka kriva linija, a naši merni instrumenti uglavnom mere prave

dužine. Problem bi mogli da rešimo tako što bi u naš krug upisali poligon sa, na primer, osam strana. Njegove strane bi lako mogli izmeriti, a njihov zbir, tj. obim poligona, bio bi neka vrednost prilično bliska obimu našeg kruga, ali svakako ne tačna. Ako bi poligon sa 8 strana zamenili upisanim poligonom sa 16 strana, dobili bi znatno tačniju vrednost, ali opet ne sasvim jednaku onoj koju tražimo. Povećanjem broja strana upisanog poligona, dobijali bi na tačnosti, a poligon sa beskonačno mnogo strana bi, u stvari, postao naš krug, pa bi i njegov obim bio tačna vrednost obima našeg kruga. Diskretizacijom, to jest zamenom kontinualne krive linije konačnim brojem pravolinijskih elemenata, mi smo *aproksimativno* rešili problem njenog obima, a odgovarajuću tačnost, preciznost našeg rešenja, u zavisnosti od potreba, postigli koristeći manje ili više zamenjujućih elemenata - segmenata.

Tehnike diskretizacije se najčešće svode na numeričke matematičke modele, sa vrlo velikim količinama numeričkih vrednosti, kombinovano sa kompleksnim matematičkim aparatima. Svojevremeno je glavni problem predstavljao uspešno, brzo i efikasno baratanje tako velikim

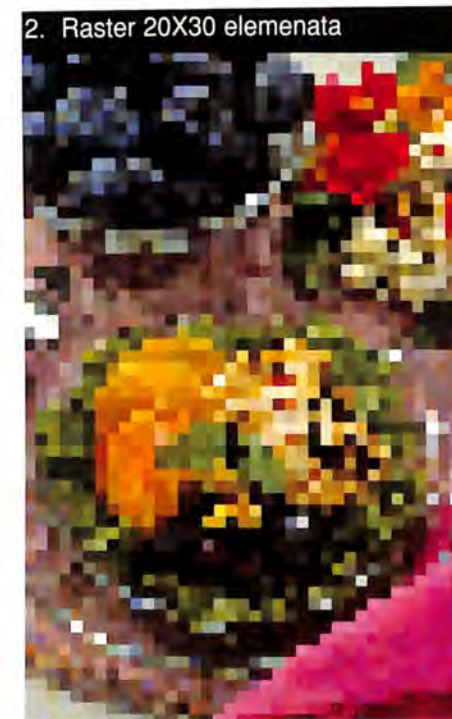
SLIKA

količinama podataka i matematičkim algoritmima, ali u novije vreme, sa pojavom moćnijih i brzih, a pri tome dovoljno jeftinih računara, te tehnike su našle svoju punu primenu, i već se godinama uspešno i efikasno koriste u mnogim oblastima, među kojima je i digitalna slika.

Kako, dakle sliku predstaviti brojevima? Kako jednu fotografiju, koju čini kontinualan niz od *de facto* beskonačno mnogo sitnih tačaka, obojenih sa, opet, *de facto* beskonačno mnogo boja iz sveukupnog vidljivog spektra, *digitalizovati*, odnosno prebaciti u digitalnu, to jest numeričku formu, jedinu koju naš računar poznaje? Pa, relativno jednostavno: od *beskonačnog* niza tačica pokušaćemo napraviti *konačan* broj tako što ćemo sliku jednom mrežicom podeliti na konačan broj provogauonih ili kvadratnih segmenata. Zatim

1. Original (!)

2. Raster 20X30 elemenata

3. Raster 40X60 elemenata

ćemo svakome od njih dodeliti, naprimer, prosečnu vrednost boje na površini koju pokriva, ili pak vrednost boje iz njegovog središta. Vrednosti boje (u numeričkom obliku) dobićemo koristeći neki od optičkih instrumenata koji najbolje odgovara taj namen. I, to je to.

Kako bi to praktično izgledalo?

Na slici 1. imamo original, kvalitetnu fotografiju jednog stonog aranžmana sa hranom (fotografije hrane inače uvek predstavljaju delikatan i ne lak posao za fotografe). Kada bi preko ove slike položili mrežicu koja ima 20 kvadratnih okaca po širini (horizontalno), odnosno 30 po visini (vertikalno), dobili bi raster sa ukupno 600 kvadratnih okaca - elemenata naše slike. Ako bi vrednosti boja iz središta svakog pojedinačnog okca uzeli kao srednju vrednost koja važi na celoj njegovoj površini, dobili bi aproksimaciju našeg originala,

predstavljenu na slici 2. Grubo, nema šta, ali mi sada imamo 20x30=600 različitih vrednosti boje, za naših 600 kvadratića, i mi smo spremni da ih prosledimo našem kompjuteru. Ako smo za merene vrednosti boje koristili RGB kolorni model (R-crvena, G-zelena, B-plava komponenta boje) kojim se, inače, koristi i naše čulo vida, tj. naš optički aparat, imali bi ukupno 600x3=1.800 numeričkih vrednosti kojima bi mogli kompjuteru predstaviti uprošćeni model našeg originala. Za bilo koji današnji kućni računar - ništa prostije. Pa, ako je već tako, da probamo sa gušćim rasterom, i to dvostruko, dakle, 40 elemenata horizontalno i 60 elemenata vertikalno. Kako izgleda? Kao na slici 3., i, reki bi, znatno bolje. Sada imamo 40x60=2.400 okaca elemenata, što bi u RGB modelu bilo 2.400x3=7.200 numeričkih vrednosti spremnih za

uspešan, čini se. Prelazi su skoro savršeni, bogatstvo boja takođe, detalji ostri. Treba li da idemo dalje? Izgleda da ne. A da li smo mogli proći i sa manje elemenata? Verovatno da, ali ćemo o tome u našim narednim brojevima. Za sada smo zadovoljni, a potrebe su nam sledeće: imamo 1.536x2.283=3.506.688 elemenata, tj. 3.506.688x3=10.520.064 broja kojima opisujemo original. Koliko god golema izgledala količina ovih podataka, današnji kućni računar će ih prilično bezbolno primiti i brzo obraditi.

I to, nismo ni приметili a došli smo i do odgovora na pitanje "šta je *pixel*?". *Pixel* je upravo jedan naš *element slike*. A, *zašto pixel*? U domenu kompjuterske tehnologije imamo (i imaćemo) mnogo uvezenih, engleskih termina, izraza i skraćenica među kojima je jedan od prvih upravo *pixel*. On je

naš računar. Sve u svemu, za dvostruko gušći raster, četiri puta više elemenata i četiri puta više brojeva za nas i naš kompjuter. Što se nas tiče, kada bi, daleko bilo, morali ručno da ukucavamo ove cifre, bio bi to zaista pakleni posao, ali srećom imamo tehniku koja i to može za nas da uradi brzo i bezbolno. Što se pak računara tiče, za sada i dalje - nikakav problem. Možemo, dakle, bez problema progustiti naš raster da bismo, naravno dobili što kvalitetniji model našeg originala. Oops, *originala*? Da li je to original ili naša treća aproksimacija, treći pokušaj. Gde se zapravo nalazi naš original? Verovatno stoji u nekoj fioci, slajd brižljivo spakovan u zaštitnu foliju. A ovo što vidimo na slici 1. je zapravo jedna aproksimacija tog originala, raster, mrežica gusta toliko da igleda kao sam original, i ima tačno 1536x2283 sličnih elemenata, tačica. To je u stvari naš treći pokušaj. Vrlo

skraćenica engleskog izraza *picture element* (element slike). Obzirom da se u engleskom *picture* često skraćeno zove *pic*, odnosno *pix* u množini, eto i etimologije: *pix + el* (ement), daje *pixel*. Da li smo došli do kraja naše priče? Ne, pre bi se moglo reći da smo na samom početku, a kroz naredne brojeve, pričajući o ovoj temi, proćićemo mnoge za nas interesantne i važne segmente primene *pixelsa*, to jest digitalne slike. U sledećem broju, između ostalog, pričaćemo i o sledećim stvarima:

- ▶ *Koje su osobine pixelsa?*
- ▶ *Ima li pixel dimenzije?*
- ▶ *Kako računar interpretira i reprodukuje naše podatke o slici?*
- ▶ *Koje su fizičke dimenzije digitalne slike?*

S. Vuković

Najnoviji Nikon:

FM3A

Jednostavan i pouzdan

Aparat sa novim tipom zatvarača koja omogućava mehaničku i elektronsku kontrolu od 1 s do 1/4000 s, što znači da može da snima i bez baterija...

Izgleda da se stara, dobra vremena ipak polako vraćaju. Najnoviji Nikon, model FM3A je, između ostalog, i aparat koji snima i bez baterija. I film se jednostavno uvlači, a premotavanje filma, ako se ne koristi motor MD12, obavlja se običnom polugom za premotavanje.

Konstruktori Nikona su spojili Nikone FM2 i FE2, dodali nekoliko vrednih inovacija i evo nam stiže Nikon FM3A, fotografski aparat koji će, zbog, praktično rešenih mogućnosti rada, pouzdanosti i jednostavne primene, a i pristu-

pačne cene, opet osvojiti srca onih koji su cenili Nikone F2A, FM i FE i njihove novije verzije.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Nikon FM3A je jednooki refleksi fotografski aparat, predviđen za 36 snimaka na filmu tipa 135,5 sa fiksnom prizmom (ali izmenljivim mat-staklima za uoštavanje) sa TTL merenjem svetlosti, sa hibridnim mehaničko-elektronskim zatvaračem, TTL merenjem svetlosti blica i dodatnim, izmenljivim leđima sa datumarom.

Samo telo kamere, sem malih izuzetaka, dobro podseća na modele FM i FE. Na gornjoj levoj strani kamere je dugme za vraćanje filma u kasetu, ispod toga je regulator osetljivosti filma, regulator kompenzacije osetljivosti ± 2 blende, dugme koje služi kao kočnica promene, i indeks ravni filma u kameri. Na vrhu pentaprizme su šine za pribor sa višestrukim kontaktima, koji omogućavaju TTL merenja svetlosti prilikom snimanja elektronskim blicem. Okrugli regulator ekspozicija je smešten sa desne strane pentaprizme. Okidač je smešten na prednjem gornjem delu tela, pored njega je brojač snimaka a ukoso, udesno od njega, mala poluga koja omogućava više snimaka na istom negativu.

Prednji deo aparata sa leve strane ima polugu autoknipsa, iznad nje, polugu za kontrolu dubinske oštine, a sa leve strane dugme za izmenu objektiva, dugme TTL kompenzacije fleša i standardni PC kontakt.

Kad je o rukovanju reč, nema potrebe za posebnim objašnjenjima. Ako se regulator ekspozicije podesi na A, FM3A, automatski sa prioriteto podese blende, određuje ekspoziciju, a kazaljka na levoj strani tražila pokazuje ekspoziciju. Podešavanjem regulatora ekspozicije na bilo koju manuelnu vrednost, FM3A kreće u potpuno manuelno snimanje, posebno važno ako se baterija istroši, ili snima pri ekstremno niskim temperaturama, kada elektronika, i baterije koje je opslužuju, više nikako ne funkcionišu.

Na telu kamere (prednja strana) je dugme za TTL kompenzaciju snimanja flešom, a sa zadnje strane, ispod poluge za brzi transport filma, smešteno je takozvano

AE-L dugme, kojim se izmerena ekspozicija blokira, i nakon toga slika se može rekonponovati.

TRAŽILO I SVETLOMER

U tražilu, koje je fiksno, sa izmenljivim mat-staklima, vidi se oko 93 odsto realne slike u veličini od 80 procenata sa objektivom f/50mm, postavljenim na beskonačno. Sa leve vertikalne strane je skala vremena ekspozicije sa oznakom B, 1-4000, i A. Na gornjem delu tražila je indikator kompenzacije ekspozicije, indikator spremnosti blica za snimanje i oznaka podešene vrednosti blende.

TTL merna ćelija je SBC (silicijumska plava) koja, sa centralnog kruga, prečnika 12mm, donosi 60 odsto svoje odluke, naravno pri punom otvoru blende. Raspon merenja je EV 1-20 sa objektivom 1,4/50mm. Osetljivost se automatski (DX) podešava u rasponu ISO 25-

5000 a manuelno 12-6400. Posebno zadovoljstvo pri radu je TTL merenje svetlosti i elektronskog fleša sa Nikonovim modelima SB 26 i 27.

ZATVARAČ I OKIDANJE

Najkreativniji deo ovog fotografskog aparata, pored TTL merenja svetlosti blica, je novi hibridni zatvarač. Pri automatskom snimanju (prioritet blende) koristi se elektronski zatvarač sa rasponom ekspozicija između 8 i 1/4000 sek. U tražilu se tom prilikom ne vide duže ekspozicije od jedne sekunde, kao i B. Odlučimo li se za manuelno snimanje, dovoljno je podesiti na regulatoru ekspoziciju bilo koju vrednost sem A, i posle toga, podešavanjem blende, kazaljku svetlomera dovesti na zeleni indikator izmerene ekspozicije. Zatvarač će u ovom slučaju potpuno

mehanički * odraditi* podešenu ekspoziciju. Snimanje punim rasponom mehanički regulisanih ekspozicija/ 1 - 1/4000 sec./

moguće je i bez baterija, bez kojih, međutim, svetlomer neće moći da radi. Sinhronizacija za elektronski fleš je 1/250 sec.

Okidač Nikona FM3A je baš na "pravom mestu". Kada se kamera uzme u desnu ruku, kažiprst, slučajno ili namerno spušten, leže upravo na okrugli okidač kamere.

DIZAJN I ZAVRŠNA OBRADA

Što se dizajna tiče, FM3A je gotovo identičan nekoj srednjoj vrednosti između FM i FE, ili njihovih novijih modela sa oznakom 2. I sve ostalo je na nivou visoke klase koja se očekuje od Nikona.

Postoje dva tipa završne obrade: crna i izvedena u boji srebra. Nekada je to bila hromi-

rana obrada, ali ova deluje prilično prijatno.

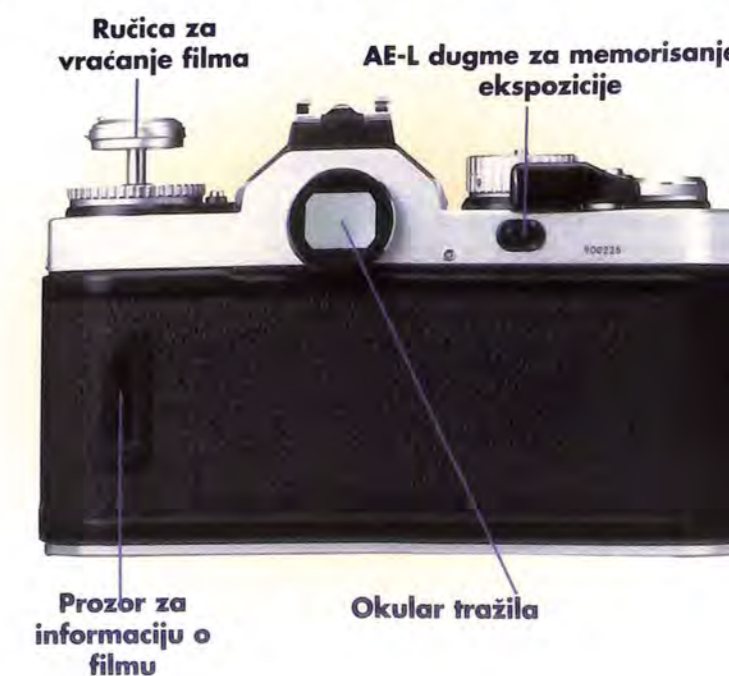
OBJEKTIVI I PRIBOR

Uz Nikon FM3A koristi se veliki izbor Nikonovih MF ili AF objektivna, kao i bogatstvo dodatnog pribora, što ovu kameru čini univerzalnim fotografskim aparatom.

Za rad kamere koriste se sledeći tipovi baterija alternativno: litijumska 3V-tipa CR-1/3N, dve baterije tipa silver oksid od 1,55V /SR44/ ili dve alkalne baterije 1,5V /SR44/. Kamera se automatski isključuje 16 sekundi nakon skidanja prsta sa okidača.

Dimenzije tela Nikona FM3A su: 142, 5 puta 58mm, a težina 570 grama zajedno sa baterijama.

M.N.

Vista i Futura

Četiri negativ filma

Agfina filmovi Vista i Futura II zauzeli su mesto HDC Plusa i Future...

Ova četiri negativ filma u boji mogu se dobiti u formatu 135 sa 36, 24+3 i 12+3 snimka, kao i u formatu 110 sa 24 snimka. Futura II 100, 200 i 400 su u APS kasetama od 15, 25 i 40 snimaka. Ovaj prikaz se pre svega odnosi na filmove Vista. Ipak, mogli smo da utvrdimo da, ako zanemarimo neke specifičnosti, Futura II ima iste senziometrijske karakteristike kao Vista. To se naročito vidi u domenu kolorimetrije i na detaljima.

STRUKTURA I TEHNOLOGIJA

Viste su urađene kao prethodni HDC Plus. Vista 100 i 200 imaju dva zaštitna sloja (protiv grebanja i UV) sa "sendvičem" osetljivim na plavo koji sadrži dva pod-sloja. Posle unutrašnjeg sloja žutog filtera, nailazimo na "sendvič" osetljiv na zeleno, koji sadrži tri podsloja za kojima ide međusloj-crveni filter, koji štiti poslednji "sendvič", osetljiv na crveno, koji takođe sadrži tri podsloja. Ispred podloge nalazi se "antihalo" zaštita. Kod Viste 400 i 800 izrada je ista, samo što ovoga puta ima tri podsloja osetljiva na plavo. Kod Viste 800 međuslojevi imaju i dodatne parove. Debljina fotoosetljivih slojeva je nepromenjena: 16 mikrona kod Viste 100, 18 mikrona kod Viste 200, 19 mikrona kod Viste 400 i 22 mikrona kod Viste 800. Triacetatne podloge kod 135 i 110 su 120 i 110 mikrona. Kod Future II APS, podloga od polietilen-naftalata je 90 mikrona.

TEHNOLOGIJA. Gama Viste i Future II ima Eye Vision tehnologiju s kojom se dostiže maksimum kolorimetrijske verodostojnosti (slične percepciji ljudskog oka). Da bismo konačno završili sa ovim marketinškim čudom, treba precizirati stvari. Naučno gledano, ovo bi bila čista glupost sadašnji proces dobijanja boja bio čista fizička reprodukcija boja Lippmanovog procesa. Sadašnji trodupli procesi mogu da zavaravaju. Treba ih prilagoditi tako da ono što vidimo bude u skladu sa subjektivnim

osećajem boje. Odatle potreba da se ograniči njihova osetljivost na najduže dužine crvenih talasa, pod pretnjom da se dobiju pogrešne boje nekih biljaka ("Ageratum efekat"). Do tog zaključka su došli vraćevi iz Leverkusena. Ipak s malim zakašnjenjem za magovima iz Kodaka i Fujija. Zahvaljujući ovoj tehnologiji, osetljivost na crvene zrake je ograničena na najveću dužinu talasa i tako približena osetljivosti na zeleno. Nećemo više videti propratne efekte do kojih može doći. Mali gubitak osetljivosti koji je odatle proistekao doveo je do upotrebe kristala SXM (Surface eXtended Multistructured crystals) kod Viste 800, čineći povoljan odnos između gornjeg sloja i sadržine. Tako se dobila željena osetljivost bez povećavanja granulacije filma.

Pored ove kristalografije Vista 800 ima još dve tehnološke ekskluzivnosti:

-Šest DIR parova je besprekorno raspoređeno u različitim slojevima. Neki obezbeđuju poboljšanje finoće i granulacije slike pomoću efekta ivica i ograničavanja difuznosti. Drugi su tipa "na duge staze" i kontrolišu širenje prezasićenosti zabranjenim efektima međuslojeva, kao na primer između cijan i žutog sloja.

-Veća novina su aktivni parovi, "proizvođači" slike u boji raspoređeni u međuslojeve s ciljem da povećaju doprinos "sendviča" na koji se odnose.

U klasičnim procesima razvijanje se odvija kada su slojevi neutralisani "belim" parovima raspoređenim u međuslojevima. Ovde, da bi se iskoristio maksimum osetljivosti, beli parovi su zamenjeni ultra-brzim parovima u boji koji će sprečiti difuziju izvan sloja i napraviti boju istu koji ima "sendvič" na koji se odnose. Da bi ovo funkcionisalo kako treba, proizvod se hemijskim putem sprovodi do odgovarajućeg međusloja. Ovi parovi su ugrađeni i u međusloj s filterom UV i u međusloj sa žutim, odnosno crvenim filterom.

SENZITOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE

KONTRAST I OBLIK KRIVE. Osnovna karakteristika filmova Vista i njihova povezanost, a postoje razlike u kontrastu između dva najsporija i dva najbrža filma.

OSETLJIVOST U ASA I ŠIRINA EKSPOZICIJE. Osetljivost ASA merena po normativima ISO

5800 na ujednačenoj temperaturi boje filma i pri dnevnom svetlu. Ekspozicija na 3200K odgovara indeksu upotrebe, bez korektivnog filtera, da bi se dobili odlični rezultati (i u senci). Dok Vista 800 dostiže tačno 800ASA tri druga filma su osetljivija nego što je naznačeno. Vista 100 i 200 pomalo zaostaju u osetljivosti za odgovarajućim HDC Plus filmovima. Takođe filmovi Viste bolje podnose promenu temperature boja, što je rezultat novog podešavanja spektralne osetljivosti. Dužina ekspozicije takoreći odgovara naznačenim vrednostima, što je, uglavnom retko.

SPEKTRALNA OSETLJIVOST: Filmovi Vista tu imaju prednosti, ali i smetnje. U prednosti spadaju pozitivni aspekti Eye Visiona kao i manja osetljivost na promene temperatura boja i na mešanje izvora svetlosti. Rezultati predmeta osvetljenih neonskim svetlom takođe su poboljšani, poboljšana je i tekstura nekih crvenih predmeta. Najtipičniji primer jeste crvena ruža.

Što se smetnji tiče-povećan je rizik od kolorimetrijskog mešanja u zoni u kojoj se mešaju spektralne osetljivosti "sendviča" osetljivih na zeleno i crveno. Ovaj rizik je ovde ograničen efektom međuslike i (u filmovima Vista) crvenim filterom u međusloju koji prethodi "sendviču" osetljivom na crvene talase. Osim toga, primećuje se razvlačenje osetljivosti (produžena osetljivost) ima plave zrake u "sendviču" osetljivom na zeleno i u manjoj meri u onom osetljivom na crveno. Ovo pokazuje manjkavost žutog filtera koji se nalazi posle "sendviča" osetljivog na plavo.

VISTE U PRIMENI

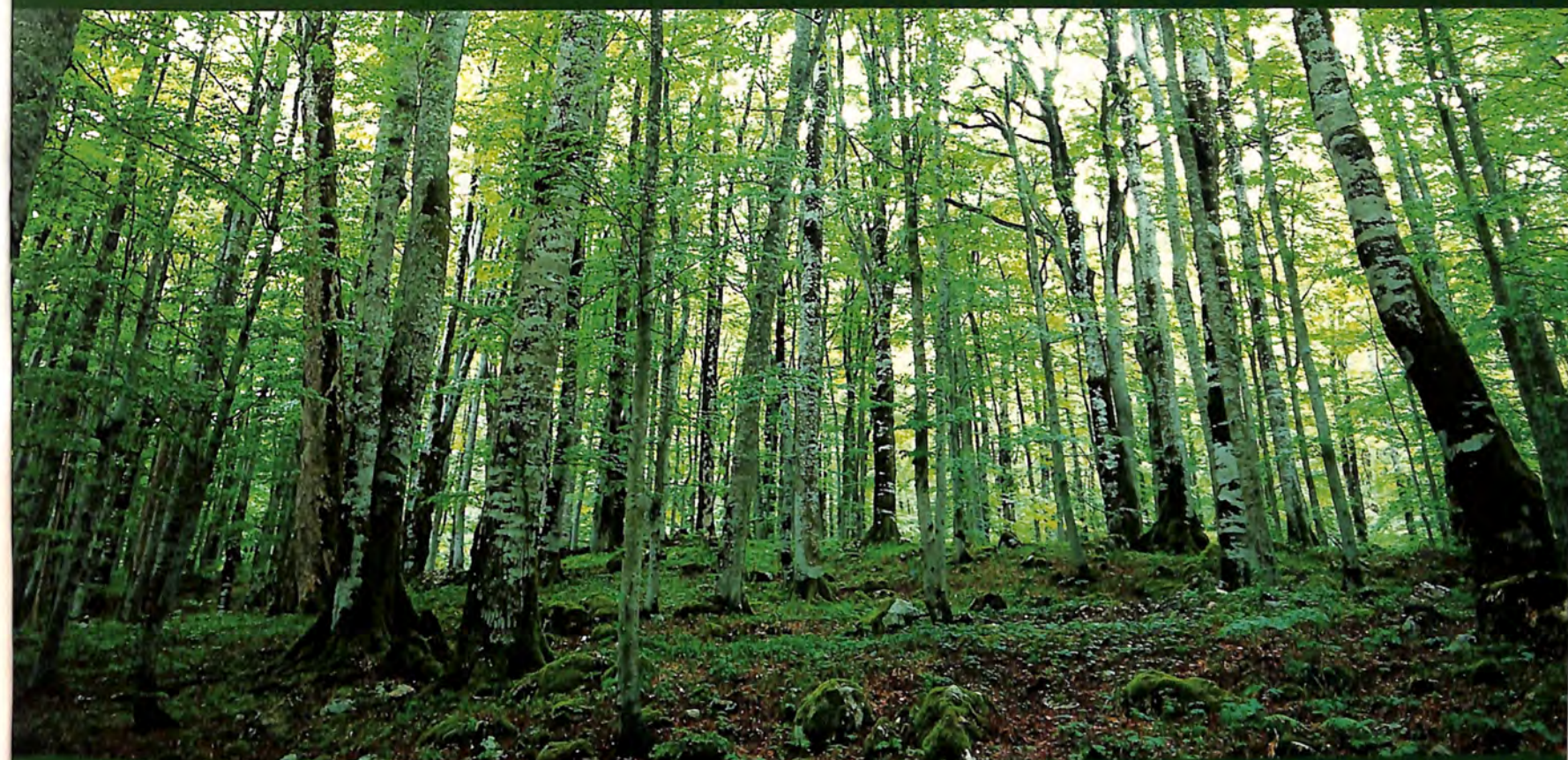
EKSPOZICIJA. S obzirom na analizirane odlike, fotografi ne bi trebalo da imaju nikakve teškoće u radu. Agfa preporučuje da za prolazak na aerodromima Viste nosimo u ručnom prtljagu.

LABORATORIJA. Filmovi su kompatibilni procesu C-41. Nezavisno od svoje osetljivosti, Viste su familija i kao takve olakšavaju izradu fotografija. Dobićemo identične probe i gotovo nikakve korekcije nisu potrebne za izradu kvalitetnih fotografija.

ZAKLJUČAK

Možmo reći da je Vista zaista uspeh i da je Agfa na velika vrata ušla u klub negativna u boji od 800ASA.

PELINKOVAC
GORKI
SUBOTIČANKA

Da li se bavite pejzažnom fotografijom?

Pelinkovac gorki Subotičanka organizuje konkurs za najbolju pejzažnu fotografiju. Pobjednik konkursa će biti član ekspedicije i krenuti na put u Sibir sa TV ekipom Pravac Pelinkovac. Pošaljite do 10. maja svoju najbolju pejzažnu fotografiju formata 20x30 cm na sledeću adresu:

*Si&Si company
Omladinskih brigada bb, 11070 Novi Beograd
sa naznakom Pravac Pelinkovac.*

Fotografije iz užeg izbora će biti predstavljene na kolektivnoj izložbi povodom jubileja Pelinkovca.

J E D I N I P R A V I V E Ć 4 0 G O D I N A

Fujichrome Provia 400F Professional

Film za svaku priliku

Sa Fujichrome Provia 400, Fuji usavršava svoju gamu profi dijapozitiva. Ubuduće, dva filma će pokrivati čitavu lepezu osetljivosti od 100 do 1600 ASA. Dijapozitiv ide po tragovima negativa u boji. Možda malo kasno...

Nova Provia 400F koristi tehniku koja je usavršena za "100F". Oštrina slike je i ovde obezbeđena dvema tehnologijama: SSCT (Technologie du Cristal Sigma Superfin-tehnologija kristala) i MSCT (Controle de la Solubilité du Micro-grain-Kontrola rastvorljivosti mikro zrna).

Prva povećava kapacitet apsorpcije svetla pomoću fotoosetljivih kristala. Pri istom svetlu možemo smanjiti veličinu zrna.

Druga deluje naročito kada "pušujemo" film, usporavajući rastvaranje najfinijih zrna u prvom razvijaju. Razgraničenje boja spektra je poboljšano novim žutim filterom, koji bolje štiti dva "sendviča" osetljiva na zeleno i crveno, i naravno osetljiva na plavu svetlost. Zamena koloidnog srebra, koje je ranije služilo kao filter, otklanja efekat neoštine, koji je ova mešavina uzrokovala, i poboljšava reakciju filma u normalnom ili u "pušovanom" procesu. Najzad, tehnologija AEAST (Technologie de Stabilite Accrue de l'emulsion dans le temps-tehnologija povećane stabilnosti u vremenu) poboljšava postojanost osetljivosti i uravnoteženosti boja dok je film u kaseti, pre upotrebe.

DOBIJANJE NIJANSI

U odnosu na prethodni film Provia 400 novi ima mnogo više nijansi. "Dmax" filmovi su čistiji i superiorniji za oko 7%. Kontrast u senci je mekši

FILTRIRANJE POD FLUORES-CENTNIM SVETLOM

Tip fluores-centnog svetla	Tip fluores-centnog svetla	Tip fluores-centnog svetla
Dnevno svetlo, Tip D	CC 30R +10M	+1 1/3
"Belo", tip W	CC 25M	+2/3
"Toplo belo", tip WW	80B +CC10M +10R	+1 1/2
"Hladno belo", tip CW	CC 30M	+1

Eksponirati na 1/60 ili više pri fluorescentnom svetlu

za oko 10%, dok je kontrast pri jakom svetlu isti. Sve u svemu, ovi kontrasti su veoma blizu idealnim vrednostima.

Ako uporedimo vrednosti filma 400F sa Fujichromom MS 100/1000 pušovanim na 400, performanse novog su još uočljivije: "Dmax" je superiorniji za oko 12% dok je kontrast pri jakom svetlu za MS otprilike 15%. Ove loše performanse MS posledica su pušovanja za "+2" da bi se dobile karakteristike filma 400 ASA.

DOBIJANJE BOJA

Da bi se osigurala povezanost između Provijs 400 i 100F, Fuji se nije zadovoljio dodavanjem žutog filtera filmu 400F. Pristupilo se potpunom promeni spektralne osetljivosti, vraćajući je u centar spektra. Tako "sendvič" osetljiv na plavo dostiže 460 nanometara, dok je onaj osetljiv na crveno prilagođen dužini najkraćih talasa, čime se izbegava Ageratum efekat.

DOBIJANJE DETALJA

U ovom pogledu napredak je spektakularan i u osetljivosti i u rezoluciji. Po granulaciji, 400F je namenjen za RMS = 13, nasuprot dosadašnjih 15. Što se tiče rezolucije, novi film ima 55 linija/mm kod slabog kontrasta (1,61) i 135 linija/mm kod većeg kontrasta (1000/1) naspram 40 i 125 za prethodni film Provia 400.

Novi Sensia 400, prikazan na Fotokini, je kao i 400F, što nije iznenađenje, jer je Sensia 400 amaterska verzija Provia 400F. Najzad, u cilju poređenja, podsetimo se karakteristika Ektachroma 400X: RMS = 19 i rezolucije od 45 i 90 linija/mm. Razlika od 6% na skali RMS odgovara pragu uočljive razlike. To ćemo proceniti.

PODIZANJE OSETLJIVOSTI-PUŠOVANJE

Zamišljen da zadovolji sve potrebe podizanja osetljivosti, Provia 400F se i ponaša dobro u ovim uslovima. Za "+1" (800 ASA) i "+2" (1600ASA) dobijene razlike su veoma male. Stvari se malo kvare: za "+2,5" (oko 2500ASA) i za "+3" (3200 ASA) pad kvaliteta je očigledan, mada su slike još uvek upotrebljive, naročito ukoliko se koriguju prilikom skeniranja.

NAŠ SUD

Prema našim merenjima, Provia 400F dobro iskorišćava svojih 400 ASA. Ovom filmu nisu potrebne nikakve korekcije između 1/4000s i 32 sekunde. Za rad pod fluorescentnim svetlom treba pogledati filtere i korekcije date u tabeli. Treba reći da se te ispravke ponekad razlikuju od onih za 100F. Ravnoteža boja se kod 400F malo menja pri pušovanju, u prelazu od normalnog do "+2" (1600 ASA), neće biti razloga za finu filtraciju ili korekciju. Druga olakšavajuća okolnost-do "+2,5" vreme u prvom razvijaju je laborantima poznato. Iznad "+2,5" vreme zavisi od mašine i hemije. Mi

Jača strana

- Osetljivost za dijapozitiv 400 ASA
- Film za svaku priliku
- Izuzetan pri pušovanju

Slabija strana

- Neophodna profesionalna laboratorij da bi se dobili dobri rezultati pri pušovanju

predlažemo da se ne prelazi osetljivost od 1600, što je dovoljna osetljivost za najveći broj slučajeva. Sa Proviom 400F Fuji predlaže uspešnu gamu dijapozitiva u boji: s jedne strane su 100F i 400F koji pokrivaju lepezu korišćene osetljivosti i s druge strane MS 100/1000 za nepredviđeno. Neki mogu da žale za starom gamom mnogih filmova kao što su 100, 200, 400 i 1600 ASA. Ali to je daleko za nama. Sada se dijapozitivi u boji u Francuskoj prodaju samo oko 3,8%. U drugim zemljama i manje. Fujijeva politika u tom pogledu vrlo je pragmatična. Jedina nepovoljnost za kupca jeste cena - 87 Ffr za 36 snimaka (oko 26 DEM)

U PRAKSI

1. Sa prihvatljivim kontrastom i preciznom kolorimetrijom Provia 400F može biti osnovni film za reportaže
2. Na 800 ASA, Provia 400 održava svoj kvalitet. Ne treba precizno 1600 ASA.
3. Igra senki i svetla iziskuje upotrebu filma 400 ASA, ako želimo da radimo sa 1/125s. Za to je 400F najbolji od dijapozitiva u boji.

Seminar o Kodakovoj hemiji

KVALITET I ZNANJE

Seminaru prisustvovali vlasnici i tehničari više od 40 foto radnji

Protekla decenija na prostorima bivše SFRJ, opterećena raspadom države, ratom, ekonomskim i drugim nedaćama, značajno je uticala na segmente života novonastalih država i njihovih privreda. Stoga je potreba za informacijama, tehničkim i marketinškim, u cilju unapređivanja posla posebno naglašena, kako bi privreda (u onim oblastima koje nisu ozbiljnije oštećene ili uništene) što pre mogla da se uključi u evropske poslovne tokove.

Zbog toga je preduzeće Medicom iz Bijeljine, koje posluje u sastavu kompanije Medicom Šabac, ovlašćenog distributera vodeće svetske kompanije u oblasti foto industrije Kodak za SR Jugoslaviju i BiH, organizovalo seminar o kodakovoj RA4 i C41 hemiji za vlasnike i tehničare više od 40 foto radnji iz Srbije, Crne Gore, Republike Srpske i Federacije BiH. Seminar je organizovan u objektima Banje Dvorovi kod Bijeljine 19. februara. Seminar je vodio gospodin Toni Hani, Kodakov direktor za Kodak express i ProFoto centre za tržište u razvoju, a prisustvovala mu je gospođa Klara Parfus, Kodakov menadžer za amaterski foto

program za Istočnu Evropu.

Predavanja su pratili fotografi iz Šapca, Beograda, Valjeva, Sremske Mitrovice, Tivta, Nikšića, Podgorice, Bijeljine, Sarajeva, Tuzle, Travnika, Zenice, Lukavca, Živinica, Prnjavora, Šamca, Pala, ... Sledećeg dana Toni Hani, Klara Parfus i menadžeri iz Medicoma Bijeljina su posetili foto radnje: "Foto Tuzla" u Tuzli i "Foto Jusuf" u Sarajevu i na licu mesta praktično demonstrirali kvalitet i mogućnosti Kodakovog foto materijala.

Slični seminari (o Kodakovom foto materijalu Kodak express radnjama, načinima izlaganja i prodaje robe) tokom ove godine biće organizovani kako u BiH tako i u Jugoslaviji.

Predstavnici Kodak-a Toni Hani i Klara Parfus i direktor Medicom-a Nebojša Matić na otvaranju seminara

FOTO KONKURS

FOTO KONKURS je stalna rubrika našeg časopisa u okviru koje objavljujemo fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom i fotografisanjem.

Broj fotografija ili dijapozitiva koje neko želi da pošalje nije ograničen. Obaveza je da najmanji format fotografije bude 13x18cm, a dijapozitiva 24x36mm. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke: kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno... Tema nije određena, tako da svako može snimati ono što želi.

U svakom broju će biti objavljeno deset fotografija po izboru redakcije.

Fotografije i dijapozitivi koje čitaoci pošalju na naš konkurs se ne vraćaju!

Najuspešnije fotografije redakcija će nagraditi.

Adresa na koju treba slati fotografije i slajdove:

REFOTO

Pčinska 17, 11000 Beograd

BESSA L i BESSA R

Voigtländerovi noviteti

Ovi modeli su konkurencija M modelima Leice, od kojih su znatno jeftiniji...

Sve što je u Voigtländerovom proizvodnom programu nosilo prefiks "Bessa" označavalo je vrhunsku garanciju kvaliteta, upotrebljivost i pouzdanost. Setimo se Besse 6x9 (4.5x6) sa daljinarom iz sredine tridesetih (četdesetih, posebno Besse II, hromirane i sa Apo Lantharom). Ako naletite na nju, u šta sumnjamo, slobodno dajte za nju 1.000 ili upola više DEM. - isplatiće vam se. Bessamatic, jednooka refleksna kamera bio je i ostao nezaboravan u svojoj kategoriji.

Sama firma Voigtländer vrhunac svoje proizvodne snage dostigla je tridesetih i četrdesetih godina prošlog veka. Posle drugog svetskog rata, snažna istočnjačka konkurencija (Japan), kasnije i ostali, prisilila je Voigtländer na pomalo čudne korake. Udruživanje sa firmom Rollei, a i sa Zeissom u nekim od proizvodnih programa nije dalo željene rezultate. Proizvodnja plastičnih, donekle pametnih "idiota", izrađivanih ko zna gde i ko zna kako, negde u dalekoj Aziji, opet nije uspela da podigne ime Voigtländer na visoki, stari nivo. Konačno je i razvojni centar firme počeo da rezonski misli. I smislio je Bessu L i Bessu R.

L i R

Namerno smo izostavili ono "Bessa". I suviše je poznato i dobro. Na ilus-

tracijama one izgledaju, na prvi pogled, prilično različito, ali su u osnovi dosta slične. Jedino je namena za koju se koriste, prilično različita. Bessa L nema fiksno tražilo, ali zato koristi sve Voigtländerove objektivne ove klase, naravno sa odgovarajućim tražilom, Bessa R ima daljinar i svoje integralno tražilo sa mogućnošću kontrole kadra slike za objektivne žarišne daljine između 35 i 90mm.

Osnova oba aparata je telo od presovanog aluminijuma, što omogućava dobru čvrstoću uz, u isto vreme, malu težinu kamere.

Isti je i mehanički zatvarač, zavesnog tipa, sastavljen od lamela sa ekspozicijama između 1 i 1/2000 sec. i sinhronizacijom za elektronski fleš pri 1/125 sec. Svi objektivni, kojima L i R snimaju imaju navoj za izmenu, prečnika 39mm.

SVETLOMER

Plava Sicilijanska ćelija (SBC) koristi se u svetlomera kao merna ćelija. Metod merjenja svetlosti je sa naglaskom na centralnu površinu a princip merjenja je TTL pri kome merna ćelija oćava reflektovanu svetlost sa lamela zatvarača. Tri LED indikatora pokazuju: preekspoziciju, korektnu i podekspoziciju. Tačnu ekspoziciju pokazuje zeleni, a ostale dve ekspozicije pokazuju crveni indikator. Kod Besse R, indikator su smešteni u tražilo, a kako Bessa L ima izmenljiva tražila, njeni indikator ekspozicije su, na gornjem delu sa leve strane ispod tražila, tako smešteni da se lako vide prilikom snimanja. Bessa R može da se podesi za snimanje filmovima osetljivosti između 25 i 3200, model L između 25 i 1600 ASA.

OBJEKTIVI

Kao što smo već rekli svi objektivni imaju navoj za izmenu prečnika 39 mm.

Na Fotokini u Kölnu, prošle godine u septembru, videli smo ukupno osam objektivna izrađenih u rasponu žarišnih daljina između 12 i 75 mm. Svi objektivni se izrađuju u hromiranoj a i u crnoj verziji, sem kompaktnog Color Skopera 2,5/35 mm. Dajemo pregled tehničkih karakteristika objektivna.

TABELA

Iz tehničkih podataka vidi se da su objektivni za nove Besse vrlo studiozno birani u okviru velikog izbora Voigtländerovih vrhunskih objektivna. Objektivni, izrađeni u žarišnim daljinama, između 35 i 75 mm za uoštavanje koriste integralni daljinar Besse R dok se na objektivima od 12, 15 i 25 mm oština postavlja manuelno.

PRIBOR

Svaki objektivni ima i svoje, odgovarajuće tražilo: pored klasičnih, postoje i ugaona tražila za objektivne od 15 i 25 mm. Tašne za kamere i za objektivne, adapter sa duplim šinama za pribor, libela, tri tipa rukohvata, adapter za filtere i adapteri koji omogućavaju da se objektivni ove firme koriste na aparatima koji imaju Leica M bajonet, i dodatni svetlomer, težak svega 42 gr. koji može da se koristi sa bilo kojim fotografskim aparatom bez vlastitog svetlomera - predstavljaju komplet pribora koji se proizvodi za Bessu L i Bessu R.

Svodeći na kraju utiske na realan zaključak možemo da kažemo da je Voigtländer, stavljajući na tržište ove nove Besse povukao nekoliko pravih poteza. Prvo, ponudio je dve jednostavne potpuno mehaničke kamere, bez elektronike, bez baterija (sem za rad svetlomera) sa kojima je rukovanje toliko jednostavno da neko posebno uputstvo nije ni potrebno.

Drugo, vrhunski objektivni ove firme garantuju isto tako, vrhunske rezultate. I, treće, cenom tela Besse L od samo 499 DEM i Besse R od 1299 DEM stvorio je iznenada konkurenciju M modelima Leice, koji su, kao i njihovi objektivni, znatno skuplji od Voigtländerovih, pitanje je i da li su toliko bolji, koliko njihova cena govori.

M. Nikoljačić

TEHNIČKI PODACI

Tip kamere:

Maloformatna kamera sa tražilom, zavesnim zatvaračem i TTL merenjem svetlosti

Priključak izmenljivih objektivna:

Navoj M39

Zatvarač:

Zavesni, lamele sa vertikalnim kretanjem, raspon ekspozicija 1/1/2000 sec., mehanički kontrolisan. Mehanički autoknips, 10 sec.

Tražilo:

Galileo tip, sa graničnicima za objektivne 35/50/75/90 mm, LED indikator svetlomera vidljivi u tražilu kod modela R

Svetlomer:

Meri svetlo sa naglaskom na centralnu površinu slike, uključuje se delimičnim pritiskom na dugme okidača. Crveni LED indikator (kod L modela vidljivi na gornjem delu tela) označavaju pre/pod ekspoziciju, dok zeleni indikator označava korektnu ekspoziciju.

Raspon merjenja ekspozicije:

EV 4 -19 za film osetljivosti ISO 100 što daje mogućnost merjenja od 1 sec./f8 do 1/2000 sec./f16.

Osetljivost filma:

ISO 25 - 3200 za model R
ISO 25 - 1600 za Bessu L

Sinhronizacija blica:

1/125 sec

Premotavanje filma:

Mehaničko, polugom za brzi transport, ugao premotavanja 135°, " spremni" položaj 30°.

Izvor energije:

Svetlomer koristi dve baterije tipa alkal, mangan (LR 44) ili srebro oksid (SR 44)

Gabariti:

138x78x33 mm i 395 gr. model R i 135x78x33 mm i 320gr. model L

Za obe Besse, objektivne i pribor fabrika daje garanciju 3 godine.

Ime objektivna	Svetlosna jačina	Vidni ugao	Konstrukcija elem./grupa	Težina gr.	Prečnik filtera/mm	DEM
Ultra Wide Heliar	5,6/12 mm	121°	10/8	162	-	2299
Super Wide Heliar	4,5/15 mm	110°	8/6	105	-	999
Snapshot Skopar	4,0/25 mm	82°	7/5	90	39	799
Ultron	1,7/35 mm	63°	8/6	203	39	999
Color Skopar Classic	2,5/35 mm	63°	7/5	116	39	799
Color Skopar Kompakt	2,5/35 mm	63°	7/5	134	43	699
Nokton	1,5/50 mm	46°	6/5	243	52	999
Color Heliar	2,5/75 mm	32°	6/5	230	43	899

Ultra Wide Heliar
12 mm/F 5,6

Super Wide Heliar
15 mm/F 4,5

Snapshot Skopar
25 mm/F 4,0

Ultron
35 mm/F 1,7

Color Skopar Classic
35 mm/F 2,5

Color Skopar
Flachbauweise
35 mm/F 2,5

Nokton
50 mm/F 1,5

Color Heliar
75 mm/F 2,5

Nikon CoolPix 880

Širok izbor podešavanja

Ovaj aparat sa najsavremenijom tehnologijom prilagođen je najširoj publici...

Dok CoolPix 990 još uvek niže uspehe, Nikon predstavlja novu digitalnu kameru sa iznenađujućim mogućnostima podešavanja-CoolPix 880. Dosadašnja koncepcija sa dva tela je napuštena i zamenjena jednim, takoreći klasičnim, dok je sačuvana orijentacija na 2048x1536 piksela.

I dalje najbolju prodaju od Nikonovih aparata imaju CoolPix 990 i 950, i 800 i 700. Ovaj proizvođač zaista ima dobru ponudu, kojom se može odgovoriti svim zahtevima. Možda im je nedostajao aparat sa vrhunskim mogućnostima ali prilagođen najširoj publici. Naime, čini se da kupci vole da imaju aparat sa najsavremenijom tehnologijom, makar i ne znali čemu sve to služi. Nikon je, u svakom slučaju, kompletirao svoju gamu sa CoolPixom 880. Ovaj aparat je u kategoriji 3,3 piksela. Izgleda kao klasičan aparat, s obzirom da nema dva tela. Mora se priznati da su ovi sa dva tela dragoceni u nekim situacijama, ali iziskuju spretnost koja često plaši korisnike. Uostalom, pošto je to i skuplje

rešenje, sasvim je jasno što su ga zamenili tradicionalnim kada je u pitanju aparat namenjen široj publici.

POVRATAK KLASICI

CoolPix 880 podseća na kompakt 135, malo spljošten. U ispučenju koje služi kao držač, nalazi se novi tip litijum-jonske baterije, koja se puni spoljašnjim punjačem EH - 21. Nikon je izabrao bateriju istog formata kao što je litijumska 2CR5. Ovakvo napajanje je dobra ideja. Ono što nije dobro jeste da se mora kupiti i dodatna baterija, pošto se aparat isporučuje samo s jednom 2CR5.

Objektiv na CoolPixu 880 je zum 2,5 x (nasuprot onom od 2x kod 800 ili 3x kod 950 i 990), klasičnije izrade sa žižnom daljinom od 8-20mm (koja odgovara onoj od 38-95mm na 35 mm aparatima). Za nameštanje dodatka (filteri, dodatna sočiva) potreban je pomoćni

prsten UR-E2 koji se navrće na prsten od objektiva. I pored velikog prednjeg sočiva, zum ima relativno veliku svetlosnu jačinu od: f/2,8 za široki ugao i f/4,2 za tele.

PODEŠAVANJE

Na gornjem delu kućišta nalazi se displej okidač, a oko njega prsten sa glavnim prekidačem ON - OFF, okrugli regulator za izbor podešavanja koji ima osam pozicija. Prva je pregledanje snimljenog, potpuna automatika, zatim pozicija sa scenama. Ovo je zaista novost na digitalnom aparatu. Pomoću nje se može podešavati 11 različitih situacija snimanja: portret, proslava/unutra,

3. Kartica je pristupačnija nego kod nekih drugih CoolPixa

1. Makro pozicija omogućava snimanje do 4cm. CoolPix 880 zaista može da napravi pravu makro fotografiju.

2. Programi sa scenama na delu. Ovaj program sa scenama, kao i ostalih 10 ne zadovoljava se samo podešavanjem svetla.

portret noću, pejzaž, plaža/sneg, zalazak sunca, noćne scene, vatromet, kontra-svetlo. Po uzoru na program-rezultate kod mehaničkih aparata, ove "scene" prilagođavaju osvetljenost u skladu s izabranim programom. Ali ne samo to. DSP (engl digital signal procesor) procesor digitalnog signala, primenjuje i dodatni digitalni proces da bi se još više poboljšao kvalitet konačne slike. Ovo funkcionise kao da aparat sam retušira još u procesu stvaranja slike, pre nego što je memoriše.

BOLJI OD NEKIH REFLEKSIH APARATA

Poslednja tri stepena na okruglom regulatoru za izbor podešavanja su klasični PAM (P - program, A - prioritet blende, M - manuelno). Funkcija CSM na regulatoru za izbor podešavanja su dodatne funkcije koje služe da bi se aparat mogao što bolje prilagoditi potrebama korisnika. Tako će između gašenja i ponovnog paljenja aparata podešenost ostati kao što je bila poslednji put. Poslednja oznaka (SET UP) služi za ponovno regulisanje.

Mnoge druge opcije nude se u meniju čiji se prekidač nalazi na poledini blizu džojstika. Četiri dugmeta koja se nalaze iznad monitora u boji služe za korekciju ekspozicije, samookidač načina izostravanja, redukciju crvenih očiju i za pokazivanje poslednjeg snimka.

Ovaj kratki opis prikazuje mnoge mogućnosti za podešavanje koje ima CoolPix 880. Iako deluje čudno, rukovanje aparatom nije toliko komplikovano. Početnici će se zadovoljiti položajem "auto", koji pokriva standardne situacije. U meniju je obilje ponuda, kakvu nude samo vrhunski aparati. Na primer, ujednačenost belih boja (white balance) postiže se analizom 256 segmenata, i nudi šest varijanti podešavanja, mada je sasvim zadovoljavajuće i automatsko.

4. Na raspolaganju je osam pozicija za podešavanje: pet se odnose na gledanje, dve na doterivanje i jedna na vizuelizaciju snimka.

I za ekspoziciju, 880 nudi izbor između matrix merenja sa 256 zona, merenje sa naglaskom na ventralnu površinu, spot i AF spot sa 5 polja (kao kod F5, F100 i D1) koje možemo sami izabrati ili podesiti aparat da on izabere najbolje polje. Imamo mogućnost snimanja: pojedinačno, kontinualno, višestruko snimanje (16 slika sa veličinom 1/16), VGA u sekvencama, vrlo brzo kontinualno snimanje (oko 30 slika u sec.), snimanje pokreta kao kamera (40 sec. u QVGA formatu sa brzinom 15 slika u sec). Korekcija slike je takođe moguća: osvetljenost, kontrast, čistoća na više nivoa. Otkrivanje mogućnosti ovog aparata može uveliko da okupira slobodno vreme.

BRZ ALI NEDOVOLJNO OSETLJIV

Najslabija tačka ovog aparata je njegova osetljivost. Kao većina onih od 3,3 megapiksela i ovaj pati od nedostatka ASA. Naznačeno je da ima 100ASA ali nema ekspoziciju veću od 64 (znači dve trećine EV manje, što se vidi na snimku, pri oskudnoj svetlosti. Isti sindrom kao kod CoolPixa 990 i mnogih drugih 3,3 miliona piksela. Rešenje je u povećanju osetljivosti do 200, čitaj 400 (u stvarnosti 125 i 250). Na svu sreću, ovo se ne primećuje mnogo na slikama.

Mimo ove mane, nema mnogo toga što se može zameriti. U svakom slučaju daje odličnu sliku.

Sa svim tim preterivanjima u podešavanje, CoolPix 880 će oduševiti amatere željne znanja i veštine. Zaista imaju čemu da se raduju pošto će moći da veoma jednostavno snime fotografiju odličnog kvaliteta. Šteta što Nikon nije ostavio mogućnost dodavanja eksternog fleša-onda bi 880 postao neizostavan kod pravih zaljubljenika. Čak bi možda pomutio slavu onih starijih. Bez obzira na sve sigurno ćete poželeti da se oprobate u digitalnoj fotografiji, upravo sa ovim aparatom.

5. Monitor omogućava pregledanje snimljenih fotografija, a sa džojstikom se lako može pristupiti željenom meniju za podešavanje

TEHNIČKI PODACI

Polje:

CCD 14mm(1/1,8 inča), 3,34 miliona piksela.

Definicija slike:

2048x1536, 1024x768 ili 640x480

Optika:

zum 2,5x8 do 20mm koji odgovara 38-95mm za 24x 36

Izoštavanje:

AF kontinualni, određen ili manuelan (48 koraka od 4cm do beskonačnog)

Monitor u boji:

3,7x2,7, 110000 piksela

Trajanje ekspozicije:

8s do 1/1000s i B pozicija

Relativni otvor:

f/2,8 do f/7,8 kad je postavljen na širokougaoni; f/4,2 do f/11,3 kada je postavljen na tele

Merenje ekspozicije:

Matrix 256 zona, centralno merenje 75/25, spot ili spot sa AF poljima.

Osetljivost:

automatska, 100, 200 ili 400 u bilo kom modu

Fleš:

ugrađen, kontrolisan pomoću zatvarača, domet od 0,4 do 2,5 ili 3,7m zavisno od žižne daljine zuma.

Video izlaz:

NTSC ili PAL

Pohranjivanje slika:

nekompresovana (TIFF), 1/4, 1/8, 1/16 kompresovana u JPEG formatu

Čuvanje slike:

CompactFlash (CF) kartica

Veza sa kompjuterom:

veza USB

Napajanje:

baterija 6V 2CR5 ili litijumjonska (na punjenje)

Ostale karakteristike:

Programi sa scenom

Dimenzije i težina:

99,5x75x53,2; 275g.

Cena:

900 Euro

EOS 30

Zavodljiv i bez inovacija

Jedina prava mana je što nema spot merenja koje je u nekim situacijama vrlo korisno...

Naslednik EOS-a 50 nije revolucionaran. Sve je kod njega već poznato, ali su merenja preciznija a i kućište leži savršeno u ruci. Jasno je da smo i dalje u Canonovoj sferi bestselera.

Dugo je EOS 50 bio referentni aparat u ovoj kategoriji cena. Zista je to mesto i zasluživo, a i njegov sledbenik zaslužuje to isto, predstavljajući savršeno jedinstvo već poznate tehnologije...bez ikakvog preterivanja. Čak se ne može zameriti što nema velikih noviteta pošto je ergonomski savršen i veoma skladnog izgleda.

ANALIZA

EOS 30 je po izgledu vrlo privlačan, sa zaobljenim gornjim ivicama, podsećajući na robusni EOS1v. Prvi utisak je zadovoljavajući a ostalo tek dolazi: prijatan u ruci, budeći

1. Ništa revolucionarno, ali jedna dobro osmišljena i dobro izvedena tehnologija. U krajnjem slučaju, to i tražimo. Miran i tih rad su pravo blago. Narocito je efikasan u premetavanju. Ništa ne ugrožava njegovu brzinu, koja je rezultat jedne izuzetne koncepcije.

osećaj razigranosti koji smo dosad imali samo s aparatima koji prelaze cifru od oko 3000 DEM. Komande su odlično raspoređene a džojstik, pozajmljen od Nikona i Minolta, pravi je pogodak, a sa točkom-to je zasigurno dobitna kombinacija.

EOS 30 je "skoro profi", bolje reći-brz je. Njegov zatvarač dostiže 4000-ti deo sekunde i može da snimi četiri slike u sekundi, bez vertikalnog držača sa baterijama. Ceo ovaj proces odvija se veoma tiho i mirno. Moramo ovaj Canon da uporedimo sa EOS 100 koji je imao čitav sistem kasete da bi bio tiši. Ovde toga nema. Miran i tih rad je dobro osmišljen. Tiši mehanizam i motor taman toliko koliko je moćna elektronika. To je pravi adut. Proizvođač je poveo računa da i vraćanje filma bude veoma tiho.

NOVINE

Merenje svetla je proisteklo iz prethodnih

2. EOS 30 poseduje ugrađeni sklopiljivi blic, a može se koristiti i spoljni TTL blic. Fotografiji treba da presude je li to samo novotarija ili ne. Ekspozicija sa flešom je sve bolja ali je dobro došla pomoć autofokusa, pri slabom svetlu.

EOS-a. Princip je ostao jednostavan: radi se o tzv. procenjenom merenju, koje uzima prosečno očitavanje sa cele scene pomoću 35 mernih zona (najvažnija mu je ona zona na koju je izoštrjen). Ugrađeni kompjuter uzima očitane vrednosti i upoređuje ih sa bibliotekom tipičnih situacija i izračunava ekspoziciju. Mane ovakvog načina merenja smo zamerili prvom EOS-u 1, ali je od tada ono poboljšano, i, iako nema preciznost proračuna kao Nikon, rezultati su veoma dobri, čak bez zamerke.

Jedina prava mana je to što nema spot merenja koje je u nekim situacijama vrlo korisno.

Što se tiče fleša-napredak je ogroman(što važi i za EOS3 i za EOS1v). Govorimo, naravno o ekspoziciji a ne o markentiškim novotarijama, kao što je multifleš. Autofokus ostaje najjača Canon-ova strana. Mogli bismo zameriti proizvođaču neka lutanja oko mnogo autofokusnih polja a bez propratne logistike da se dobijeni podaci iskoriste. EOS ima sedam

3. Opremljen svim onim što treba da ima aparat po toj ceni. EOS 30 poseduje regulator za izbor programa, kojim možemo vrlo lako izabrati između 5 klasičnih programa (P, Tv, Av, M, DEP) i 5 programa sa scenama (portret, pejzaž, makro, sport i noćno snimanje).

polja u velikoj centralnoj zoni, a rukovanje je prilično jednostavno. Ipak konfiguracija AF polja sa oznakom "+" za sada ostaje najbolji sistem što pokazuje još jednom EOS30. Eye controle (aktiviranje željenog polja pogledom a ono bude označeno crvenim svetlom) čime je opremljena naša verzija "30" pravi probleme kada se aparat okrene vertikalno. Ali neki fotografi ne mogu drugačije da rade. Ergonomski je dobar (da i ne govorimo o finom pregledu komandi na gornjem poklopcu), tih je i ima poboljšano tražilo-da bismo poštene, teško je naci ozbiljnu zamerku ovom dobro osmišljenom, inteligentnom i tehnološki savršenom aparatu.

Međutim, ovaj bezmalo profi ne treba da čuva beskorisne programe sa scenama, pošto već znamo šta je blenda i brzina zatvarača. EOS 30 nije namenjen početnicima (za njih postoji i EOS 300 i EOS 3000) i programi sa scenama, prava su jeres na jednom ovako moćnom aparatu. Ipak, ne treba insistirati na ovim zamerama. EOS 30 treba da bude preporuka za ovu kategoriju i on to zaista i jeste. Obično kažemo da je skandal kada proizvođač posegne za olakšanjima i plastikom. Kada se učini suprotan korak-treba ga ohrabriti.

ZAKLJUČAK

EOS 30 nas je oduševio a još više njegov mladi brat EOS 33 koji nema eye controle (kontrolu uoštravanja okom). Uz malo štednje može se kupiti grip (vertikalni držač sa baterijama), koji je nekoristan dodatak, ali gotovo neizbežan za rad u vertikali. Da i ne govorimo o izgledu. Ovo zaista može da bude drugi

aparatus za profesionalce i idealan je za znalce. EOS 30 je u svakom slučaju i aparat koji treba opremiti fenomenalnom kolekcijom Canonovih objektiv. Prosto, nemamo o čemu dalje da maštamo.

4. Najbolje tačke novog EOS jesu: izrada, gornji poklopec od čvrste legure, metalni bajonet i dobro raspoređene i uočljive komande-inženjeri i marketing radili su zaista za naše dobro. Usaglašenost džojstika i točka na ledima aparata je vrhunac praktičnosti.

TEHNIČKE KARAKTERISTIKE

TIP:

refleksni autofokusni aparat sa motorom i ugrađenim flešom. Telo Canon EF

ZATVARAČ:

zavesni, vertikalno pokretljiv. Brzina od 30 s do 1/4000+B položaj. Sinhronizacija blica do 1/125.

IZOŠTRAVANJE:

AF CMOS krstasti senzor sa sedam tačaka, koji se aktiviraju automatski ili manuelno džojstikom ili okom (samo kod EOS 30). Moguća podešavanja: pojedinačno izostravanje (One-Shot AF), automatsko uključivanje AF ukoliko predmet počne da se kreće (Predictive AF with AI servo), fokusiranje sa praćenjem (AI fokus), manuelno, osetljivost od 1 do 18 EV (100 ASA).

TRAŽILO:

fiksna pentaprizma, pokriva 92% sa uvećanjem 0,70 puta. Ugrađena dioptrijska korekcija od -2,5 do +0,5. Fiksno mat staklo.

MERENJE SVETLA:

35 zona, uparenih sa AF poljima, parcijalno merenje 10% i centralno merenje. Osetljivost: 0-20 EV sa 50mm f/1,4 i za 100 ASA. Očitavanje DX koda filmova. Manuelno podešavanje moguće od 6 do 6400 ASA.

NAPAJANJE:

dve baterije CR123A(6V)

EKSPOZICIJA:

promenljivi program, Tv (prioritet brzine zatvarača), Av (prioritet blende), A-Dep (prioritet dubinske oštine), manuelni. Pet programa sa scenama: portret, pejzaž, makro, sport, noćno. Korekcija ekspozicije +/-2EV po koraku od 1/2.

PREMETAVANJE FILMA:

kada se zatvore vrata, film se automatski postavi na snimak 1 i brzina slikanja je 4 slike /s. Brzo premetavanje: 5 sec. za 24 snimka (58 dB). Tih premetavanje: 13 sec. za 24 snimka (48 dB). Samookidač 10 sekundi. Višestruka ekspozicija do 9 snimaka.

UGRAĐENI FLEŠ:

GN13 (vodeći broj) za 100ASA, širine 28mm merenje ekspozicije na tri zone uparene sa sedam autofokusnih polja. Mogućnost ublažavanja efekta crvenih očiju.

DIMENZIJE I TEŽINA:

146x103x109mm, 575 gr. bez baterija

CENA:

oko 650 Euro

Refleksni digitalni aparati

Nikon D1

5500

CCD: veličine 23,7x15,6mm sa 2,74 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2000x1312 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Brzina snimanja: 4,5 slika/s sa pauzom za snimanje posle 21. snimka
Objektiv: Nikonov F bajonet
Izoštavanje: AF sa 5 tačaka
Osetljivost: 200/1600 ISO
Priključci: IEEE 1394, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: baterija EN-4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Veličina: 157 x 153 x 85 mm
Težina: 1,1 kg

Nikon D1 X

NOVO

CCD: veličine 23,7x15,6mm sa 5,47 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 3008x1960 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Brzina snimanja: 3 slika/s sa pauzom za snimanje posle 9. snimka
Objektiv: Nikonov F bajonet
Izoštavanje: AF sa 5 tačaka
Osetljivost: 125/800 ISO
Priključci: IEEE 1394, video izlaz (Pal/NTSC), RS-232C
Napajanje: baterija EN-4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Veličina: 157 x 153 x 85 mm
Težina: 1,1 kg

Nikon D1 H

NOVO

CCD: veličine 23,7x15,6mm sa 2,74 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2000x1312 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Brzina snimanja: 5 slika/s sa pauzom za snimanje posle 40. snimka
Objektiv: Nikonov F bajonet
Izoštavanje: AF sa 5 tačaka
Osetljivost: 200/1600 ISO
Priključci: IEEE 1394, video izlaz (Pal/NTSC), RS-232C
Napajanje: baterija EN-4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Veličina: 157 x 153 x 85 mm
Težina: 1,1 kg

Kompaktni digitalni aparati

Nikon Coolpix 880

900

CCD: veličine 1/1,8 inch sa 3,34 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 8-20mm f: 2,8-4,2 odgovara 38-95mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF u 5 tačaka sa minimalnom daljinom 0,4m
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion EN-EL1 ili 2CR5 litijumska baterija (6V)
Memorija: Compact Flash kartica
Veličina: 99,5x75x53,2mm
Težina: 275 g.

Nikon Coolpix 990

1050

CCD: veličine 1/2 inch sa 3,3 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 8-24mm f: 2,5-4 odgovara 38-115mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,3m (0,02 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Veličina: 143x76,5x36,5mm
Težina: 350 g.

Minolta 2300

440

CCD: 2,19 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1792x1200 pixels
Ekran: LCD TFT
Objektiv: 8,2mm f:3 odgovara 38mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,6m (0,3 u makro modu)
Osetljivost: 85/340 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x4
Memorija: Compact Flash kartica
Veličina: 114x65x40mm
Težina: 210 g.

Refleksni digitalni aparati

Canon EOS-D30

3000

CMOS: veličine 22,7x15,1mm sa 3,25 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2160x1440 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Brzina snimanja: 3 slike/s sa pauzom za snimanje posle 8-og snimka
Objektiv: Canon-ovi EF objektiv
Izoštavanje: AF u 3 tačke
Osetljivost: 100/1600 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion BP-511
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Veličina: 149,5x106,5x75mm
Težina: 750 g.

Fuji FinePix S1 Pro

3500

CCD: Super CCD veličine 23,3x15,6mm sa 3,4 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 3040x2016 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Brzina snimanja: 3 slike/s sa pauzom za snimanje posle 8-og snimka
Objektiv: Nikon F-bajonet
Izoštavanje: AF (kao Nikon F60)
Osetljivost: 320/1600 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x4
Memorija: Smart media, Compact Flash kartica tipa I/II
Veličina: 148,5x125x79mm
Težina: 800g

Olympus E-10

2250

CCD: veličine 2/3 inch sa 4 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2240x1680pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 9-36mm f: 2-2,4 (odgovara 35-140mm, kod 35mm aparata)
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,6m (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: CR-V3 x2 ili AA x4 Ni-Mh
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II ili Smart Media
Veličina: 128,5x103,5x161mm
Težina: 1050g

Kompaktni digitalni aparati

Canon IXUS Digital

700

CCD: veličine 1/2,7 inch sa 2,11 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1600x1200 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,5"
Objektiv: 5,4 - 10,8mm f: 2,8-4 odgovara 35-70mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF u tri tačke sa minimalnom daljinom 0,5m (0,1 u makro modu)
Osetljivost: 100 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion baterija na punjenje
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Veličina: 87x57x26,9mm
Težina: 190 g.

Epson Photo 850

800

CCD: sa 2,1 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1984x1488 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Objektiv: 6,5 - 19,5mm f: 2-2,8 odgovara 35-105mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,5m (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 150 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal)
Napajanje: AA x4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Veličina: 125x80x70mm
Težina: 350 g.

Epson Photo PC 3000Z

950

CCD: veličine 1/2 inch sa 3,34 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2544x1904 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 2"
Objektiv: 7-21mm f: 2-2,5 odgovara 34-102mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,5m (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Veličina: 108x65x89mm
Težina: 368 g.

Napomena: Cene aparata date su u Euro

Kompaktni digitalni aparati

Casio QV-2300UX

650

CCD: veličine 1/2,7 inch sa 2,11 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1600x1200 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 6,2-18,6mm f: 2,8-4,6
 odgovara 41-128mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 10cm
Osetljivost: 80/160/320 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x 4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Velicina: 120x80x66mm
Težina: 290 g.

Casio QV-2800 UX

700

CCD: veličine 1/2,7 inch sa 2,11 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1600x1200 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 6-48mm f: 3,2-3,5
 odgovara 40-320mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,4m
Osetljivost: 80/160/320 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x 4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Velicina: 121x80x66mm
Težina: 295 g.

Casio QV-3000EX

1000

CCD: veličine 1/1,8 inch sa 3,34 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 7-21mm f: 2,0-2,5
 odgovara 33-100mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,3m
 (6cm u makro modu)
Osetljivost: 80/160/320 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x 4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I/II
Velicina: 134,5x80,5x57,5mm
Težina: 320 g.

Kompaktni digitalni aparati

Kodak DC 3800

600

CCD: sa 2,3 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1600x1200 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 6,9mm f: 2,8
 odgovara 33mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,5m
 (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x 2
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Velicina: 95x61x33mm
Težina: 165 g.

Kodak DC 4800

1150

CCD: sa 3,3 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2160x1440 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 6-18mm f: 2,8-4,5
 odgovara 28-84mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,5m
 (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion na punjenje
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Velicina: 120x65x69mm
Težina: 325 g.

Kodak DC 5000

900

CCD: 2,1 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 1760x1168 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 30-60mm f: 6,5-13
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,5m
 (0,2m u makro modu)
Osetljivost: 100 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x 4
Memorija: Compact Flash kartica tipa I
Velicina: 140x89x83mm
Težina: 460 g.

Kompaktni digitalni aparati

Sony Cyber-shot P1

1000

CCD: veličine 1/2 inch sa 3,34 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,6"
Objektiv: 8-24mm f: 2,8-5,3
 odgovara 39-117mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom
 0,5m (0,1 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion baterija na punjenje
Memorija: Memory Stick
Velicina: 113,5x53,9x43,8mm
Težina: 210 g.

Sony DSC-S70

1200

CCD: CCD veličine 1/1,8 inch sa 3,3 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 7-21 mm f: 2-2,5
 odgovara 34-102mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,24m
 (0,04 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion baterija na punjenje
Memorija: Memory Stick
Velicina: 117x71x62mm
Težina: 420 g.

Leica Digilux 4.3

1000

CCD: Super CCD veličine 1/1,7 inch sa 2,4 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2400x1800 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 8,3- 23mm f: 2,8-7
 odgovara 38-108mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,3m
Osetljivost: 200/800 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA Ni-Mh x2
Memorija: Smart media
Velicina: 92x65x36mm
Težina: 120 g.

Kompaktni digitalni aparati

Olympus C-3000

850

CCD: veličine 1/1,8 inch sa 3,3 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 32- 96mm f: 2,8
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,8m
 (0,2 u makro modu)
Osetljivost: 100/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: AA x4
Memorija: Smart Media
Velicina: 109x80x128mm
Težina: 480 g.

Canon G1

1150

CCD: veličine 1/1,8 inch sa 3,34 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2048x1536 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 7-21 mm f: 2-2,5
 odgovara 34-102mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,7m
 (6cm u makro modu)
Osetljivost: 50/400 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC)
Napajanje: Li-ion BP-511
Memorija: Compact Flash kartica
Velicina: 120x77x64mm
Težina: 420 g.

Fuji Fine Pix 40i

750

CCD: Super CCD veličine 1/1,7 inch sa 2,4 miliona pixels
Maksimalna stvarna rezolucija: 2400x1800 pixels
Ekran: LCD TFT u boji veličine 1,8"
Objektiv: 6,3 mm f: 2,8
 odgovara 38mm, kod 35mm aparata
Izoštavanje: AF sa minimalnom daljinom 0,3m
Osetljivost: 200/800 ISO
Priključci: USB, video izlaz (Pal/NTSC), MP3
Napajanje: AA alkalne ili Ni-Mh x2
Memorija: Smart Media
Velicina: 85x71x28mm
Težina: 155 g.

Napomena: Cene aparata date su u Euro

Sigma 28-80 mm f 3,5-5,6 HF

Druga makro generacija

Novi izgled Sigminih makro objektivu u dve verzije: HF i Normal...

Sigmin objektiv 28-80mm f: 3,5-5,6 oduševio nas je. Za nešto više od 150 Eura zaista smo imali odnos 1:2. U makro području, Sigma je proširila svoju ponudu. Sa dva objektivu sa istim optičkim performansama ali različitim konstrukcijama. HF ima pravolinijsko izoštravanje kojim se sprečava okretanje prednjeg sočiva. Zgodan je za korišćenje nekih filtera (polarizacionog) i zaštitnika od sunca. Ovaj model se i prodaje sa senilom za sunce, za oko 165 Eura. Drugi, od 28-80mm je klasične konstrukcije i bez zaštitnika od sunca i košta 30 Eura manje.

KAKO LEŽI U RUCI

Konstrukcija je lagana, od odlične plastike a prstenovi lako klize, bez velikog trenja. Ručno podešavanje je malo nespretno zbog kratkog hoda objektivu između 0,5 i beskonačnog. Nasuprot tome, u makro je to podešavanje (često neophodno) vrlo komotno. Makro odnos 1:2 je obezbeđen na 80mm. Van te daljine ne može da se izoštrava makro. Takođe, kada ga postavimo u makro poziciju, nemoguće je žižu pomerati sa 80mm.

REZULTATI U LABORATORIJI

Kod 28mm izračunali smo jednu trbušastu distorziju od 1,3%. Neoštrine u uglovima nestaju zatvaranjem kontrasta blende. Na 50mm

Slabija strana

- slab na 28mm
- slab pri f:3,5
- izbegavajte da budete na 28mm i f:3,5
- plastična konstrukcija

Jača strana

- primamljiva cena
- odnos makro 1:2
- pravolinijsko izoštravanje kod HF
- dobri rezultati od 50mm

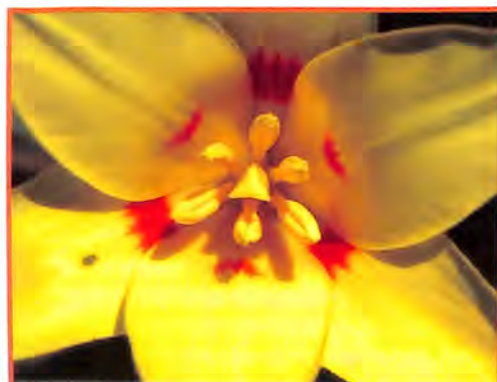
nivo raste za jedan ton i od f:5,6 rezultat je dobar i ujednačen. Distorzija nestaje. Na 80mm objektiv je najbolji.

NA TERENU

Rukovanje je veoma lagano. Mini-skala koja se nalazi na fiksnom delu pokazuje dubinsku oštrinu. Slabije svetlo otežava manuelno uoštravanje u makro području, ali se ova Sigma kreće u okviru normi od 28-80mm f:3,5-5,6. Samo se ne preporučuje puni otvor, naročito na 28mm.

ZAKLJUČAK

Nova izrada ne donosi ništa izuzetno osim pravolinijskog izoštravanja na verziji HF. U stvari, naročito je interesantan za početnike u radu s makro objektivom, a koji nemaju ili ne žele da sebi priušte neki "pravi" makro objektiv (ne zaboravimo da savršeni Sigmin 105mm f:2,8 makro košta četiri puta više). Sem ovoga, ovaj 28-80 nije bolji od početnih modela u serijama drugih proizvođača, pogotovo ako se ima u vidu malo razočaranje pri punoj otvorenosti od f:3,5. Prva verzija ovog vanstandardnog makro objektivu je iznenadila svojim odnosom cena-kvalitet, ali je danas 28-80 izgubio svoju privlačnost. Utopio se u ostale početne objektivu od 28-105mm i sve više gubi u očima stručnjaka. Sve je teže oduševiti ih.

Objektiv 28-80 nudi interesantnu žižnu daljinu i omogućava snimanje u makro području u odnosu 1:2, sa minimalnom daljinom uoštravanja 0,24m.

TEHNIČKI PODACI

Konstrukcija:

Sedam elemenata u sedam grupa (jedno asferično sočivo)

Ugao:

75-30 stepeni

Prečnik filtera:

55 mm

Minimalno izoštravanje:

0,5 (0,25m u makro, odnos 1:2)

Razno:

Zaštitnik od sunca. Unutrašnje izoštravanje. Kucište Canon, Minolta, Nikon, Pentax, Sigma

Dimenzije:

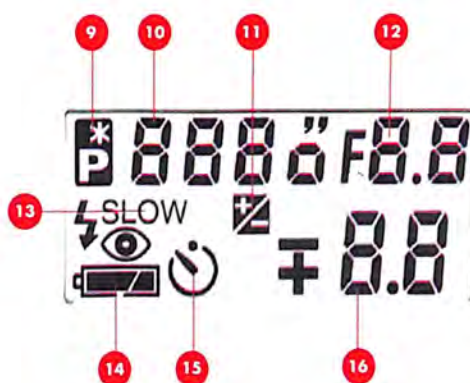
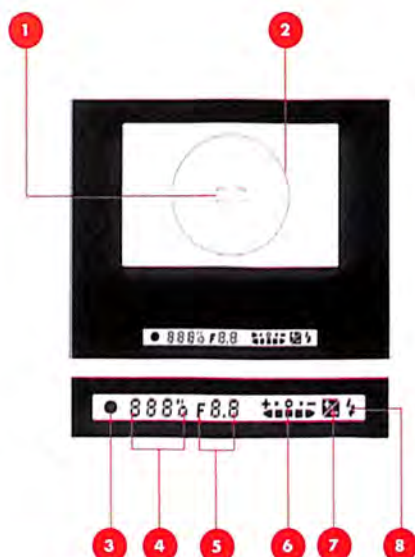
69x71mm

Težina:

255gr

Cena:

165 Eura (135 Eura u verziji "normal")

pregledanje snimljenih slika, a drugi, koji čak ima i svetlo pozadi služi za podešavanje svih funkcija aparata.

Kolor monitor za pregledanje slika je veličine dva cola i radi sa niskotemperaturnim polisilicijum TFT kristalom koji prikazuje slike na 200.000 piksela. Pomoću njega se mogu pregledati slike posle snimanja, može se i zumirati u sliku da bi se bolje proverio kvalitet snimka, a mogu da se prikažu i više snimaka, četiri ili devet u isto vreme radi lakšeg nalaženja neke slike. Postoji i mogućnost automatskog prikazivanja svih snimljenih slika.

Drugo monitor služi za bržu proveru svih parametara koji su postavljeni na aparatu kao i za njihovu izmenu. Zatim se mogu preko tastera za funkcije odabrati preko ovog monitora sedam programa za podešavanje balansa belog, pa osetljivost i tri različite rezolucije slike. Tu se mogu podesiti još i datum, videti istrošenost baterije i broj snimljenih slika. Na ovom monitoru je moguće očitati i histogram tri RGB boje (crvena, zelena i plava) da bi se pre snimanja u potpunosti izvršile sve korekcije koje su potrebne.

Na prednjem delu kućišta aparata je USB priključak kojim se direktno povezuje na kompjuter i koji omogućuje brzi prenos podataka snimljenih slika. Ima i mesto za video priključak pomoću koga se slike mogu pregledati i na televizijskom ekranu.

Programska automatika se može podesiti kao i kod klasičnih aparata sa automatikom sa mogućnošću postavljanja programa na opštu

1. Polje za izoštravanje
2. Polje centralnog merenja prečnika 12mm
3. Indikator izoštravanja
4. Brzina zatvarača
5. Otvor blende
6. Skala kompenzacije ekspozicije
7. Oznaka o kompenzaciji ekspozicije
8. Indikator spremnosti blica
9. Promenljivi program
10. Brzina zatvarača
11. Oznaka o kompenzaciji ekspozicije
12. Otvor blende
13. Način sinhronizacije blica
14. Informacija o stanju baterija
15. Samookidač
16. Brojač snimaka/vrednost kompenzacije eksp.

automatiku, za snimanje portreta, pejzaža, sportova, makro snimanja, i uobičajenih položaja za prioritet blende i ekspozicije kao i za manualno podešavanje.

Merenje svetla se vrši po poznatom nikonovom 3D Matriks sistemu i opremljen je novim sistemom autofokusa koji može da prepozna da li objekat miruje ili ne i ako se kreće i pravac kretanja. Na njega je ugrađen preklopni mali blic (brojka vodilja mu je 15), a sa dodatnim Nikonovim blicem ostvaruje potpunu TTL kontrolu količinu svetla. Kao izvor energije koristi četiri minjon alkalne ili NiCd ili NiMh baterije i dve litijumske dugmaste baterije.

1. Lampa za redukciju crvenih očiju/pomoćno svetlo za izoštravanje
2. Dugme za izmenu objektivu
3. Birač načina izoštravanja
4. Prostor za litijumske baterije
5. Priklučci za: video izlaz, USB, spoljno napaj. 5V DC
6. Prostor za AA baterije
7. Samookidač
8. Dugme za aktiviranje blica
9. Ugrađeni blic
10. Dugme za kompenzaciju ekspozicije

11. Okidač
12. Dugme za podešavanje blende u manuelnom režimu rada
13. Prekidač za uključivanje i isključivanje
14. Točak za izbor režima rada
15. Šina za blic
16. Gornji LCD ekran
17. Dugme za regulisanje režima rada blica
18. Dugme za izbor funkcija
19. LCD ekran
20. Okular tražila

21. Dugme za poništavanje
22. Poluga za korekciju dioptrije
23. Džojstik
24. AF dugme za memorisanje ekspozicije
25. Regulator komandi
26. Dugme za uključivanje monitora
27. Dugmad za funkcije
28. LCD TFT kolor monitor
29. Prostor za memorijske kartice
30. Prostor za bateriju

Epson Stylus Photo

Bogat spektar boja

IZRADA FOTOGRAFIJA SA NAJFINIJIM DETALJIMA

Sa pojavom digitalnih foto aparata, skenera, kompjutera za savremenu fotografsku laboratoriju više nije potrebna mračna prostorija. Film koji smo snimili svojim

klasičnim fotografskim

aparatom i razvili ga, sada skeniramo i prebacimo u kompjuter, u kojem svoju fotografiju obrađujemo, retuširamo, pojačavamo kontraste i pošaljemo na štampač. Sada nam je kompjuter povećavajući aparat. Više ne postoji žuto-zeleno svetlo, sat za ekspoziciju, tacne. Štampač nam zamenjuje sve to, i sa zadovoljstvom možemo veoma lako da

napravimo crno-belu ili kolor fotografiju.

Predstavljamo vam najnoviju seriju Epson Stylus Photo ink-jet štampača 790, 890 i 1290. Glavne karakteristike ovih štampača su visoka rezolucija, bogat spektar boja, štampa bez belih margina, a kada upotrebljava specijalni foto papir dobijamo kvalitetnu fotografiju, sličnu onoj koja je urađena mokrim postupkom.

Zajedničke karakteristike novih Epson Stylus Photo štampača su nove funkcije drajvera za ove štampače.

Epson Photo Quicker 2.0 softver i Epson Intellidrive kertridž. Drajver za novi Epson Stylus Photo predstavlja dve potpuno nove funkcije: *Epson Natural Color* (širi rang boja, omogućava dupliranje realističnih senki zelene i plave boje, nijanse fotografija koje su snimljene u prirodi) i *Edge-smoothing* funkcija ("uglačava" spoljne linije, koriguje nejasnoće i pooštava tekst odštampan sa interneta).

Epson Photo Quicker 2.0 softver omogućava efikasnije rukovanje štampom na celoj površini papira, podešavanje foto osvetl-

jenja, boje i oštine, dodeljivanje naslova, štampanje više fotografija na jednom papiru ili jedne fotografije u različitim modovima.

Epson Intellidrive kertridži imaju ugrađen mikročip kojim prati potrošnju mastila i prikazuje informacije o broju strana koje mogu biti štampane.

EPSON STYLUS PHOTO 790

Ovaj štampač A4 formata, dizajniran je za kućnu upotrebu i omogućava ne samo štampu na fotografskim papirima, već i odličan kvalitet štampanja teksta i web stranica, na običnom papiru. Brzina crno-bele štampe je 7,8 stranica u minuti, a strane u boji štampa brzinom od 7,5 strana u minutu. Prema proizvođačevoj specifikaciji ova brzina je pri pokrivenosti papira od 5%, dok mu je za stopostotnu pokrivenost papira na A4 stranici potrebno oko tri minuta vremena. Ulazni memorijski kapacitet je 32 KB, a patrone s mastilom omogućavaju štampanje 540 stranica crnog teksta i 220 stranica u boji. Omogućava štampu od ivice do ivice na formatima 10x15 cm i A4 bez upotrebe posebnih medija.

EPSON STYLUS PHOTO 890

Takođe je štampač A4 formata, a od prethodnog modela se razlikuje što ima dodatni držač za rolne papira, brži je i kapacitetniji, ima ulaznu memoriju od 256 KB, crno-bele stranice štampa brzinom od 9,6 stranica u minuti, a otiske u boji 9,2 stranice u minuti. Namenjen je onima koji žele da prave foto otiske po kvalitetu ravne onima koji se dobijaju u klasičnim foto laboratorijama.

EPSON STYLUS PHOTO 1290

Namenjen je profesionalnim fotografima. Štampa na formatima 10x15 cm, A4, A3 i A3+ na pojedinačnim papirima, kao i 100mm, 210mm, 320mm širine na papiru u rolni. Brzina štampe je 9,4 stranice u minuti za tekst, odnosno 9 strana u minuti za otiske u boji. Ulazni memorijski kapacitet je 256 KB, kapacitet patrone je 330 stranica u boji.

Leica R8

Jednooka refleksna kamera

U novoj "osmici" ima i dosta elektronike, ali je fokusiranje i dalje ostalo manuelno...

Još od pojave prvih Canon EOS-a u fotografiji je zavladao lagani trend futurističkog dizajna kako fotoaparata, i objektiv, tako i pribora. Neke firme su ovo obilato prihvatile prosto zbunjajući prosek fotografskog sveta, izgledom svojih proizvoda, neke su išle na blaži trend futurizma, umekšavši linije, dodavši po neku, obično crveno obojenu liniju na neki deo aparata, a drugi su opet, pre svega doterali svoje fotografske aparate do krajnjih mogućih granica funkcionalnosti i ergonomije dodavši tek posle toga poneki detalj koji kameru zadržava u modnom trendu. Ovoliki uvod je bio potreban da bi sada, više od dve godine posle prvog susreta sa Leic-om R8 rekli da još nismo sigurni gde bi ona trebala da bude smeštena.

Neosporna, činjenica je da je to ipak jedna Leica. Time je sve rečeno, sve što je vezano za tradiciju, optički i mehanički kvalitet, ali i cenu, treba uvek imati na umu. Dizajn je futuristički. Koliko je takav dizajn kameru učinio glomaznom to je već druga priča. U novoj "osmici" ima i dosta elektronike ali je fokusiranje i dalje ostalo manuelno. Ako ovo uzmemo u obzir onda je sada već prevaziđena brzina od 4 sn/sek, koliko "vuče" njen dodatni motor sasvim dovoljna jer je to isušuje kod brzih kretanja koja zahtevaju brzo uoštravanje. No kako je sve ovo stvar ličnog ukusa napisaćemo ono što smo u vezi sa ovim, u svakom slučaju, atraktivnim fotografskim aparatom čuli, videli, osetili i doživeli.

KONSTRUKCIJA

Leica R8 je jednooka refleksna kamera za standardni format snimka 24x36mm na 135mm filmu. Objektiv se menjaju pomoću Leitz-ovog R bajoneta, prizma je fiksna ali su mat-stakla izmenljiva. Premotavanje filma je manuelno, pomoću vajndera 2 sn/sek ili motora (2 ili 4 sn/sek). Podaci o snimanju vidljivi su u tražilu kao i na LCD panelu smeštenom na ledima kamere. Samo telo je izrađeno od više vrsta materijala. Gornji deo je od profilisanog ubrizgavanjem rađenim cinkovanim limom, unutrašnjost od aluminiju-

okrugli glavni predikač koji ujedno služi i kao birač načina snimanja. Oznake na ovom biraču su takode trodimenzionalne. I na kraju stižemo do velikog okruglog dugmeta za vraćanje filma u kasetu sa sklopljivom polugom u njemu. Kako je ovo dugme, radi ukla-

ma dok je navoj za stativ izrađen od čelika. Kamera se izrađuje u hromiranoj verziji (metalik) i u verziji crnog hroma, što je poseban Leitz-ov specijalitet. Naravno svi delovi koji trajnije dolaze u dodir sa ljudskom rukom izrađeni su od specijalne kombinacije gume i sintetike.

Komande su na ovoj kameri smeštene vrlo funkcionalno i tako su organizovane da se dobija utisak da ih ima vrlo malo u odnosu na same mogućnosti aparata.

Na gornjem delu kamere sa desne strane nalazi se poluga za premotavanje filma. Desno od nje je regulator višestrukih ekspozicija na istom snimku, a neposredno iza nje malo dugme za oslobađanje filma pre vraćanja u kasetu. Veliki, izuzetno dobro urađen okrugli regulator ekspozicija, sa trodimenzionalnim oznakama smešten je između poluge za premotavanje filma i pentaprizme. Ispod regulatora ekspozicija je nazu-bljeni birač metoda merenja ekspozicije. Na vrhu poklopca pentaprizme su šine za pribor sa četiri vidljiva kontakta za blic. Kada predemo na levu stranu gornjeg dela kamere nailazimo na

panja u liniju kamere, smešteno pod određenim uglom u odnosu na osu kasete u koju treba vratiti film, konstruktori su napravili dvostruki kardanski prenos da bi se ova funkcija lako obavljala.

Na prednjem delu kamere, smešteni su poluga za kontrolu dubinske oštine i dugme za oslobađanje objektiv pri skidanju, a sa druge strane regulator sinhro bljeska za prvu ili drugu zavesu i klasični sinhro kontakt za blic. Kada se skine objektiv, u unutrašnjosti kamere, ispod bajoneta vidimo čak devet električnih kontakata za regulaciju rada kamere pomoću mikroprocesora i njen kontakt sa objektivima.

Na zadnjoj strani sa leve strane je poluga za korekciju ekspozicije praktična za korišćenje čak i kada je oko prislonjeno na okular koji je na svom prirodnom mestu malo ulevo od sredine tela. Sa leve strane ovaj okular ima okrugli regulator korekcije vida, dve dioprije a na donjem desnom kraju okulara smeštena je poluga kojom se okular, u slučaju potrebe može zatvoriti. I na kraju, na srednjem delu leđa kamere smešten je LCD panel sa relevantnim podacima vezanim za osetljivost filma, korekciju ekspozicije, rad autoknipsa, podacima o elementima snimanja i stanju baterije. Kamera ima poluprovodno ogledalo koje 70% slike reflektuje u tražilo dok se 30% koristi za rad svetlomera. Leica R8 radi pomoću dve litijske baterije CR 2 a gabariti tela su: 158x101x62mm uz težinu od 890gr.

ZATVARAČ

Zatvarač sastavljan od aluminijumskih lamela sa vertikalnim kretanjem, smešten ispred ravni filma, ima raspon ekspozicija između 1/8000 i 16 sek. pri manuelnom režimu rada uz mogućnost nameštanja ekspozicije, i na pola označenih vrednosti. Ovaj raspon se povećava do 32 sek. kada se ekspozicija određuje automatski uz neograničene vrednosti međuekspozicija. Autoknips može da se podesi da radi 2 ili 12 sekundi i za to vreme crvena LED dioda upozorava na njegov rad. Najkraća ekspozicija kojom je moguće snimanje blicom je 1/250 sek.

SVETLOMER

Kao merna ćelija koriste se dve silicijumske plave diode (SPD). Sama Leica R8 ima tri metoda merenja svetlosti:

Selektivno, integralno sa naglaskom na centralnu površinu i merenje više površina koje odgovara od prilike već dobro poznatom Nikonovom "Matrix" metodu merenja uz mali ali značajan dodatak. Naime, jedna od dve merne ćelije, pri radu ovim metodom, ima senzor podeljen na pet sektora, ali je njeno merenje vezano za merenje druge merne ćelije koja selektivno očitava svetlost što pada na površinu vidljivu u centralnom krugu tražila (prečnika 7mm). Rezultati ovih merenja se sabiraju.

Osetljivost filma može se manuelno namestiti na vrednosti između ISO 6 i 12800 sa mogućnošću korekcije ekspozicije + 3 EV što praktično znači 0-51 DIN.

TRAŽILO

Već je tradicija da Leica nema izmenljivo tražilo. Pentaprizma, i ništa više. Time se nešto dobija na kompaktnosti, simplifikiranosti konstrukcije, na higijeni takode, ali se zato mnogo gubi na univerzalnosti i neograničenoj primenljivosti. Da napomenemo, za R8 postoji pet tipova izmenljivih mat-stakala.

Samo tražilo je, kada je vizuelni utisak u pitanju, izvanredno. U centralnom delu je daljinar sa presečenom slikom okružen raster mikroprizma. Ostatak tražila je čisto mat-staklo.

Pri standardnim snimcima u donjem delu tražila vide se sledeći podaci o snimku: metod merenja svetlosti, metod snimanja, blenda, ekspozicija, broj eksponiranih snimaka. Pored ovoga u tražilu se vide još i: signal upozorenja jačine svetlosti ispod mogućnosti merenja svetlomera, signal razlike između manuelno podešene osetljivosti i DX osetljivosti filma, signal memorije ekspozicije, signal spremnosti blica kao i indikator kontrole snimanja blicom, indikator rada svetlomera prilikom manuelnog određivanja ekspozicije, rezultat TTL merenja fleša, kao i upozoravajući signal preekspozicije i pod-ekspozicije.

Polje vidljivo u tražilu ima dimenzije 23x35mm što odgovara standardnom formatu dijazozitiva sa ramom, a iznosi 93% budućeg snimka. Slika u tražilu iznosi 0,75 x prirodne veličine objekta kada se posmatra kroz objektiv žižne daljine od 50mm bez ikakve korekcije vida. Kada smo već kod

tražila, ne zaboravimo i LCD panel, smešten na ledima Leice R8, o kome smo osnovne podatke naveli u poglavlju o konstrukciji kamere.

OBJEKTIVI

Teško je proceniti ko je više zaslužan za slavu imena "Leitz", aparati koje pravi ova fabrika, ili objektiv.

Fotografski aparati sa imenom "Leica" sinonim su fotografske istorije, mada, naročito, poslednjih godina baš nisu uspeli da slede trend razvoja fotografije. Sigurno je da su, i otače uvek deo istorije fotografije. A objektiv? Elmar je uvek bio u vrhu. Još, tamo, negde, tridestih, samo je Zeissov Tessar bio skuplji, ne znamo koliko i bolji, od Elmar-a. Verovatno je Tessar imao "nešto" više. Teško je sada uklopiti se u merenja od pre šezdesetak godina kada smo svi mi koji sad kvalifikovno govorimo tehničko-tehnološkom delu fotografije uključeni u jedan sasvim novi trend. U svakom slučaju, a to praksa dokazuje postoji samo nekoliko imena sa vrhunsko fotografskom optikom. Leitz-ovi objektiv sa oznakom R, znači, napravljeni za Leica R modele, bez obzira na njihovu prilagodljivost trendu razvoja fotografije, ubedljivo su najskuplji, ali i najbolji objektiv klase kojoj pripadaju. Pri tome je ova naša oznaka "najbolji" vrlo diskutabilna.

PRIBOR

Leica baš ne može da se pohvali nekim naročitim priborom: vajnder i motor, pomalo već previše poznati i prevaziđeni, uz ugaono tražilo i ostali, gotovo beznačajni pribor, koga proizvode svi takode beznačajni nezavisni proizvođači, nisu gotovo nikakav doprinos razvoju fotografije. Ako uzmemo u obzir da sve to ima cenu barem tri puta veću /jer se prodaje ime vezano sa kvalitetom/ teško će se neko "upecati" da se uključi u vlasnike kamere iz Njetzlar-a. Naravno ovo se odnosi na one koji žive od fotografije.

A, onima koji za fotografiju žive ime Leica, i sve što je vezano za to ime, ostaje veći sinonim FOTOGRAFIJE u kome je E. Leitz iz Wetzlar-a, upisao nešto što je ušlo u istoriju.

Ostavimo istoriju, slavu, slavna imena. Verovatno je Leitz-u trebao novi, komercijalni model fotografskog aparata. Po tehničko-tehnološkim osobinama to nije ni novost niti je moguće da će taj aparat imati veći komercijalni uspeh. Ali za pedesetak god-

APO TELYT R modul sistem u koferu

ina, naročito ako se bude proizvodio u manjim serijama, imaće veliku vrednost među kolekcionarima, kao i sve ostalo "made by Leitz".

ŠTA NAM SE SVIĐA

Objektiv pre svega. To su pravi biseri optike. Mehanički su isto toliko savršeni kao optički. Posebno želimo da izdvojimo novi Lietz APO Tellyt R modul sistem. To je komplet koji se sastoji od dva osnovna objektiv i tri modula za uoštravanje koji međusobnim kombinacijama formiraju šest različitih objektiv svetlosnih jačina 2,8-5,6 u žižnim daljinama između 280 i 800mm. Ovaj komplet je upakovan u lep, ne naročito velik, metalni kofer ali podatak, da se cena piše sa četiri nule uz još jedan broj ispred, odmah zaustavlja svako razmišljanje o kupovini.

Uz kvalitetne objektiv pohvalu može da dobije i samo rukovanje kamerom jer je vrlo jednostavno, komande su na pravom mestu, lako se pokreću. Takođe je interesantna i mogućnost prethodnog merenja bljeska blica.

ZAKLJUČAK

Svojim tehničkim kvalitetima R8 će svakog zadovoljiti ali ako posmatramo njeno mesto u tehnološkom pogledu onda to sasvim sigurno nije kamera za 21. vek, čak je, u poređenju sa drugima, i za prošli vek prevaziđena. A nema dugo vremena i kako se pojavila. Estetski posmatrano R8 deluje pomalo glomazno. Kad ovo povežemo sa njenom visokom cenom i preskupim priborom, naš je zaključak da ova kamera neće imati značajniji uspeh u praksi.

Leica R8 može da koristi sledeće objektiv: Super-Elmar-R 3,5/15, Fisheye-Elmar 2,8/16, Elmarit-R 2,8/19, Elmarit-R 2,8/24, PC-Super-Angulon-R 2,8/28, Elmarit-R 2,8/28, Summilux-R 2,4/35, Summicron-R 2/35, Summilux-R 1,4/50, Macro Elmarit-R 2,8/60, Summilux-R 1,4/80, Summicron-R 2/90, Elmarit-R 2,8/90, Apo-Macro Elmarit-R 2,8/100, Macro-Elmar 4/100, Elmarit-R 2,8/135.

Miroslav Nikoljić

Saveti za održavanje, čišćenje i pravilno korišćenje foto-opreme

ČIŠĆENJE OBJEKTIVA

Od ovog broja časopisa, u nastavcima daću vam osnovne savete kako da održavate vašu fotografsku opremu da bi vam bila uvek spremna i pouzdana u svakom trenutku, da bi joj produžili vek trajanja i izbegli nepotrebne kvarove.

Radove na čišćenju, održavanju i kontroli vaše foto-opreme treba izvršiti odmah posle povratka sa snimanja; ili kada mislimo da je nećemo upotrebljavati duži vremenski period mada ne bi trebalo dopustiti da foto-aparat miruje, iako ga u toku zimskih meseci većina amatera mnogo manje koristi. Prašina, vlaga i slanoca su glavni neprijatelji vaše foto-opreme. Prašina se razvlači čak unutar foto aparata i objektivu, kontaminira pokretne delove, dok vlaga i slanoca izazivaju koroziju metalnih delova, oštećuju elektroniku, a na objektivu može izazvati trajno oštećenje halogenog antirefleksnog sloja na sočivu objektivu.

Prvo ćemo očistiti prašinu sa sočiva objektivu pomoću vazdušne pumpice ili specialne mekane antistaticke četkice. Kada smo se uverili da smo oduvali svu prašinu pomoću vazdušnog pritiska ili četkicom, tek onda možemo pristupiti daljem čišćenju, ako je to potrebno. Dovoljno je i najmanje zrnca prašine da nepopravljivo ošteti osetljivi antirefleksni sloj na površini sočiva objektivu. Zbog toga moramo biti veoma pažljivi. Ako objektiv na sočivima ima masnih tragova

prstiju, ili drugih nečistoća, možemo ga očistiti pomoću posebnog papirića natopljenog u specijalnu tečnost za čišćenje objektivu (može se upotrebiti i čisti alkohol,

Poklopci, filteri i senila štite vaš objektiv od spoljnih uticaja

ali ako nije dovoljno čist ostavlja beli trag).

Pokreti bi trebali da budu kružni, od centra prema rubovima objektivu, dok tečnost u potpunosti ne ispari.

Masne tragove prstiju ili druge nečistoće možete veoma efikasno očistiti pomoću specialne olovke (LENSPEN), sa četkicom na jednoj strani, a na drugoj čistač napravljn od specijalnog materijala. Postupak je veoma prost. Prvo odstranimo prašinu sa sočiva, pa onda pomoću čistača kružnim pokretima očistimo fleku na objektivu.

U novije vreme pojavile su se tkanine od specijalnih vlakana za čišćenje objektivu, koje su takođe vrlo efikasne i lako se koriste.

Napominjem vam da za čišćenje ne koristite jelensku kožu, niti bilo koju drugu tečnost, pošto možete oštetiti antirefleksni sloj na objektivu.

Da bi zaštitili objektiv, jer često brisanje sočiva nije dobro, trebalo bi se pridržavati sledećih pravila:

- ❑ Uvek stavljajte poklopac na prednju i zadnju stranu objektivu kada ga ne koristite.
- ❑ Kada kupujete objektiv bilo bi dobro da kupite i neki neutralni filter (UV ili Skylight). On će vam zaštititi prednje sočivo, jer je jeftinije promeniti filter nego sočivo.

❑ Senilo ili zonenblenda, takođe pored zaštite od neželjenog svetla sa strane, vrlo efikasno može zaštititi objektiv od neželjenog udara.

❑ Čuvajte objektiv na suvom mestu, jer vlaga loše utiče na zaštitni sloj na sočivima.

❑ Kada ne fotografisete, objektivu koji se duže napred izvlače, treba uvući, pošto su u tom položaju veoma osetljivi na udarce.

❑ Ako objektiv ima prljavštine na unutrašnjim grupama sočiva najbolje ga je odneti u ovlašteni servis na čišćenje.

❑ Ne držati objektiv na suncu ili na suviše toplom mestu, pošto se dešava da se istopi mast, koja podmazuje helikoide, i tako zamasti sočiva i lamele blende.

❑ Ako objektiv često koristimo, bilo bi poželjno da se nakon određenog perioda odnese u servis da se podmažu helikoidi i prekontrolišu njegov rad.

Čuvajte vaše objektivu. Kvalitetan objektiv ne gubi svoju vrednost, kao što je slučaj kod foto-aparata: kvalitetna optika je uvek kvalitetna.

Boris Bjelica

Uklanjanje nečistoća sa pirinčanim papirnom, natopljenim alkoholom

Čišćenje uz pomoć specialne olovke (Lens Pen)

Uklanjanje prašine uz pomoć vazdušne pumpice

Uklanjanje prašine uz pomoć antistaticke četkice

Kodak
DISTRIBUTOR

Šabac
Beograd
Bijeljina
Podgorica

015/346-000,
011/311 54 22,
055/403-006,
081/620-386,

346-010
311 54 23
403-007
621-323

od hobija do profesije

Digitalna laboratorija

Prilika za budućnost

I kod nas bi poraslo interesovanje za ove skupe mašine, kad bi mogle da se nabave na kredit...

Pretpostavlja se da u Evropi ima više stotina digitalnih laboratorija i da već uveliko imaju svoja iskustva...

Poslovi u mini digitalnim laboratorijama mogu se podeliti u nekoliko kategorija:

- Razvijanje ili izrada fotografija kao u starim analognim ili optičkim laboratorijama. Npr.: 135, 126, 110

- Ostali klasični procesi koji se ne mogu raditi u starim minilaboratorijama. Npr.: APS za jedan sat, izrada dija pozitiviva

- Digitalni poslovi. Npr.: kopiranje fotografija, sa retuširanjem ili bez njega (nisu sva prodajna mesta mogla da rade na termičkom ili drugom posebnom foto-papiru), štampanje sa digitalne kartice, narezivanje CD.

- Poslovi za nove klijente koji u svom radu koriste digitalne procese. Npr.: kancelarije dizajn studija

- Izvedena prodaja

Ako posmatramo ove kategorije prodaje prva će još rasti na tržištu i privući će nove mušterije i za minilab, 135, zahvaljujući mogućnosti da napravi indeks za jedan sat.

Poboljšanje kvaliteta je očigledno. Svaki dan se vidi napredak, na veliku radost izbirljive publike: vrlo je lako popraviti i doterati svaki kliše, bez greške. Poboljšani kvalitet sa odgovarajućom produktivnošću najbolje su oružje u borbi protiv obaranja cena. Druga kategorija predstavlja opus koji se ne može zanemariti, sa indeks printovima 135mm filma i nezamenljivim APS, formatom APS koji predstavlja 10% filmova u proseku. Osim toga, vrlo je jednostavno razviti dija pozitivive za jedan sat. Ovo je ranije rađeno u centralnoj laboratoriji, pa i nije neko novo tržište, ali sada može da se uradi na istom mestu i to za jedan sat.

Samo zahvaljujući ovim dvema kategorijama poslovi se povećavaju za 20-25%.

U trećoj kategoriji je najznačajnije kopiranje, sa retušom ili bez njega, i ono ostvaruje najbolje rezultate, koji mogu biti još bolji. Narezivanje CD sa prvim razvijanjem filma je novina koja je pobrala zavidan uspeh. Sa razvojem informatike i interneta postoji nezasićenost za digitalnom slikom: skeneri nisu ni

Gretag - Masterflex Digital 1008

jednostavni za rukovanje a za mnoge ni zadovoljavajućeg kvaliteta, pa je CD s razvojem filma, jednostavno rešenje, praktično i zadovoljavajućeg kvaliteta, po razumnim cenama. Mogli bismo da se opkladimo da će digitalna slika biti osnovna u budućnosti i da će postati običan proizvod kada prestane da bude atrakcija. Štampanje sa digitalnih kartica će rasti uravnoteženo. Ima ljudi koji imaju digitalnu kameru ali nose svoju karticu da se naprave slike u laboratoriji.

Fuji FRONTIER 350 u Novom Sadu - Foto Canon & M2

Konica QD-21 Plus u Boru - Foto Dragi

Digitalne minilaboratorije će direktno uticati na povećanje prodaje digitalnih aparata, pošto na licu mesta mogu da pokažu njihove performanse. Četvrtu kategoriju možemo okarakterisati kao profesionalnu, pre svega za klijentelu koja već koristi digitalne aparate i kojoj treba slika na dobrom papiru, koji se ne može lako oštetiti. To su agenti prodaje, arhitekta, osiguravajuća društva, maketari i mnogi drugi.

Peta kategorija je kako smo rekli "izvedena", pa na primer uz minilab prodaje i digitalne aparate. To mogu biti i druge usluge: stavljanje filma na sajt: osoba ostavi film u radnji da se razvije, radnja mu da kod pomoću koga će kad dode kući pregledati svoj sajt, ili neko drugi ko je zainteresovan za dotični film. Ili mu radnja može slike poslati E-mejлом, ili ih može pregledati u radnji za nekoliko minuta. Ovo će se veoma brzo razviti, i to obavezuje prodavce da dobro osmisle koncept svoje radnje i da ne oklevaju u investicijama.

DVA OSNOVNA PROBLEMA

Uporedo s razvojem treba rešiti dva velika problema:

- kako ćemo na prvi pogled znati koja je to minilab koja može da uradi sve što želimo,

- kako jednostavno i brzo objasniti potencijalnom kupcu sve ove nove mogućnosti, kada mnogi još uvek i ne znaju šta je digitalna kamera?

PROMOTIVNA PRODAJA

Digitalne minilaboratorije će se sve više prodavati kada se i trgovci i prodavci na njih naviknu. U nekim laboratorijama se godišnje već razvije preko 10.000 filmova, i to je

Noritsu Digital QSS - 2802

dobro. Međutim, ima modela koji se isplate tek sa 15.000 filmova godišnje. A šta će biti sa najmanjima? Postoji li za njih jeftiniji materijal? Hoće li cene materijala padati ili ćemo prisustvovati novoj podeli rada u kojoj će neki jednostavno nestati. Hoće li veliki na fotografskom tržištu slediti ove promene. Ili ih možda treba buzdhati da bi se sačuvala "naša radnja na čošku". Kakva će biti reakcija velikih laboratorija koje će ponovo uzeti monopol, kao što su to učinili sa APS. Hoće li se veliki digitalni igrači, kao što su skeneri i štampači, probuditi iz obamrlosti koja ih je obuzela zbog foto-papira u čiju budućnost niko ne sumnja.

U svakom slučaju, za glavne trgovce u fotografskom poslu budućnost je osigurana. Prvi i najodlučniji će probiti led na tržištu, na kome se ne sme mirovati. Ovo svi trgovci znaju i ovdje se ponovo to potvrđuje.

PRINTERI I KOD NAS

Digitalne laboratorije su, za nase prilike, prilično skupe mašine, i za mnoge potencijalne kupce su zasad, pusta želja. Gotovo je sigurno da bi interesovanje za kupovinu ovih aparata znatno poraslo, kada bi se oni mogli dobiti na kredit.

Ne postavlja se, dakle, pitanje da li se isplati ulagati u ove skupe printere, već kako prikupiti sredstva za kupovinu. Oni koji su uspeli u tome, i već uveliko koriste ove mašine, smatraju da su napravili dobar posao.

U prilici smo da vam, na ovim stranicama, pokažemo dve takve mašine koje smo snimili u Novom Sadu i Boru. Printer Fuji Frontier 350 vlasništvo je Gorana Culibrka, koji u Novom Sadu ima firmu Foto Canon & M2, a Konicu QD-21 nabavio je Dragan Kuric iz Bora, čija fotografska radnja, u ovom gradu, uspešno radi više od trideset godina.

Pored ove dve mašine, u Jugoslaviji postoji još desetak analognih digitalnih laboratorija.

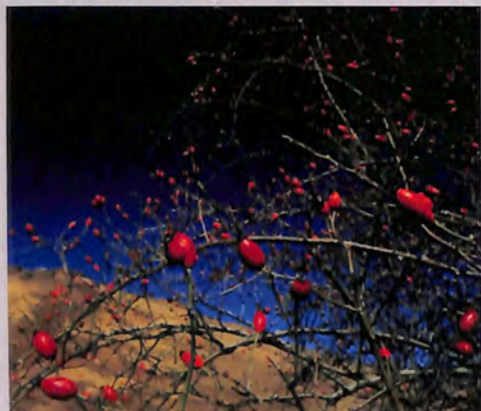
Digital Kis System

MINIJATURE

Ovogodišnja Međunarodna izložba fotografskih minijatura, šesta po redu koju foto klub Studentski grad iz Novog Beograda uspešno priređuje, je zanimljiva, lepa i korisna fotografska manifestacija. Na žiriranje je stiglo preko 900 fotografija iz dvadesetak zemalja što pokazuje da je ova izložba afirmisana i da su je autori prihvatili i da na njoj rado učestvuju.

Vremenom se formiralo i korisno iskustvo o tome koji su to motivi i sadržaji i kako ih treba realizovati da bi efektno delovali na malom formatu i kondenzovanom iskazu. Radi toga je konkurencija ove godine bila jaka i kvalitet radova takav da je omogućavao da se za izlaganje odabere zanimljiv mozaik uspešnih likovnih ostvarenja. To pokazuju i reprodukcije nagrađenih radova koje objavljujemo D. T.

Zlatna medalja - Saša Preradović, F.K. Šumice

Šipak

Trava

Bukva

Srebrna medalja - Vojo Radonjić, FKK Podgorica

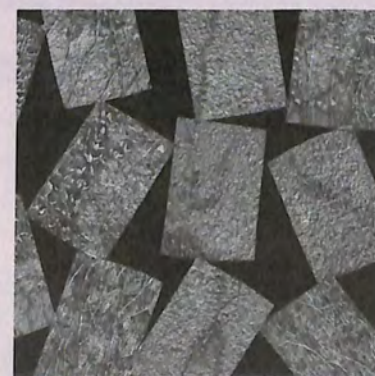
Little Things - 1

Little Things - 2

Little Things - 3

Little Things - 4

Bronzana medalja - Vitaly Butyrin, Litvania

Sea Tales - 1

Sea Tales - 2

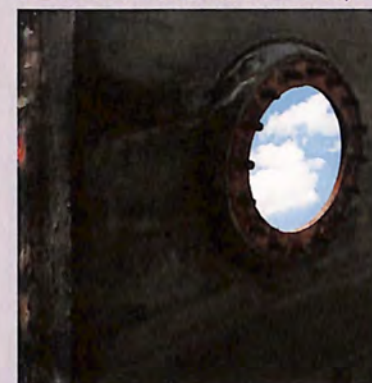

Sea Tales - 3

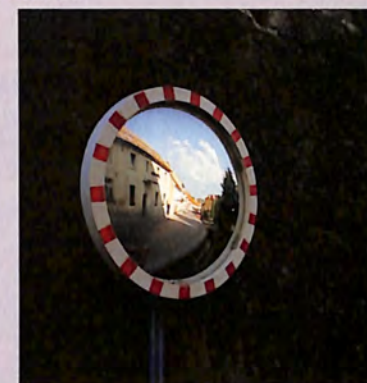

Birth - 5

Pohvala - Božana Merinček, FK Šumice

Zarobljeno nebo

Zaustavljena ulica

Izdanak

Pohvala - Branimir Ritonja, FK Maribor, Slovenia: Style 2

Zlatna medalja - Stipan Ostrogonac KMF FSJ, Park Dunderski

Srebrna medalja - Valter Kump, Austrija Limbo

Pohvala - Ivan Janković, FK Šumice Ka svetlosti 2

Bronzana medalja - Jasmina Šarić Bazen

Pohvala - Mykola Tynkaliuk, Ukraine Old age together

Pohvala - Relja Eraković, FKK Podgorica Metal Dishes 2

Foto komentar: Analiza

Ove stranice posvećujemo našim čitaocima koji se bave fotografijom, i pozivamo ih da nam šalju svoje radove. Vaše fotografije analiziraće stručnjaci iz ove oblasti, koji će ukazati na vrline i mane vašeg fotografskog umeća i savetima vas ohrabriti da nastavite druženje sa fotografijom. Dakle, javite se imenom i prezimenom, napišite kako ste napravili fotografiju, kojim ste aparatom snimali, sa kojim filmom i u kakvim uslovima. Radove ćemo objaviti, a one najbolje - nagraditi...

Dragoljub Tošić, EFIAP, Profesor fotografije u grafičkoj školi u Beogradu

"Ulična prodaja" **Igora Stojanova** je fotografija na kojoj je prikazana česta pojava da se na beogradskim ulicama, u blizini pijaca i na raznim buvljacima, prodaje sve i svašta.

Već po svom sadržaju ova fotografija je vredna pažnje, jer dokumentuje aktuelnu socijalnu problematiku.

Percepiranu scenu autor je umešno komponovao sa dovoljno informacija. Postavka osnovne oštine i dovoljno zatvorena blenda, kojom je dobijena potrebna dubinska oština, takođe su u funkciji realizacije ideje autora.

Primenjena tehnologija obrade fotografskog materijala je omogućila da se dobro vide detalji i u tamnim i u svetlim partijama, iako je kadar prilično kontrastan (staklo, metal, tamna tkanina).

Ljudi u pozadini upotpunjuju scenu i daju potrebnu atmosferu, tipičnu za ovakvu situaciju. Zanimljivo je i to šta se sve prodaje u ovoj "radnjici".

Predlažemo autoru da pokuša da napravi snimak na kome će se, uz sve prikazano, nalaziti i "prodavac", jer bi to bila dodatna i korisna informacija o tome ko je sve prinuđen da na taj način pribavlja sredstva za život.

Igor Stojanov: "Ulična prodaja"

Majoroš Žuzana fotograf-dizajner iz Temerina je poslala 4. fotografije od kojih je najuspešnija ova koju objavljujemo, mada i ostale tri pokazuju da Majoroš Žuzana uspešno rešava snimateljske probleme, posebno estetske.

Kao prvo sugerisemo kolegici Žuzani da ubuduće svojim fotografijama da naslov, jer je legenda fotografije, odnosno naziv, sastavni deo likovnog dela, a i po Zakonu o autorskim pravima autori su dužni da svoje delo označe i potpišu.

Fotografija Vojvodanskog pejzaža (da je tako nazovemo) je primer uspešne registracije prizora kojima obiluje priroda. Lepom ugodaju koji čovek ima kada posmatra ovu fotografiju doprinosi snimateljska umešnost Majoroš Žuzane koja je osetila lepotu krajolika, dobro odabrala stajnu tačku, sa vidljivim osećajem za likovnost komponovala vertikale, horizontale, površine i planove. Takođe je dobro komponovala i kolorit i tople boje trske razdvajaju hladne boje vode i neba. Horizont sa vertikalom dva visoka drveta oblikuju skladnu "L" liniju kompozicije i stvara osećanje harmonije i mirnoće. Jednostavno, kada posmatra ovu fotografiju čovek se oseća lepo.

Predlažemo, međutim, kolegici Žuzani da ubuduće kada se nade pred sličnim prizorom više i ambicioznije radi, pažljivo posmatra i da načini više snimaka percepiranih scena i više obrati pažnju na moguće aktere scena. Dakle, da prirodu shvati kao atelje fotografa i da kreativnim pristupom nastoji da konkretnije izrazi svoj doživljaj.

Na primer: u desnom donjem uglu na obali je čovek koji verovatno peca (ovde se to nedovoljno vidi). Možda bi izborom stajne tačke da on bude u prednjem planu došli do potpuno drugačije slike. Takođe je kombinacija sa trskom u krupnijem planu mogućnost za posebnu likovnu artikulaciju...

Korišćenje srednjih pa i krupnih planova je mogućnost više u dramaturgiji komponovanja i ukupnom utisku.

Ukratko, čestitamo kolegici Žuzani na onome što je uradila, ali joj predlažemo detaljnije studiranje mogućnosti koje percepirana scena pruža i dublje poniranje i stvaralačke angažovanje.

Majoroš Žuzana: "Vojvodanski pejzaž"

fotografskih radova naših čitalaca

Vidosava Jakovljević: "Čišćenje boranije" Esej o životu

◀ **Vidosava Jakovljević** je fotografijom "Čišćenje boranije", iz foto eseja o životu sela, dočarala atmosferu letnjeg popodneva i obavljanja domaćih poslova, spontano i prirodno. Gornjim uglom snimanja kadar je sveden i pojednostavljen, a kompoziciono i osvetljenjem akcentirana je žena i posao koji obavlja. Koso svetlo u blagoj kontrasti fino izdvaja ženu i predmete koje koristi, tako da je kompozicija sigurna i jasna iako u kadru ima dosta elemenata. Utisku, da je fotografija snimljena na selu, osim autentičnog ambijenta, doprinose i obuća žene i njena marama, i način na koji je povezana.

Za svoju fotografiju "Pogledi", **Jelena Hajduković** je koristila situaciju da posmatrači na raznim javnim priredbama mogu biti zanimljivi za snimanje isto, ako ne i više, kao i događaj kome prisustvuju.

Jelena je i oštrinom i osvetljenošću akcentirala najvažniji deo svoje fotografije, dvoje dece, čiji su pogledi i razlog zašto je ova fotografija urađena. To je dobro realizovano.

Savetujemo onima koji ovakve scene snimaju, da načine više snimaka, jer se, u sličnim situacijama ne može sve kontrolisati. Tako se i na ovoj fotografiji dogodilo da je treća devojčica, koja je u kadru, trepnula u trenutku kada je snimak načinjen, što ne doprinosi kvalitetu snimka. Takođe savetujemo Jelenu da malo zatamni ukrasnu šnalu i deo kose devojčice i čoveka iza nje, prilikom izrade ovog povećanja, i time svetlosno još više istakne likove dečaka i devojčice, i njihove poglede. ▼

Gavrilo Masniković, FK. Beograd: "Voda 2"

Jelena Hajduković "Pogledi", Grafička škola - Novi Beograd

◀ Snimak "Voda" **Gavrila Masnikovića** nedvosmisleno pokazuje koliko motivi iz prirode mogu biti zahvalni za fotografisanje. Primetio bih, međutim, da ova fotografija, osim lepote krajolika, jasno pokazuje i umešnost fotografa da svoj doživljaj prirode artikuliše u vredno likovno ostvarenje.

Masniković je, pre svega, znalački definisao kadar i sveo ga na efekatan likovni iskaz. Zatim je izbegao zamke koje vrebaju kada se snima voda, posebno moguće reflekske i veliki svetlosni obim koji fotografski materijali ne mogu uvek da uspešno savladaju. Kod Masnikovića se voda projektuje na deo šume koji ima detalja, ali tonski izdvaja mlazeve vode od pozadine i tome daje finu atmosferu. Konačno, odabranom dužinom ekspozicije Masniković je postigao iluziju pokreta, što upotpunjuje doživljaj koji ima posmatrač ove lepe fotografije, za koju možemo reći da je priroda poslužila kao atelje fotografa.

KALENDAR MEĐUNARODNIH IZLOŽBI POD PATRONATOM FIAP-a

Patronat	Izložba	Uslovi	Patronat	Izložba	Uslovi
2001/059 DIG PAR: AD:	SVOEAV-Wettbewerb fuer Digitale Bildverarbeitung '01 T. slobodna, digital M/CP (1024 x 768 pixel) US\$ 10 (ili ekvivalent IRC) NOT: 01/06/2001 VOEAV - Verband Oestereichischer Amateurfotogr. Vereine EXH: 06/2001 Mr Rainer Herbst Bauernmarkt 9/3/1 IX A-1011 Wien/Autriche e-mail: voeav@cso.net http://www.voeav.org/voeav	CLO: 30/04/2001 JUR: 30/05/2001 RET: 06/2001 CAT: **	2001/070 DIG PAR: AD:	1. Internationaler BBSV Salon fuer Digital Imaging T. M & C (Slobodna PT + PJ) US\$ 10 - 14 ili 17 za 11,2 ili 3 & 4 sekcija Bundesbahnsportverein Wien - Fotosektion Herr Karl Vock Postfach 256, A-1091 WIEN/Autriche mail: karl.vock@chello.at http://members.chello.at/karl.vock	CLO: 03/05/2001 JUR: 20/05/2001 NOT: 04/05/2001 EXH: 01/06/2001 RET: 30/06/2001 CAT: NS
2001/063 M/CP/CS: PAR: AD:	17th Singapore International Photo-Art Exhibition slobodna US\$ 10 ili 15 IRC/sekciji Photo-Art Association of Singapore Mr. Tay Puay Koon RET: 15/07/2001 41, Jalan Tanjong Singapore 468046 / Singapore e-mail: tay_puay_koon@hotmail.com	CLO: 06/05/2001 JUR: 20/05/2001 NOT: 25/05/2001 EXH: 07/06/2001 CAT: ****	2001/051 M/CP/CS PAR: AD:	34th E.A. International Salon of Photography T. slobodna US\$ 15 slike/sekciji, US\$ 12-dia - (ili 38 IRC) The Photographic Salon Exhibitors Association Mr. Ng Ki Hung G.P.O. Box 5099 Hong Kong e-mail: info@psea/photo.org.hk / http://www.psea/photo.otg.hk/	CLO: 14/05/2001 JUR: 27/05/2001 NOT: 29/05/2001 EXH: 28/06/2001 RET: 11/07/2001 CAT: ****
2001/047 M/CP/CS PAR: AD:	China 9th International Photographic Art Exhibition T - slobodna US\$ 10 ili ekvivalent IRC Chinese Photographers Association 61, Hongxing Hutong, Dongdan 100005 Beijing - Chine e-mail: syxhgjb@public.fhnetcn.net	CLO: 01/06/2001 JUR: 20/06/2001 NOT: 05/07/2001 EXH: 10/09/2001 RET: 10/10/2001 CAT: *****	2001/060 M/CP/CS PAR: AD:	26th Chinese YMCA International Salon of Photography T: PJ US\$ 12/sekciji slike, US\$ 10 - dia (36 IRC) Mr Man Kok Sum 2/F, 4 Harbor Rd. Wanchai Hong-Kong / Hong Kong	CLO: 01/06/2001 JUR: 10/06/2001 NOT: 15/06/2001 EXH: 21/07/2001 RET: 29/07/2001 CAT: ****
2001/048 M/CP/CS PAR: AD:	Festival Photographique de la Rose d'Or T: slobodna US\$ 8 slike/US\$ 7 - dia (8 ili 7 IRC) - RG P.C. de l' Avenir M.G. Chauvin B.P. 22 - F-49700 Doue-las-Fontaine /France	CLO: 02/06/2001 UR: 09/06/2001 NOT: 15/06/2001 EXH: 04/07/2001 RET: 22/07/2001 CAT: ***	2001/062 CS PAR: AD:	4th Loka International Colour Salon T: slobodna + Svetlo US\$ 8 (10 IRC) /1 sekcija ili 12 US\$ (15 IRC) za 2 sekcije Foto kino klub Anton A -be Mr. Marjan Gantar PP 75 - SI - 4220 Škofja Loka /Slovenie e-mail: peter.pokorn@guest.arnes.si http://www2.arnes.si/guest/krklubs4/flkaa/	CLO: 05/06/2001 JUR: 09/06/2001 NOT: 16/06/2001 EXH: 23/06/2001 RET: 10/08/2001 CAT: ***
2001/073 M/CP/CS PAR: AD:	56 Salon International de Arte Fotografico T: slobodna + PJ & NAT dija US\$ 12/sekciji ili ili ekvivalent IRC (US\$ 10 za 3 sekcije i+ Foto Club Buenos Aires Sr N. Berlingieri Casila Postal 5377 RA - C1000WCB Buenos Aires /Argentina e-mail: fcba@netdata.com.ar / http://www.fotoclubba.com.ar	CLO: 07/06/2001 JUR: 14/06/2001 NOT: 19/06/2001 EXH: 10/07/2001 RET: 30/08/2001 CAT: ****	2001/074 M/CP/CS PAR: AD:	37 Salao Jauense International de Arte Fotografica T: slobodna US\$ 7 - ili 10 IRC po sekciji Foto Clube de Jau Sr. Vicente Joao Pedro P.O.Box 15 BR-17201-970 Jau /Bresil	CLO: 16/06/2001 JUR: 30/06/2001 NOT: 10/08/2001 EXH: 07/08/2001 RET: 10/12/2001 CAT: **

Simboli:

DIG = digitalna
PAR = prijavna taksa
AD = adresa

M = monohromne
CP = kolor papir
CS = kolor slajdovi

NOT = obaveštenje
EXH = dan otvaranja
CLO = posl. dan za prijem

RET = vraćanje radova
CAT = kvalitet kataloga
JUR = žiriranje

REFOTO NA VAŠIM IZLOŽBAMA

Poštovani čitaoci,

Šaljite nam informacije o izložbama i vesti o ostalim fotografskim događajima - budite naši saradnici.

Naša želja i namera je da na stranicama našeg časopisa u što većoj meri budu zastupljeni naši čitaoci, da svojom saradnjom doprinesu bogatstvu sadržaja i informacija. U tom cilju molimo vas da nam dostavljate:

- Kataloge priredjenih izložbi i ostale podatke o izložbama koje su organizovane ili su u pripremi, grupnih ili samostalnih.

- Propozicije o organizovanju izložbi

- Ostale informacije o fotografskim aktivnostima: fotografske knjige, seminari, radionice i ostali fotografski projekti.

Mi vaše priloge, verovatno, nećemo moći da uvek objavimo u celini, ali nam mogu pomoći da objavljivanjem izvoda, u zavisnosti od dinamike našega izlaženja, obavestimo javnost o aktuelnim fotografskim događanjima na našim prostorima i ostavimo trajni zapis o njima.